Kent

Eylül
Ekim
2026
Sayı:
14

Elden ele!

Bir Şehrin Sözü, Bir Milletin Geleceği: Cumhuriyet

Sesli Dergi

Çankaya BELEDİYESİ

karanfil

Çankaya Belediyesi Adına İmtiyaz Sahibi
HALDUN GÜLER
ÇANKAYA BELEDİYESİ BAŞKAN VEKİLİ

Proje Tasarım
NURTEN GEROĞLU

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
EMRE CANER

Genel Yayın Yönetmeni
ULAŞ GEROĞLU

Editör
SELÇUK ÖZBEK

Son Okuma
MUSTAFA KÖMÜŞ

Sanat Yönetmeni ve Kapak İllüstrasyon
EKİN BAŞAK AKGÜL

Görsel Tasarım
REHA KİP

Grafik Tasarım
BARIŞ CAN SARIKAŞ

Sayfa İllüstrasyon
BÜŞRA EREN
RAŞİD BAL
AYLİN ÜNAL

Web Tasarımı ve Sosyal Medya Yönetimi
CENGİZ YILDIRIM

Genel Koordinatör
BURCU GEROĞLU

Çankaya Belediyesi
Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
Ziya Gökalp Caddesi No:11
Kızılay / Ankara
Tel:0 312 458 89 18

Asya Basım
Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti
15 Temmuz Mh. Gülbahar Cd. No:62/B
Güneşli / Bağcılar / İstanbul
Tel: 0 212 693 0008
Sertifika No: 52508

karanfildergi.com.tr
info@karanfildergi.com.tr
karanfildergi karanfildergisi

Çankaya BELEDİYESİ

Cumhuriyet'in adresinde, geleceğin eşiğinde

Hüseyin Can Güner

Sevgili Dostlar,

Bazı kentlerin sokaklarında yürürken bir ülkenin hikâyesine dokunursunuz. Çankaya'da bu hikâyenin bir parçası oluruz. Bir pencereden uzanan bayrakta, okul yolundaki çocukların sesinde, kuşaktan kuşağa aktarılan bir hatırada Cumhuriyet'le yaşarız. Bizim için Cumhuriyet'le yaşamak ebedi bir sorumluluk, bitmeyen bir heyecan ve büyüyen umutlardır. Bu şehrin Cumhuriyet'le olan bağı coğrafyanın ötesinde bir anlam taşır. Bu bağın temelinde, bağımsız yaşama iradesi ve geleceği akılla, bilimle, emekle kurma kararlılığı vardır. Bu bağın temelinde, kuruluşa yön veren düşüncenin filizlendiği tarih vardır. O düşüncenin ilelebet yaşayacağına olan inanç ve ant vardır.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve yol arkadaşları, büyük yoklukların içinden bir ülkenin kendi kaderini belirleyebileceğine inandılar. Bu inancı kurumlara, okullara, haklara ve ortak bir geleceğe dönüştürdüler. Cumhuriyet, insana kendi yaşamının ve ülkesinin geleceğinde söz sahibi olma gücü verdi. O geleceğin sözü, sesi olabilme heyecanını verdi. Öyle zamanlar yaşanır ki umutsuzluğa düşersin. Cumhuriyet, işte o zamanlarda yola devam edebilme cesareti ve inadını verdi. Bir ülkenin geleceği, gençlerinin kurabildiği hayallerde görünür. Bir genç düşüncesini özgürce söyleyebiliyor, merak ettiği sorunun peşinden gidebiliyor, emeğinin karşılık bulacağına inanabiliyorsa o ülkenin yarınları için güçlü bir umudu vardır. Cumhuriyet, bize o umudu verdi.

Cumhuriyet'in kuruluşunda da böyle bir gelecek cesareti vardı. Savaşların ve yoksulluğun yorduğu bir ülkede, halkın iradesine dayanan yeni bir yaşam kuruldu. Bilim rehber kabul edildi, eğitimle ufuklar açıldı, kadınların toplumsal yaşamdaki yeri güçlendirildi. Bir millet, geleceğini kendi elleriyle kurmak üzere ayağa kalktı.

Bugün bize düşen, bu gücü herkes için çoğaltmaktır.

Bir çocuğun nitelikli eğitime ulaşabilmesi, bir kadının yaşamın her alanına eşit katılabilmesi, bir gencin yeteneği ve emeğiyle geleceğini kurabilmesi, ileri yaştaki bir komşumuzun kendisini güvende ve toplumun içinde hissedebilmesi... Cumhuriyet'e bağlılığımız, bu hedefler için verdiğimiz emekle anlam kazanır. Bu şehrin hikâyesini özel kılan anlayış budur.

Sevgili Dostlar,

Sonbaharda doğanın renkleri değişirken Çankaya'nın Cumhuriyet'e duyduğu sevgi tüm mevsimleri aynı anda yaşatır. Bu sevgi, bize hem nereden geldiğimizi hatırlatır hem de hangi yarın için çalışacağımızı gösterir.

Cumhuriyet'in adresinde yaşamanın gururunu, geleceği kurmanın sorumluluğuyla taşıyoruz.

Başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, bağımsızlığımızı ve Cumhuriyet'imizi borçlu olduğumuz bütün kahramanları saygı ve minnetle anıyorum. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'mız kutlu olsun.

Zülfü Livaneli

Bir edebiyat mucizesi: Yaşar Kemal

Türk edebiyatının ulu çınarı Yaşar Kemal'i 28 Şubat 2015 tarihinde, 91 yaşında kaybettik. Onun ölümünün ardından içine düştüğüm dipsiz kuyuyu anlatmak gereksiz ama bu trajik ölümün üzerinden bunca yıl geçtikten sonra bile her sabah ona telefon etme isteğiyle uyanmam, kırk dört yıllık yakın dostluğun ve yaşadığımız unutulmaz günlerin yüreğime vurduğu bir mühür olmalı.

Yaşar Kemal'in çevresinde esen, sanki kişiliğinin ve bedeninin ayrılmaz parçası olan, gittiği her yere, girdiği her mekâna, sanki onunla doğmuş gibi farkında olmadan taşıdığı bir rüzgâr vardı, ister yabancı ister bizden, ister köylü ister kentli, ister kadın ister erkek, herkesi etkisi altına alan bir rüzgârdı bu. Unutulmaz roman kahramanlarından Yel Veli gibi sürekli koşarak ölümden kaçmak istediği için oluşmuyordu bu rüzgâr. Koca gövdesiyle onu da yanındakileri de bazen lodos gibi sersemletiyor, bazen garbi yeli gibi ferahlatıyor, bazen şiddetlenip çevresinde ne varsa önüne katıp sürüklüyordu.

Onun hem kendi ülkesinde hem de dünyada çok sevildiğini bilmeyen yok. Bu sevgide, yapıtlarının gücü kadar rüzgârlı kişiliğinin de önemli yer tuttuğunu düşündüm hep. Çünkü bir yere girdiği zaman başlar ona dönerdi; sesi, konuşması, bedeni, davranışları dikkat çekerdi (Onun için geçmiş zaman kipini kullanmak ne kadar zor).

Hep Çukurovalı olarak algılanmasına rağmen, uzun ömrünün ancak küçük bir bölümü köyünde geçmişti. Onun asıl mekânı İstanbul'du. Yahya Kemal, Nadir Nadi, Cevat Fehmi Başkut, Mehmet Ali Aybar, Sabahattin Eyüboğlu, Azra Erhat, Sait Faik ve burada adını anmakla bitiremeyeceğim birçok şahsiyetin dostu, renkli bir İstanbul karakteriydi. Bu şehre Çukurova adındaki mikrokozmosun doğasını, kokusunu, insanını, kartallarını, ceylanlarını, turaç kuşlarını, ölmez otlarını, göçerlerini, masallarını, hayallerini taşımış, bunları modern romanla harman ettiği bir mitos atmosferinde tekrar yaratmıştı. Bu büyülü dünyayı, onun en sadık okurlarından biri olan Fransa Cumhurbaşkanı Mitterrand şöyle anlatmıştı: "Hayatım boyunca okyanus kıyısında yaşamak istemiştim ama olmadı. Şimdi, Yaşar Kemal'in romanlarını okuduğumda okyanusu hissediyorum."

Onun ölümünün ardından içine düştüğüm dipsiz kuyuyu anlatmak gereksiz ama bu trajik ölümün üzerinden bunca yıl geçtikten sonra bile her sabah ona telefon etme isteğiyle uyanmam, kırk dört yıllık yakın dostluğun ve yaşadığımız unutulmaz günlerin yüreğime vurduğu bir mühür olmalı.

Böylesine tepeden tırnağa çiçek açmış, türküye durmuş bir başka insan gelip geçti mi bu dünyadan, bilmem. Belki Karacaoğlan, belki Dadaloğlu, belki adını bile duymadığımız; dağların, koyakların, turaçların, kartalların, gazellerin türküsünü söyleyen bir başka ozan.

Burcu Geroğlu

Mâlik'in Köprüsü

Yağmuru bekleyen çocuklar, suyun hikâyesini başka türlü yazar. Yağmur toprağa düşer, birikir, yolunu bulur, akar. Ama bir çocuğun hayalinde suyun yolu da hikâyesi de değişir. Belki akan su bir maceraya davettir. Belki de kusursuz bir planın başlangıcı... Mâlik yağmuru bekleyen bir çocuktu. Oysa 1920'lerin Çankaya'sında yağmur pek de beklenesi değildi. Çamur, insanı ayaklarından yakalayıp toprağın kalbine çekmek ister gibiydi. Bu yollarda yağmur sonrası yürümek, sağlam bacaklar ve evden çıkmak için gerçekten güçlü bir neden gerektiriyordu. Yokuşlardan inen su, toprağın yumuşak yerlerini bularak incecik kollara ayrılıyor, bir taşın önünde birikiyor, sonra çevresinden dolanıp yoluna devam ediyordu. O gün yağmur diner dinmez Mâlik, bağ evinden dışarı fırladı. Çömelip suyun götürdüklerine bakmaya başladı. Derken karşı kıyıya geçmeye çalışan karıncaları fark etti. Karıncalar birbirlerine yaklaşıyor, ayrılıyor, akan suyun öteki tarafına ulaşmaya çalışıyorlardı. Mâlik bir dal buldu, karıncalar geçebilsin diye köprü kurdu. Su, köprünün altından akıyordu. Artık karıncalar güvenle karşı kıyıya geçip yollarına devam edebilirdi.

Mâlik bekledi, bekledi, bekledi...

Nihayet bir karınca dalın önüne kadar sokuldu ve durdu. Biraz oyalandıktan sonra köprüye adım bile atmadan yoluna devam etti. Ardından başka bir karınca geldi. O da köprüyü kullanmadı. Mâlik, karıncaların geçmekte zorlandığını düşündü. Dalı düzeltti, toprağı hafifçe eşeleyip düzledi.

Olmadı!

Karıncalar, onun kurduğu yolu bırakıp kendi bildikleri yere gidiyorlardı. Mâlik de köprüyü kullanmamakta direnen karıncalara kızmaya başladı. Öyle dalmıştı ki kendisine doğru yaklaşan iki atlıyı fark etmedi bile. Mustafa Kemal Paşa ve yaveri, kaldıkları bağ evine dönüyorlardı. Paşa, Mâlik'i görünce atını durdurdu. Bir süre karıncalara kızıp duran çocuğu seyretti. Sonra atından inip yanına çömeldi. Mâlik'in yaptığı köprüye, ardından suyun akışına baktı. Su birikintisini göstererek önce orayı toprakla doldurmasını, sonra köprüyü hemen yanına kurmasını önerdi. Mâlik, Paşa'nın söylediklerini yaptı. Toprağı taşıdı, biriken suyun önüne küçük bir set yaptı, köprüsünü yeniden yerleştirdi. Bu kez karıncaların geçebileceği sağlam, güvenli bir yol oluşturmayı başarmıştı. Üstelik bununla da yetinmedi. Yeni setler yaptı, küçük köprüler kurdu. Karıncaların karşı kıyıya geçebilmesi için saatlerce uğraştı. Ancak ertesi gün hiç beklemediği bir şey oldu. Paşa'nın yaveri, Mâlik'in yaptığı küçük setleri ve köprüleri fark etmeden bozmuştu. Mâlik, onca emek verdiği köprülerin ve setlerin yıkıldığını görünce çok üzüldü. Saatlerce uğraşmış, sonunda başarmıştı. Şimdiyse bütün yaptıkları yerle bir olmuştu. Mustafa Kemal Paşa, Mâlik'in yanına geldi. Bir süre onunla birlikte yıkılan köprülere baktı. Sonra vazgeçmemesini söyledi. İsterse hepsini yeniden yapabilirdi. Hatta daha iyilerini bile...

Çünkü Mâlik, bir kez başarmıştı.

Mâlik bütün setleri ve köprüleri yeniden yaptı. Bu kez daha kalın dallar buldu, köprülerini sağlamlaştırdı. Bir süre sonra Mustafa Kemal Paşa ile yaverinin yollarını biraz uzatarak geçtiğini fark etti. Çocuğun su başında kurduğu dünyaya değmeden, uzaktan geçip gidiyorlardı... O eski yokuşların yerinde büyümüş sokaklar, akşamları erkenden aydınlanan pencereler var şimdi. Yağmur suyu kaldırımların kenarından akıp gidiyor. Ağaçlardan kopan yapraklar küçük su birikintilerinin üzerinde dönüp duruyor. Bir okulun önünden çocuklar geçiyor. Çantaları sırtlarında, sesleri birbirine karışıyor. Şehrin içinde, Mâlik'in küçücük köprüsünden bugünün Ankara'sına uzanan yolu arıyorum. Okul kapılarından geçiyor o yol, kitaplara eğilmiş başların arasından. Bir zamanlar suyun iki yakasını birleştiren dal, başka ellerde başka uzaklıklara uzanıyor. Bir zamanlar o çocuğun yanına çömelmiş atlı ise yılların gerisinden sesleniyor:

"Cumhuriyet'i biz kurduk; onu yükseltecek ve yaşatacak sizlersiniz."

Mustafa Kemal Paşa, Mâlik'e bir şey daha söylemişti:

"Daima kolay, kısa ve faydalı yolları dene. Karıncalar çalışkandır, onlar için zaman değerlidir." Bir çocuğun su başındaki uğraşına söylenmiş bu söz, Çankaya'nın yokuşlarında kalmamış olmalı. Biliyorum Ankara'nın ekiminde dolaşıyor hâlâ. Bir güçlüğün karşısında durup düşünenin, başladığı işi yeniden deneyenin, kendinden sonrakine bir geçit bırakanın yanında. Mâlik'in dalı kadar küçük başlıyor bazen insanın yapabilecekleri. Sonra bir başkasının eline, bir başkasının hayatına uzanıyor.

Yağmur yeniden yağacak. O dal belki yerinde kalacak, belki suya kapılacak. Bir çocuk sabah yine çıkacak evden. Daha kalın bir dal arayacak, toprağı yeniden bastıracak. Yokuşun başında kendisine inanmış bir bakış, önünde henüz geçilmemiş sular olacak. Düşlerini koruyarak büyüyen çocuklar, yeni düşlere köprü olacaklar.

Yeni düşler, güçlü yarınlar Cumhuriyet'in çocuklarına emanet. Pusulam daima sizsiniz çocuklar. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'mız kutlu olsun...

Şükrü Erbaş

Hayal beşiğimizde büyüttüğümüz dil

Eğer insan nesneler, olaylar, olgular; bunlardan doğan düşünce ve duygular arasında ilişkiler kurmasaydı, birisini diğeri ile anlamaya ve anlatmaya çalışmasaydı, insanın kendisi de dahil, hemen her şey, tek katmanlı, tek anlamlı, yoksul, sığ, çürüten, yıkıcı bir hayatı yaşar ve dünyaya gelmeden de ölürdü. Oysa taşların hayatı da dahil, canlı-cansız hiçbir varlığın hayatı yalnızca kendinden oluşamaz. Dünya, birbiri içinden doğan, birbirini biçimleyen, var eden, sonsuz çeşitlilikte hayatlardan, bu hayatların yarattığı ruhsal büyüklükten ve karmaşadan oluşur.

İnsan, içine doğduğu bu sonsuzlukla da yetinmemiş, tutup onlar arasında ilişkiler kurarak, birisinin varlığını ötekinin varlığıyla değerli kılarak, güzelleştirerek, yücelterek anlatmanın yolunu aramıştır. Bunu bazen bir acıyı, şiddeti, kötülüğü, değersizleştirmek ve hayatın dışına itmek için de yapmıştır kuşkusuz. Ne diyordu Valéry, "hiçbir şeye benzemeyen yoktur." Böyle bir ilişkilendirmede, yaratıcılıkta temel tutum, hayal hanemizin bütün gücüyle, iyiliği de kötülüğü de en etkili biçimde söylemektir.

Şiirsel imge, bir söz sanatı değildir! İnsan ruhunun ve bu ruhun oturduğu gerçekliğin, göremediğimiz bütün katmanlarını tek tek açan bir varoluş büyüsüdür. Kendi anlamı da dahil, dünyanın insan tarafından yeniden var edilmesidir. Aklın, kalbin ve dilin, el ele verip tanrılar katına çıkmasıdır. Yaratıcılığın manifestosudur bir anlamda. Değiştiremediği bu dünyaya dayanabilmek için insanın sözcüklerle çektiği başka bir dünya fotoğrafıdır. Hayal beşiğimizde büyüttüğümüz şiirdir imge. Eğer insan imgeyi yaratmasaydı, sanıyorum konuşmayı, zamanı, yerleri, gökleri, aşkı ve umudu bilmeyecekti.

*

Bir düzyazı şiirle hep birlikte soluk alalım:

Taşları Isıra Isıra

Biliyor musun -dedi- şiir yazan herkes kendi yalnızlığı içine sehpasını kurup, kendini, harflere bağlı bir ipe çeker durur. Bu sehpada şiirini kuranlar kendinden sonra yazılan şiirlerde de şiir yazan büyücülerdir, yaşama tutkunlarıdır. Bütün kurucu şairlerin, çok erken yaşlarda insanı, zamanı ve toplumu iskeletine kadar gördüklerine inanırım ben. Kurdukları sehpayı parmak izine çevirdiklerini düşünürüm. Sehpadan hüzünle inmek de var. Çok büyük sayıda insan inip dünyaya karışır. Yine de biz bu hüzünlü inişi de bir sessiz, dilsiz şiir sayabiliriz. Değil mi ki hayal kuran herkes şiir yazar, soru soran herkes şiir yazar, içine bakan herkes şiir yazar, çocuklarla konuşan herkes şiir yazar...

Rüya görmeseydik, başka bir hayat istemeseydik
hepimiz ertesi gün topluca ölürdük!

Bir de
seni sevmeseydim eğer taşları
ısıra ısıra yaşardım!

Angaramın yazı güzü

Sevgi Özel

1961 Ağustos'unda Angara yanıyor. İki gün sonra 30 Ağustos... Burada bayrama nasıl gideceğiz? Geldiğimiz ilçede mahallenin bütün çocukları yola düşer... Gazi Mahallesi'nden istasyon önündeki alana koşar büyükleri beklerdik. Okullar kapalı olduğundan 30 Ağustos, Topçu Okulu'nun rütbeli rütbesizlerinin... Askeri araçların şahane gösterileriyle başlar biterdi.

Babam, "Akşamüstü Hipodrom'a gidelim çocuklar.." dedi abimlerle bana.

Başkentteki ilk ulusal bayramımızdı.

Samanpazarı'ndan Hipodrom'a yürüyecektik.

Anam gelemeyecekti, ameliyatlıydı, çabuk yoruluyordu.

Çok işi vardı. Büyük abim, Kale'nin eteğindeki salı pazarından... Kilolarca dolmalık biber, patlıcan almıştı. Yaz bitiyordu, güneşin hızı kesilmeden kışlıklar hazırlanmalıydı.

Biberler yıkanıp kurulanacak, patlıcanlar oyulacaktı.

Yorgan iğnesine geçirdiğim ipe biber dizmeye başladım... Anam beğenmedi.

Cep delik cepken delik değilse tazesi kurusuyla biber patlıcan... Aşerenlere kışın bile karpuz kiraz var artık.

Başkentin balkonlarında bugün de dolmalığı, sivrisiyle kızarmış biber gerdanlıklar sıralanıyor. Ağustos ortasında Ankaramıza çevre ilçelerden... Ayaş'tan, Beypazarı'ndan, köylerden yerli tohumla ekilip dikilen sebzeler, kavun karpuz gelir.

İki yıl önce Dikmen'de oturuyordum. Bir genç, Çubuk'un bir köyünden domates, biber, fasulye, patlıcan... Dut, elma armut, süt getirirdi. 13 katlı sitedeki gevşek komşuluk ilişkileri... Haftada bir gün bir kamyonet başında toplanan kadınlarla biraz toparlanıyordu. Karlı soğuk günlerde lahana pırasayla gelen kamyonetin başında iletişim dakikalıkken... İlkbahara, yaza göre epey ucuz olan yerli sebze meyve, uzun uzun söyleşme fırsatı veriyordu.

Güz yaklaşırken ısınan komşuluk hoştu... Bir köylük nüfusa sahip bu sitede... Kurutmalık, salçalık sebze kasaları ortaklaşa boşaltılıyor... Yoğurt peynir evlerde yapılıyordu. Yarısı Ankaralı, çoğu yurdun her yöresinden komşularla... 16 yıl baharları, yazı kışı paylaştım. Çocukların büyümesine tanık oldum. Ailelerin bana en yakın olduğu mevsim güzdü. Okullar açılınca çocukların kitabı defteri için arandığımda yüksünmezdim. Çocuklar değerbilir olur... Çocukların teyzesi olmak güzeldi.

Geçenlerde hâlâ dilindeki "k~g" değişimini koruyan... Niğde'de doğan Ankara'da çoluk çocuğa karışan eski komşumu aradım. Sebze süt kamyoneti yine geliyormuş da eski "dadı yok"muş... Eski komşum, ekim ortasında kış hazırlığına başlar... Cumhuriyet Bayramı'nda bitirirdi. Kadınlar toplanır tarhana karar, erişte keselerdi. Turşu mevsiminin geldiğini kapı komşumun... Kapımın önüne dek sıraladığı salatalık, domates, biber, kelek torbalarından... Yatak odama dek gelen nane sarımsak, sirke kokularından anlardım.

Ankara'nın az ötesindeki Ayaş'ın domatesini menemen yapmaya kıyamaz tuzlayıp yerken... Mıncıklana mıncıklana yumuşayan domatesten salataya eyvallah derken... Geldik eylülün sonuna...

Ankara'nın sonbaharını çok severim. Yapraklar dökülmeye başlayınca başkentin efsane Belediye Başkanı Mimar Vedat Dalokay'ı anımsarım... TDK'de oda komşum Gülten Akın'a... Kendi deyişiyle şiir solumaya gelir... Ağzım açık dinlerdim. Temizlik emekçilerine parkları, kaldırımları sabahın köründe süpürmeyin... İnsanlar yaprakların üstünde yürüsün, sonbaharı duyumsasın demiş. Emekçiler romantik başkanı anlayamamışlar...

"Gülten, bıraksak tırmanıp ağaçlardan yaprak toplayacaklardı!" diye gülmüştü.

Bir çocuk kitabı da olan başkanı trafik kazasında eşi ve oğluyla yitirdik. Çok ödüllü bir mimar olan başkanın... On, on beş dakikalık ziyaretlerinin öznesi hep edebiyattı.

Tarhanadan turşudan Başkan Dalokay'a geçmek, nasıl bir kafa diyen çıkacaktır.

Çıksın!

Karlı bir gün Altındağ'da çok yaşlı bir kadın bastonuyla Başkan Dalokay'ın önünü kesmiş... "Gir, içeri!" demiş. Ev mis gibi tarhana kokuyormuş... O tarhanın tadını da kokusunu da unutmamış.

"Siz anamın tarhanasını içseniz unutursunuz." dedim.

"Pişir, içerim." dedi; buluşamadık. 1977 seçimlerine yerini Ali Dinçer'e bıraktı.

Güz geldi işte... Her güz 26 Eylül'de, Dil Bayramı'nı kutluyoruz.

Ayaş domatesinden, tarhanadan, Vedat Dalokay'a, Dil Bayramı'na atlamak niye mi?

Yaz güz... Topluca savruluyoruz.

94. Dil Bayramı'nı, Çankaya Belediye'mizle Dil Derneği birlikte kutladı. Çankaya Belediye'mizin genç başkanı Hüseyin Can Güner'in tutuklu olması, coşkumuzu buruklaştırdı. Cezaevinden seslenişle Mustafa Kemal'ce düşünme inadımız pekişti.

Dil Bayramı, çok uzun zamandır çoklarına... Bedeli el yakan yiyecek giyecek kadar uzak... Dünya, üstünde onlarca dünya olan koca bir top... Bir gün yavaş, çoğu gün çok hızlı dönüyor.

Aha, sonbaharın göbeği ekim de geldi!

Ulaş Geroğlu

Eylülden ekime bir kelime: Cumhuriyet

Güz, önce akşamın saatini değiştirir. Daha dün aydınlıkta dönülen bir yol, bugün karanlığa kalır. Sabah evden çıkarken elde taşınan ceket, dönüşte omuzlara alınır. Eylülün başında yazdan artakalan sıcaklık duvar diplerinde oyalanır. Ekime doğru gölgeler uzar ve serinler. Ağaçların altındaki ışık incelir. Yapraklar aynı dalda hem yeşildir hem sarı. Sararan yaprak yenilenmenin ilk adımındadır. Düşer, sokakları sarıya boyar. Düşen yapraklar rüzgârla sonbaharın şarkısını söylemeye başlar. Şehir, kendini ele vermeden mevsim değiştirir. Bu değişimi görmek için yürümek, biraz susmak, aynı sokağa başka bir saatte yeniden bakmak gerekir.

Okulların kapısı açılır. Öğrenciler, henüz ezberleyemedikleri otobüs güzergâhını camdan takip eder. Kaldırımda aceleyle yürüyen birinin ayakkabısına kuru bir yaprak takılır. Fırının önünde sıcak ekmek kokusu vardır. Durakta bekleyenler ellerini ceplerine sokmaya başlamıştır. Bu şehirde sonbahar böyle küçük işaretlerle gelir. İnsanın içinde de bir şeyler yer değiştirir. Ertelenmiş işler hatırlanır, eski defterler açılır, masanın başına yeniden oturulur. Eylül, yarım bıraktığımız cümleyi önümüze getirir. Ekim, o cümlenin devamını ister. Yaz, en uzak zamanındadır şimdi; henüz bitmiş, bekleyişi başlamıştır.

Bu şehirde sonbaharın takvimle açıklanamayan bir derinliği var. Eylül ile ekim arasında yürürken yalnızca mevsimin içinden geçmeyiz. Bir memleketin kendisine yeni bir gelecek aradığı günlerin de yakınından geçeriz. Bugünün kalabalığı, binaları, ışıkları arasında o eski Ankara'yı görmek kolay değildir. Yine de Ulus'ta bir sokağın geçmişe bakışında, eski Meclis'in önündeki kısa duruşta, kaleye doğru kaldırılan bir bakışta, zamanın üst üste duran katmanlarını hissederiz. Şehrin sokakları nice bekleyişi taşıdığı aklımıza gelir...

Nice eylül saymıştır bu şehir. Her biri sonbahar senfonisine derin bir nota eklemiştir. Onca eylül arasında bu şehrin yüzünü gökyüzüne çevirdiği bir eylül vakti vardır; O eylül, tek bir kelimeye bütün mevsimleri sığdırır.

1923 yılının Eylül'üdür. Bir telgraf memuru Ankara'dan İstanbul'a gönderilecek haberin ücretini hesaplamak için kelimeleri saymaya başlar. Önünde bir kâğıt, elinde bir kalem vardır. Saydığı kelimeleri bir yandan da okuyan telgraf memuru bir kelimeyi görünce duraksar. Gözlüğünü biraz oynatır, kalemini bırakır ve haberi getiren gazeteciye gişenin küçük aralığından bakar. O kelime, "Cumhuriyet"tir.

Bu, gazeteci Mecdi Sadrettin Sayman'ın yıllar sonra anlattığı bir hatıradır. Mustafa Kemal, *Neue Presse*'in temsilcisi Avusturyalı gazeteci Lazar'a verdiği demeçte Cumhuriyet'ten söz etmiştir. Görüşmenin ardından Lazar, Sayman'la sohbet ederken Mustafa Kemal'in Cumhuriyet'ten bahsettiğini söyler. Sayman, duyduklarını görüşmenin tercümanlığını yapan Hamdullah Suphi'ye de doğrulatır ve haberi İstanbul'daki gazetesine yetiştirmek için postaneye koşar. Telgraf metnini Memur Yusuf Efendi'ye uzatır. Yusuf Efendi kelimeleri sayarken "Cumhuriyet" sözcüğüne gözü takılır ve duraksar.

Sayman'ın hatırasında Yusuf Efendi hiç konuşmaz. Hatırada yalnızca bir bakış vardır.

O küçük duraksamayı seviyorum. Çünkü Yusuf Efendi'nin içinden geçenleri bilmiyoruz. Bakışına sevinç, endişe ya da şaşkınlık yerleştirebiliriz; ama bunlar bizim yakıştırmalarımız olur. Bildiğimiz tek şey, her gün kelimeleri sayan bir insanın bir kelime karşısında duraksamasıdır. Henüz ilan edilmemiş bir geleceğin gündelik hayatın içinde birden görünür olmasıdır. Tarih, meydanları doldurmadan önce bir gişe memurunun küçük penceresinden sızar...

O gün Ankara'da havanın nasıl olduğunu bilmiyorum. Dökülen yapraklar postanenin kapısında hışırdıyor muydu, gazeteci oraya yürürken üşümüş müydü, Yusuf Efendi akşam evine döndüğünde bu telgrafı birine anlatmış mıydı? Hatırada bunlar yok. Yazma hevesiyle boşlukları doldurmak mümkün. Fakat bazen boşluğu korumak daha anlamlıdır. O günün insanlarına yaklaşırken bilmediğimiz anların tılsımını korumak gerekir. Bir bakış bize ulaşmışsa, onun sessizliğini dinlemekle başlayabiliriz.

Eylülün içinde beliren o kelime, ekimin sonunda bir milletin istikbali olacaktı. Aradaki haftalarda Ankara, yeni kararların merkeziydi. 13 Ekim'de başkent oldu; 29 Ekim'de Cumhuriyet ilan edildi. Bugün birkaç satırda yan yana getirdiğimiz bu tarihlere giden günlerde, varılacak sonuç henüz bilinmiyordu. Sabahları insanlar kalkar, kapılar açılır, haber beklenir, konuşulur, tartışılırdı. Gelecek, bugünden geriye baktığımızda göründüğü kadar tamamlanmış değildi. Onu kurmak insan iradesi, emek, cesaret ve elbette kararlılık gerektiriyordu

Ankara'da güz düşüncesi benim için tam burada genişliyor. Sonbaharı çoğu zaman eksilmenin diliyle, bazen de hüzünle anlatırız: Yaprak düşer, gün kısalır, ışık çekilir. Sokaklar sakinleşir; insan yalnızlaşır. Oysa bu şehrin ekiminde başlangıcın hafızası var. Ağaçların dalları seyrelirken bir memleketin önünde yeni ufuklar açılmıştı. Mevsimin hüznüyle kuruluşun umudu aynı takvimde buluşmuştu. Belki de Ankara'nın güzünü kendine özgü kılan duygulardan biri budur. İnsan burada kaybettiklerini hatırlarken başlangıçları da düşünür.

Cumhuriyetin hikâyesinde haberi taşıyanları, mektubu ulaştıranları, sınıfta çocukları bekleyen öğretmenleri, tarlada çalışanları, evinin geçimini hesaplayanları da düşünmek gerekiyor. Bir ülkenin geleceğine ilişkin kararlar, sonunda bu insanların hayatına dokunur. Yönetim biçiminin adıyla gündelik hayat arasında uzun ve emek isteyen bir yol vardır. O yol, halk olabilmenin ışığında yürünür. Cumhuriyet bir kelimedir ve insanların hayatında karşılık buldukça derinleşir. Ankara'ya sonbaharda yakışan şeylerden biri, bu derinliktir.

Ekim akşamlarında şehir erken kararır. Pencereler aydınlanır; bir evde sofra kurulur, bir evde sınava çalışılır, bir başka evde ertesi günün hesabı yapılır. Bir temizlik işçisi sabah herkesin geçeceği yolu hazırlar, dökülen yapraklar süpürülür. O ışıkların ardında birbirini tanımayan insanlar vardır. Yine de hayatları birbirine bağlıdır. Sağlığı, eğitimi, ulaşımı, suyu, ekmeği paylaşırlar. Ortak hayat dediğimiz şey, her gün yeniden sürdürülen bu büyük bağlılık ve dayanışma ağıdır.

Cumhuriyet kelimesini o pencerelere haykırıyorum: Okuldan işyerine, meydandan sokağa ulaşsın; herkesin kendi hayatını kurabilmesine, kendi sözünü söyleyebilmesine, yarına güvenle bakabilmesine değsin; çocukların önündeki engelleri azaltan, kadınların hayatını genişleten, yaşlıların yalnızlığını gören bir anlam kazansın.

Sonra yeniden o postaneye dönüyorum. Yusuf Efendi kelimeleri saymayı sürdürmüş, makbuzu hazırlamış. Telgraf İstanbul'a doğru yola çıkmış. Gazeteci heyecanla haberin yolunu gözlemiş. Bir eylül günü, henüz ilan edilmemiş bir yarın telgrafın içinde İstanbul'a doğru yola çıkmış. Bugün o yarının içindeyiz. Ankara'nın ağaçlarından yine yapraklar düşüyor. Okullar açılıyor, akşam serinliği sokaklara iniyor. Bir zamanlar Cumhuriyet kelimesini görünce duran elin bize bıraktığı düşünceyi taşıyoruz. Önümüzde hâlâ yazılacak bir hayat var. Eylülün açtığı deftere ekimle birlikte ne yazacağımız, birbirimize nasıl bir memleket bırakacağımıza bağlı.

Murat Meriç

Teoman'a Nazire:

Ankara'da Sonbahar

Karanfil'in bir önceki sayısında yayımlanan "Ankarasız Yaz Şarkıları" başlıklı yazıma Gündoğdu Duran'ın "Ankara Rüzgârı" adlı bestesini anarak başlamıştım. Doğrudan Ankara yazını anlatan şarkı olmadığı için başka illere uzanmış, memleketin dört bir yanını anlatan yaz şarkılarından söz etmiştim. Sonbaharı anarken yine aynı şeyi yapmak durumundayım çünkü Ankara, mevsimler bahsinde biraz şanssız. Cem Karaca, "Mor Perşembe"de İstanbul'a gelen bir öğrencinin yaşadıklarını anlatırken "hergele" dediği "Kasım ikindisi"nden söz ediyor ama bunun Ankara'da karşılığı pek yok. Ankara'da yazıldığını bildiğimiz kimi şarkıları bu şehre uyarlamak elbette mümkün ama bunlar da içinde Ankara geçmeyen Ankara şarkıları olarak yazıya girmek durumunda.

Pilli Bebek'le başlayalım... Uzun uzun cümleler kurmak gerekiyor; şunu söylemek yeterli: Ankara'nın gururu, buradan memleket rock tarihine yapılmış şahane bir katkı. Cem Kısmet ve arkadaşları, şehrin en güzel zamanlarında Beer Station'dan Gölge'ye, Nüans'tan Baraka'ya, Saklıkent'ten 6:45'e uzandılar, Ankara'nın sesi oldular. Doğrudan Ankara şarkısı yazmadılar belki ama bütün şarkıları bu şehri, bu şehirde yaşananları anlattı. "Sakarya", (bir dönem eğlencenin de merkezi olan) aynı adlı cadde için yazılmış görünse de aslında 1999 depremi sonrasında yazılan, o günleri anlatan bir enstrümantal şarkı. Sonbahar derseniz bütün şarkılara sinmiş ama her şey bir yana "Eylül Akşamı" yetiyor: *"Âşık olacak gibisin, gözlerinde atıyor kalbin / ve bir Eylül akşamında yaprak çıtırtılarıyla yürüyorsun..."* Kiminin gözünde Ayrancı, kiminin gözünde 100. Yıl canlanabilir bu satırlarda ama bir yandan Ankara'nın her yerine uyar çünkü aslında Ankara ("gri" demelerine bakmayın) Türkiye'nin en yeşil, en ağaçlı şehirlerinden biri. Sonbahar geldiğinde dökülen yapraklar bu yüzden şehri daha da güzelleştiriyor.

Ankara, rock tarihine pek çok isim kazandırdı. Pamela bunlardan biri. Doğrudan Ankara'yı anlattığı şarkısı "Seviyorum Sensiz" sonbaharın son zamanlarında geçiyor: *"Seviyorum sensiz Ankara'da bir Kasım akşamında / Dönüyorum sensiz İstanbul'a tek kişilik koltukta / Seviyorum sensiz Ankara'da bir barda, Tunalı'da / Dönüyorum sensiz İstanbul'a ucuz hava yoluyla..."* Hatırlattıkları gerçek, zira Ankara'daki kalp kırıklıklarını unutmak için bir dönem hepimiz İstanbul'a kaçtık ama her şeye (ve Yahya Kemal'e atfedilen o meşhur söze) rağmen İstanbul'un en çok Ankara'ya dönüşünü sevdik.

Bu yolculuklarda kulağımızda (en azından benim kulağımda) ekseriyetle MFÖ şarkıları vardı. Ankaralı Mazhar'ın yazdığı "Kelimeler Kâfi"de *"Ayrılıktan mıdır nedir / Kavuşma isteği bu gayret / Seneler geçti eskimemiş / Bu sevda hayret // İstanbul gecelerinde / Paris sokaklarında / Ankara'da evimde böyle bu..."* dizelerine rastlarız. Şarkının melankolisi kaçınılmaz olarak sonbaharı işaret eder ama her mevsimde dinlenebilir.

Oysa şahane Ankara katkılarından üçü, Ankara'ya konserler dışında uğramamış topluluklardan... En İstanbullu topluluk sayabileceğimiz Bulutsuzluk Özlemi'nin en şahane şarkılarından biri 2001 yılında yayımlanan "Numara" albümünde karşımıza çıkan "Ankara". "Yürüyordum" diye başlıyor ve ilerliyor: *"Yürüyordum ay ışığında / Adım seslerim boş sokaklarda / Yankılanırken gece ayazında // Sen yokken anlamsız / Gideceğim yer / Sadece gölgem beni takip eder / Ankara sokaklarında..."* Nejat Yavaşoğulları bu şarkıyı yazarken "Ankara da çok özel bir şehir" cümlesini yanına almış, şarkının sonuna "Çünkü hayat hafife alınamaz ki" dizesini eklemiş. Ankara siyasetin ve devletin ağırlığını üzerimize hissettiğimiz bir şehir. Bu yüzden gri ve bu yüzden "biraz daha ağır olmamız gerekiyor" hissini hep duyuyoruz. Yaşanan bütün hikâyelere bu ağırlık damgasını vuruyor. Sonbahar hüznü bunu perçinliyor. Mevsimi belli değil ama bence "Ankara Sokakları" da bir sonbahar şarkısı.

Rock camiasından gelen diğer katkı, Vega'nın "Ankara"sı. Kışa girilmiş ama belli ki sonbaharda yaşanan bir hikâyenin izdüşümü anlatılıyor bu şarkıda: *"Ah yağmur dönerken kara / Şarkılar var fahmında / Hepsi sana bu gece Ankara..."* Tunalı'da yapılan kahvaltılar ve kokusu sokaklara giren "şekerli kar", şarkıda rastladığımız Ankara imgeleri. Kar önemli çünkü Ankara şarkılarının bir kısmında karla karşılaşıyoruz. Bu yüzden kış en şanslı mevsim. Haramiler'in bir albümlerine de adını veren "Kar Yağıyor Bugün Ankara'ya" adlı şarkısı, bu bahiste anabileceğim en güzel örneklerden. Yine uzaktaki bir sevgiliyi anlatıyor ve kara veryansın ediyor: *"Kar yağıyor bugün ayrılanlara / Eski günlere, hatıralara / Biliyorum ki örtecek onları."* Oysa aynı dönemde aynı kulvarda müzik yapan tam tersine bir mevsimde kumsaldan Ankara'daki sevgilisine sesleniyordu: *"Yoksun sen aslında / Yalnızım bu kumsalda / Neler neler yapıyorsun / Bensizken Ankara'da?"* Yaz şarkıları bahsinde andığım Vedat Sakman bestesi "Ankara'da Âşık Olmak", belki de bir sonbahar şarkısı çünkü hüzün her yerini sarmış. Nitekim Ankara'dan "güneye doğru" uçan kuşun "kanatlarında sevdanın kar bulutları" var. Sözlerini Yalçın Benlican'ın yazdığı Bilge Özgen bestesi "Ankaralım"daki öpüşme kışı yaza çeviriyor. Sonbahardan bahis yok ama ne gam... Sözler şahane: *"Gizli bir tılsım vardı bakışlarında / Mevsim değişirdi yüzün gülünce / Karlı akşamlarda kış ortasında / Yaz olurdu Ankara biz öpüşünce..."*

Alaturka şarkılara geçmeden önce rock bahsine geri döneyim, üçüncü katkıyı da anayım: Pinhâni'nin "Ankara Gel Dedi" adlı şarkısı bu. Üstelik topluluk özdeşleşen şahane mekân Nefes'e de selam çakıyor: *"Bir şarkımız olsun isterdim / Bir hatıra kalsın isterdim / Kaç nefes almıştık Kızılay'da / Son kez olsun sarıl bana..."* Şarkı "Ankara sen gibi terk edip gitmedi" dizesiyle bitiyor. Sahiden öyle... Bir dönem bile olsa Ankara'da yaşamışsanız bu şehir sizi sarmalar, bırakmaz.

Yazının sonuna alaturka şarkılarla ilerleyeyim isterim çünkü o şarkılardaki hüzün bir şekilde sonbaharı çağrıştırır. Hiçbirinde mevsim ya da ay adı geçmez ama arada düşen yapraklar, yağan yağmurlar mevsim hakkında ipuçlarını verir. Necdet Tokatlıoğlu şarkısı "Sensiz Ankara", biraz böyledir: *"Günüm kara, gecem zindan / Kalbimdesin inan her an / Sen gideli sanki viran / Sevgilim, sensiz Ankara / Hasret değil, gurbet değil / Çekilecek bir dert değil / Şimdi artık cennet değil / Sevgilim, sensiz Ankara..."* Kamuran Yarkın, Doğan Işıksaçan'ın sözlerini bestelediği şarkısında, yine bir ayrılık sonrasında bizi Dikmen'e götürür: *"Aradım boşuna ben Dikmen'de o kahveyi / Ele gezdiğimiz kırlar evlerle dolmuş / Varsın gibi yanımda, hatıralar koşuyor / Seninle beklediğim durak bile kayboldu..."*

Şarkılar uzar ama Ankara'nın sonbaharı bütün güzellikler gibi bir çırpıda geçer. Kendi adıma söyleyeyim, Ankara'nın en sevdiğim mevsimidir sonbahar ve belki de bu yüzden bu şarkıları hep bu mevsimle özdeşleştiririm. Adlı adınca sonbahar geçen şarkı, yazının finaline yakışır. Yeni Türkü'nün söylediği, "Mamak Türküsü" olarak da hafızalara kazınan "Sonbahardan Çizgiler". Buradaki Ankara demir parmaklıklar arkasındadır: *"Güneş altında tutsaklar / Geçen sonbahara bakıyorlar / Şirin mi şirin gecekondu evleri / Samsun Asfalt'nda otomobiller / Ne güzeldir yollarda olmak şimdi..."*

Yollar, şarkılar beni hep Ankara'ya götürüyor ve ben bunu hep çok seviyorum.

HAYAL KURMA ATÖLYESİ:

Yenilgi gülüşü

Yağmurun doluyla karışık camları dövdüğü bir kış günüydü. Didem'in mutfağında çayın altını habire yeniden yakıyorduk, kaçıncı demlikti bu saymaz olmuştuk.

Doğalgaz çok yazmasın diye kat kat giyinmiş, çayın buharında ısınıyorduk. Eşyalarını toplamıştık bütün gün. Tüm kaslarımız ağrıyordu. Ertesi gün son kolileri kapatıp eve bir boya vuracaktık. Evet biz yapacaktık çünkü usta çok pahalıydı.

Şirketteki küçülme nedeniyle işine son verilmişti. On iki senedir aynı yerde çalışıyordu, boşanmaktan beterdi bu ayrılık. Ki onu da daha iki sene önce yaşamıştı. On iki yıllık düzenli maaş beş yıllık düzensiz evlilikten daha zor geliyordu ya da insan her sorunu içindeyken en büyük onu yaşıyordu. İlk hafta birikimini nasıl değerlendireceğine dair planlar yapmıştık telefonda. Çok birikimi yoktu, tek atış hakkı vardı. İyi değerlendirmeliydi. Kafası dağınıktı. İşte tam o sıralar, şüpheli işlem nedeniyle hesabındaki parayı güvenli bir yere almasını öneren bir telefon almıştı bankadan, yani dolandırıcılardan. Gazetelere düşen "Veriler çalındı" haberlerinin nereye varabileceğini böylece anladık. Yaptığı e-ticaret işlemlerinden kredi kartı ekstresine kadar bildikleri için şüphelenmemişti. Eldekini de kaybettiği zaman iyice endişelenmiş her gün iş çıkışı uğrar olmuştum dostuma. Bilirsiniz, gerçek dostluklar sair günde düzenli görüşmeyle değil iyi ve kötü günde belli eder kendini. Memlekette şükürcülük ve teselli huy olsa da bunu yapmadım. Berbat bir durumun içindeydi ve buna saygı duymam gerekirdi.

"En ağır geleni, ailen senin için bunca hayal kurmuş ve umut beslemişken, onların yazlık aldığı yaşta, bir ufak kamyonetle sıfıra sıfır eve dönmek. Savaşı kaybetmiş bir komutan gibi bile değil, yetersiz görüldüğü için cepheden yollanan bir er gibi."

On sekiz yaşında üniversite için çıktığı eve geri dönüyordu. İçine sinene kadar arayıp aylar sonra bulduğu, üzerinde misafirler ağırladığı yeşil kadife kanepesini, antikacıdan aldığı plak dolabını, renkli buzdolabını satmak çok ağır gelmişti. Ergenliğindeki odaya yeniden sığması gerekecekti, onca yaşanmışlığıyla.

Çok günlerdir çok uzun konuşuyorduk. Bir süre sustu, masa örtüsünün desenlerindeki demliğe gözlerini sabitleyerek çok uzun sustu. Bölmedim sessizliğini, düşünüyordu belli ki.

Sonra birden gözlerini gözlerime dikti ve dedi ki:

"Kış ağır geçecek, bahar belki biraz hafiflerim, bu yaz eskilere hiç benzemeyecek ama güz geldiğinde bu plastik masada bile değil, ahşap bir mutfak masasında sana çay demleyeceğim. Bak buraya yazıyorum. Bir gün bugüne de gülebileceğiz." Parmağıyla naylon örtüdeki kırmızı demliğin tam üzerine bir çizik attı.

On ay geçti üzerinden. Arada kısa kısa yazıştık, buluşmadık. İnsan dibe vurduğunda olur öyle. Sitem arkadaşlığın aknesidir, sevmem.

Mesaj attı bir pazar günü aniden: "Çay demliyorum, gelsene." Bir de konum göndermiş. Emir telakki ettim, bu bir devrim habercisiydi. Fırladım. Üç vasıta değiştirdim, begonvil ve hanımeli kaplı bahçe kapılarının ardında üç katlı eski evlerin olduğu, dışarıdan bakınca bile her bir yuvanın güneşle yıkandığını hissettiğiniz huzurlu ve keyifli eski bir sokakta bir bahçe katında karşıladı beni.

Salona açılan mutfak, bahçeye açılan bir salon, bahçede açılmış sardunyalar. Ufacık metrekareyi huzura boyamış, ortada bir ahşap masa.

Eliyle takdim ediyor bana: "Demiştim sana."

Kış zor geçmiş, yağmurlar kadar ağlamış, kalbi buz kesmiş. Baharda filizlenmiş biraz. Yazı çabayla geçmiş, yeniden doğuşla.

"Annem ve babamla aynı evde olmak çok zor geldi baştan, onların da yeniden bir arada olmaya dair verdiği teselliler yerini bozulmuş düzenlerinin ani parlamalarına bıraktı.

Çocuk her yaşta çocuk aileye, ellerini yıkadın mı diye sorabiliyor, aniden bakkala da yollayabiliyor. Birey olmaktan çıkmıştım adeta, reşitliğim elimden alınmıştı. Bir ergen gibi odamda günlük tutmaya başladım.

Yaşadıklarımı en baştan yazıp duruyordum, her defterde en baştan. Aptallıklarım önüme serildikçe kendimi haklı çıkarma çabamdan vazgeçip kendimi, yazarken bari eğlendirmek için dalga geçer oldum.

Annemle babama kızmak istemiyordum, her şeyi kaybetmişken bir de içimde sevdiklerime öfke biriktirmek istemiyordum. Her kaybedişi aileye bağlayanlarla dalga geçerim bilirsin. İçinde yaşıyor olmasak halimiz komik görünürdü dışarıdan, biliyordum. Son günlüğümü birkaç kere baştan okuduğumu fark ettim. Beni eğlendiriyordu. 'Daha ne kaybedebilirim ki' dedim, 'iki yüz elli yedi kere özgeçmiş göndermişim uzay boşluğuna fırlatır gibi, ona yıkılmamışım bu mu yıkacak' dedim, son günlüğü bilgisayara geçirip yayınevlerine yolladım. Biri görüşmeye çağırdı. Genel yayın yönetmenine son beş senemi anlattım. Yenilgilere gülmeden hayata tutunulmaz derdik ya seninle: Gülebildiğim haliyle anlattıkça o da çok güldü. Annemin çalışılmış tesellilerden 'şu soğanı elde doğra bas geç bu ne be bi' saatte tırım tırım' azarlarına geçişine, babamın başarısız arabuluculuklarına, modern davranma çabalarının elalem kaygısına yenilme hızına, on iki senelik iş tecrübemin evdeki mutfak listesini yapmaya bile yeterli görülmemesine, yirmi sene sonra geri gelen ergenliğimin rönesansına, kırk dördüncü evlilik yıldönümünde, boşandığım günden beri söylenen anneme bunun aniden cazip bir fikir gelmesine güldü de güldü. Beni bir gösteriye götürüp çıkışta mekânın sahipleriyle tanıştırdı. Şimdi hazır mısın? Kitap yarın çıkıyor, bu haftadan itibaren her çarşamba stand up gösterisine çıkıyorum o mekânda."

Bir şeylerin değiştiğini biliyordum ama bu kadarı aklıma gelmemişti.

Dedim: "Koy çayı, yarın kendi küçük cumhuriyetimizi ilan ediyoruz o zaman!"

Bu sefer peş peşe zaferlerle değil yenilgilerin üzerine basıp geçerek kuruldu. Gülebilmek gerçekten devrimci bir eylemmiş meğer.

Cumhuriyet'e götüren bir futbol maçı

Kenan Başaran

Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra spor, ortaya konulan vizyon ve yapılan yatırımlarla tarım, sanayi, finans, sanat gibi diğer birçok alanla birlikte atbaşı gitmiştir.

Bir yandan spor teşkilatları kurulmuş, diğer yandan da hızlı bir şekilde tesisler inşa edilmiştir. Kulüplerin teşvikinin yanı sıra toplumsal sağlıkta spor önemli bir araç olarak görülüp, kullanılmıştır. Bu noktada sporun, 'beden eğitimi' tanımıyla, toplumsal bir fiziksel aktivite olarak tabana kadar yayılması hedeflenmiştir. Okullar da bunun en önemli mekânsal araçları olmuştur.

Atatürk, şahsi olarak özellikle güreşi çok severdi. Örneğin, Taksim'deki Türkiye-İtalya güreşlerini radyodan dinlerken heyecanına dayanamaz ve Dolmabahçe'den kalkıp karşılaşmayı yerinde izlemeye giderdi.

Bir asker olarak elbette binicilliğe de ilgisi vardır. Onun adına düzenlenen ve 1927 yılından itibaren yapılmaya başlanan Gazi Koşusu, Cumhuriyet döneminin kesintisiz olarak düzenlenen en köklü spor organizasyonudur. Yüzme, kürek, yelken ve bilardo da ilgilendiği ve yaptığı diğer sporlardır.

Ancak bu yazıda, Atatürk'ün futbolla ilişkisini anlatmak istiyorum. Malum, üç büyük kulübümüz Atatürk'ü paylaşamaz. Üçü de Atatürk'ün kendi futbol takımlarını tuttuğunu iddia eder. Benim için bu, üç büyüklerin en güzel rekabeti konusudur.

Atatürk Galatasaraylı mı, Beşiktaşlı mı, yoksa Fenerbahçeli mi? Galatasaraylılar, Atatürk'ün Tevfik Fikret'i çok sevmesini ve sıkı Galatasaraylı dostlarının olmasını; Beşiktaşlılar, Atatürk'ün Balkan Savaşları sonrasında annesi Zübeyde Hanım'ı Beşiktaş'taki eve yerleştirip manevi olarak Beşiktaş Kulübü'ne emanet etmesini ve Fenerbahçeliler de Atatürk'ün kulüplerini ziyaret edip anı defterini imzalamasını delil olarak gösterir.

Bu tartışmada güzel bir söz var: "Aslolan Atatürk'ün hangi takımı tuttuğu değil, hangi takımın Atatürk'ün izinden gittiğidir." Evet, mühim olan budur.

Atatürk'ün futbolla ilişkisi çok yoğun olmamakla birlikte, bu oyunu belki en çarpıcı şekilde o oynatmıştır! Mustafa Kemal, Kurtuluş Savaşı'nda nihai zaferi getirecek olan Büyük Taarruz'un son stratejik toplantısını yapmak için bir futbol maçını araç olarak kullanır. Atatürk, Nutuk'ta bu olayı şöyle anlatır:

"28 Temmuz 1922 günü öğleden sonra icra ettirilen bir futbol müsabakasını seyretmek vesilesiyle ordu kumandanları ve bazı kolordu kumandanları Akşehir'e davet edildi. 28/29 Temmuz gecesi kumandanlarla genel bir tarzda taarruz hakkında fikir alışverişinde bulundum."

Peki, bu maç gerçekten oynanmış mıdır? Yoksa, Yunan tarafının dikkatini başka yöne çekmek için Anadolu Ajansı üzerinden duyurusu yapılan bir futbol karşılaşması mıdır? Burada esas mesele, futbol maçının kendisinden çok, ordu ve kolordu komutanlarını dikkat çekmeden Akşehir'de bir araya getirmekti. Futbol maçı, bu kritik toplantının kamuflajı olarak kullanılmıştır.

Temel amaç, tüm ordu komutanlarını maç vesilesiyle bir araya getirerek Büyük Taarruz'un son hazırlıkları ve stratejisini görüşmekti.

Diğer yandan tarihçi Sinan Meydan, profesyonel takımların değil, kolorduların arasındaki maçın 28 Temmuz 1922'de saat 18.00'de oynandığını yazar. Meydan, söz konusu maça Turgut Özakman'ın Şu Çılgın Türkler kitabında da yer verdiğini ve sonucun da 2-2 olduğunu kaydeder.

Araştırmacı Bedri Cumhur Doğu ise çarpıcı bir bilgi daha verir: Doğu'ya göre maçta Fenerbahçeli kaleci Kenan Or da oynamıştır. Doğu, fotoğraf karşılaştırmaları ve dönemin kayıtlarından hareketle Kenan Or'un bu maçta kaleyi koruduğunu ileri sürer. Kenan Or'un 1920'li yıllarda Fenerbahçe'de, daha sonraki dönemde ise Karşıyaka'da kalecilik yaptığı da çeşitli kaynaklarda yer alıyor.

Bu maçta başka futbolcuların da oynamış olması muhtemeldir; zira üç büyükler başta olmak üzere, birçok futbol kulübünün oyuncuları cephede savaşa koşmuştur. Ancak araştırmacılar sadece Kenan Or'u belgeleyebilmiştir.

Kurtuluş Savaşı'nın en kritik günlerinde, bir Fenerbahçeli futbolcunun da kadrosunda bulunduğu bir futbol maçını, komutanları bir araya getirmek için kullanan Mustafa Kemal Atatürk'ün, daha sonraki yıllarda bir stadyumda izlediği bir maçta da Fenerbahçe'nin adıyla karşılaşıyoruz.

Araştırmalara göre Atatürk'ün bir stadyumda izlediği ve kayıtları bulunan tek maç, 1 Ekim 1925'te Bursa'da oynanan Bursa-Ankara Karması ile Fenerbahçe arasındadır.

Mümtaz Şükrü Eğilmez, 2 Ekim 1925 tarihli Cumhuriyet gazetesinde maçın 1-1 sona erdiğini ve Gazi Mustafa Kemal'in stattan ayrılırken otomobilinin etrafını saran gençlerin üç kez "Yaşa!" diye bağırdıklarını yazar. Dönemin diğer gazeteleri Yanık Yurd, İkdam, Vakit, Millet ve Stanboul da maç öncesi ve sonrasına dair haberlere yer verirken, Atatürk'ün maçı izlerken çekilmiş fotoğraflarını da arşivlerde yer almaktadır.

Balkan Savaşları'ndan Çanakkale'ye ve Kurtuluş Savaşı'na çok sayıda spor kulübü fiilen orduya destek vermiştir. Başta futbolcular olmak kaydıyla, cepheye gidip şehit olan yüzlerce sporcu da vardır.

Mustafa Kemal, bir taraftar olarak futbola büyük bir ilgi göstermemiş olsa da bu oyunu, tarihin akışını değiştirecek bir savaş hamlesinde kullanma dehasını ortaya koyan belki de ilk ve tek liderdir.

Ahmet İnam

Aşk açan Ankara güzü

"Nasıl saklarım sonbahar olduğumu" diye yazmışım defterime. İstanbul'da, on beş yaşındayken. İnsan nasıl sonbahar olur on beş yaşında? İstanbul'da, Çengelköy'de. Yakınlarındaki Kanlıca'da Yahya Kemal:

Günler kısaldı...Kanlıca'nın ihtiyarları
Bir bir hatırlamakta geçen sonbaharları

demişti. On beş yaşındaki Ahmet de şöyle söylüyordu:

Hayat masaldı...Çengelköy'ün bahtiyarları
Acıyla yaşamada gelen sonbaharları

Gençtim. Düşçüydüm. Düşlerle bahtiyardım. Oysa yaşam acılıydı. O zamanlar ben şimdiki gibi acısını saklayan bir bahtiyardım.

Ankara'ya varınca on sekizinde idim. Güzdü. Benim için bahardı. Son değil. Baş bahar. Ön bahar. Dip bahar. Ankara'nın sonbaharı ile ilk bahar olmuştum. Saklamıyorum artık ilk baharlığımı. Yaşım neredeyse seksene vardı. Arkadaşları topluyorum. "En ilkbahar benim arkadaşlar." diyorum. Bir kısmı dünyada değil. Olsun. Öteden duyuyorum onların seslerini: "Biz de biz de ilk baharız, sen anımsıyorsun ya bizi, yaşıyoruz senin düşlerinde düşüncelerinde." Yaşayanlarsa karşı çıkıyor, "sen en ilk bahar olamazsın, biz seni bu yarışta geçeriz." diyorlar. Ben de geçsinler diye meydan okumuştum onlara.

Hiç abartmıyorum. Ankara'nın güzlerinde nasıl bir giz var ki insanı bahara dönüştürüyor (Şimdilerde dünyanın olumsuz koşullarına karşın). Çiçek açtırıyor ruhlarda. Solar o çiçekler biraz sonra, kış gelir üşürler. Olsun. Ankara'nın güzüne kulak vermeli, sararan yaprakların rüzgârdaki seslenişine. Bozkır dönüşüyor. Ağaç yapraklarındaki renk cümbüşü davul zurna ile oynanarak kutlanmalıdır. Yapraklar dökülüyor. Dökülsün. Yaprakları dökülmüş ağaçların güzelliğini görmediniz mi? Doğanın karakalem tabloları.

Ankara'da bozkır mı kaldı, diyebilirsiniz. Koca koca yapılar. Beton boğuyor bozkırı. Şimdilik boğmadığı yerleri de var ama. Ben göllerden söz ediyorum. İkisinden: Mogan ve Eymir. Mogan'ın çevresi gençliğimde çok farklıydı. Salaş yerler vardı kıyılarında. Şimdi düzenlendi. Nedense bana yarı resmi bir yer gibi gelir. Eskiden arada bir gider nargile içerdim. Galiba şimdi kaldırdılar nargileyi.

Jung'un da bir gölü vardı. Hani o ünlü psikanalist, düşünür olan Jung'un. Zürih Gölü (Zürich See). Bilinçdışının bütün hallerini yaşamak için kıyısında taşlar yontup içinde elektriği, suyu olmayan bir kule yaptığı göl. Sıradan biçimsiz bir taşı *(lapis exilis)* yontarak onu felsefe taşına *(lapis philosophorum)* çeviriyordu. Kendisinin bilim insanı olduğunu savunan simya çalışmış, bir anlamda büyücü bir araştırmacıydı. Bizim göllerimizde yeşil başlı gövel ördekler vardır. Türkülerde yaşarlar. Jung'un bilinçdışı varsa bizim de türkülerimiz vardır.

Ben Eymirliyim. Buz tuttuğunu bilirim o gölün. Üzerinde kayıp resim çektirmiştik arkadaşlarla. Yazık ki eskiye ait birçok şeyi yitirdiğim gibi o resimleri de yitirdim.

Eymir'in sonbaharına dikkat buyurun. Hâlâ yeşildir çam ağaçlarının katkısıyla. Ama su size daha diri uyanmak için uykuya yatmış olduğunu söyler. Hafta sonu gelen arabalara, kargaşaya bakmayın. Çıkın tepelere doğru Yunus Emre oradadır. Yunus sözü yanar içimin ocağında, kâinata selâm yollar bacası.

Işk gelicek cümle eksikler biter
Bitmez ise ko ki kalsın n'olısar

Aşk bize eksikliklerimizi duyurmak için gelecek. Eksikliğimiz bir türlü kapanmıyorsa bırakın kalsın ne olacak (n'olısar) ise olsun. Kendimizi aşka bırakmak gerek. Aşka emanet etmek. Aşka güven gerek. Bir arkadaş ayrılıp giderken arkasından seslenmiştim: "Aşka emanet ol."

Nidelim bu dünyayı neyleyip nitmek gerek
Daima aşk eteğin komayıp tutmak gerek

Gölün tenhalığına varma zamanı sonbahar. Yunus'u duyma durağı bu mevsim benim için. Bu dünyayı nitmek (ne etmek) gerek. Aşk eteğini tutmalı. Dönüşen bozkırın saçtığı aşk enerjisini duymalı. Yine söyledi Yunus:

Aşktan nasip sunulacak
Cevap veresi hal gerek

Eymir'de bu hali arıyorum. Buluyorum da zaman zaman. Sunulacak aşkı Ankara güzünde tıpkı 103 yıl önce 29 Ekim'de bu ülkeye sunulduğu gibi duyuyorum. Yine de sızlayan bir ironiyle söyleyiveriyorum:

Bahar oldu güzüm benim
Kimse bilmez gizim benim
Bunca yıl ne söylemişim
Hoşa (boşa) gitti sözüm benim.

Türkan Şoray: Hayal kurmaya sinemayla başladım

Işıl Çalışkan

Türkan Şoray, sinemada canlandırdığı kadınları bu kez "Hatıralar Bahçesinde Buluşma" sergisindeki resimlerine taşıyor. "Oynadığım filmlerde bende iz bırakan o kadın karakterleri resmetmeye çalıştım." diyen Şoray'ın tuvalinde çalışan, annelik yapan, ezilen ve hayata tutunmaya uğraşan kadınlar var.

Türkan Şoray'ın evindeki depoda, yıllardır perde üzerinde izlediğimiz kadınların resimleri duruyordu. Çalışan, çocuk büyüten, şiddet gören, hayata tutunmaya uğraşan kadınlar.. Şoray, canlandırdığı karakterlerden kendisinde iz bırakanları resmetmiş, fakat onları sergilemeyi hiç düşünmemişti. Yalçın Gökçebağ'ın bir ev ziyareti sırasında bu resimleri görmekte ısrar etmesiyle başlayan konuşma, "Hatıralar Bahçesinde Buluşma" sergisine uzandı.

Sanat yazarı İbrahim Karaoğlu'nun küratörlüğünü, Zeki Hozer'in sanat koordinatörlüğünü üstlendiği sergi, Şoray'ın resimleriyle Gökçebağ'ın son dönem yapıtlarını Ankara'daki Zülfü Livaneli Kültür Merkezi'nde buluşturdu. Ankara, Şoray için kızını dünyaya getirdiği, sokaklarında kasketle yürüdüğü, kendisiyle baş başa kalabildiği şehir. Bu buluşma vesilesiyle Karanfil için konuşurken sinemaya başladığı günlere de döndük. Hayal kurmaya ancak kamera karşısına geçtikten sonra başlayabildiğini anlatan Şoray, Dönüş'ün setinde yönetmenliğini kabul ettirmek için verdiği mücadeleyi, Mine'yi seyircinin tepkisini görmek üzere gizlice izlediği akşamı ve resimlerine taşıdığı kadınları anlattı.

Sinemaya başlamadan önce nasıl bir hayatınız olsun istediniz? 1960'ta Köyde Bir Kız Sevdim filmiyle ilk kez kamera karşısına geçen o genç kızın aklında, hayallerinde ne vardı?

Hiçbir hayalim yoktu çünkü öyle bir ortamda büyümedim. Mutsuz bir genç kızlığım vardı. Hayal kuracak bir yaşantım olmadı. Sinemaya girdikten sonra hayal kurmaya başladım. "Ben de başarılı olabilecek miyim?" diyerek kendimi başarılı olmuş gibi düşünmeye başladım.

Vesikalı Yarim'de Sabiha'yı canlandırırken Lütfi Akad'ın sizden istediği, o güne kadar Yeşilçam'da alışık olduğunuz oyunculuk kalıplarının dışındaki o "minimalist" ve doğal duruş neydi? O meşhur gazino ya da "Çok eskiden..." sahnesi üzerinden bu süreci anlatır mısınız?

Lütfi Akad'la oyuncu-yönetmen ilişkimiz Ana filminde başladı. Orada benim çalışmamdan memnun kaldı galiba ve bu filmde de devam ettik. Çok sade ve duru oynamamı istiyordu. Mümkün olduğunca oynamadan oynamak yani... Planlamadan, hayatta olduğu gibi doğal oynamamı istiyordu, onu başardık herhalde bu filmde.

Lütfi Akad'ın oyunculuğu yönetmesi çok farklıydı. Sadece ve sadece yönetmenin gözünün içine bakıyorsunuz; "onu memnun edebildim mi, acaba şimdi ne diyecek, beğendi mi" diye... Vesikalı Yarim'in konusu zaten çok içe işliyor, acı bir hikâyesi var... "Sevmek de yetmiyormuş, çok önceden rastlaşacaktık..." Yani hayatlarında o kadar geç kalmışlar ki birbirlerine, artık hiçbir gelecekleri yok ve kadın onu hissediyor ve bu cümleyi söylüyor filmde. O umutsuz aşk da insanları çok etkiledi. Yüreklerine dokundu. Bence Vesikalı Yarim, Türk sinemasının en güzel üç filminden biri...

Erkek egemen bir dünyada sözümü geçirmeyi başardım

1972'de Dönüş filmiyle reji koltuğuna oturmaya nasıl karar verdiniz? Yeşilçam'da bir kadının film yönetmesinin pek de alışagelmediği bir dönemde, yönetmen olarak setteki ilk gününüzü hatırlıyor musunuz?

Benim oradaki varlığımı kabul ettirmem çok zor oldu. Benim yönetmenliğimi öyle hemen ciddiye almadılar. Zamanla ben direttikçe, geri adım atmadıkça sette o saygıyı kazandım.

Sette önce bana "Sinema oyuncusu nasıl yönetmenlik yapacak?" düşüncesiyle baktılar. Birkaç gün sonra işin ciddiyetini anladılar. Kararlı duruşum onları etkiledi. Tavrım da değişikti çünkü. Otorite kurmak önemli, yönetmen olarak sette. O otoriteyi hissetmeye başladılar ilk günlerden itibaren. Erkek egemen bir dünyaydı orası ama fikirlerini değiştirmek zorunda kaldılar.

Yönetmenliğe benim bulduğum bir hikâyeyle başladım. Bir 3. sayfa haberiydi. Gazetede okuduğum zaman bana çok dokunmuştu. O dönemler özellikle Almanya'ya çok yoğun bir işçi göçü vardı ve bu göçler arkasında çok dramlar bırakıyordu. Ben de film hikâyesinde bu dramı yaşatmak istemiştim. Hikâyeyi yapımcıya önerdim. Önce Atıf Yılmaz çekecekti diye konuşuldu ama o başka bir filme başlamıştı, çekemedi. Yapımcı, "Bana hikâyeye çok adapte oldunuz, neden düşünmüyorsunuz?" dedi. O zamana kadar düşünmüyordum yönetmenliği. Çok büyük bir risk aldım böylece. Hayatımda aldığım en önemli kararlardan biridir çünkü çok kötü bir film de ortaya çıkabilirdi ama neyse ki film başarılı oldu.

Seyircinizle yıllar içinde inşa ettiğiniz o güçlü ve kırılmaz bağın, rol seçimlerinizdeki ağırlığı neydi? Atıf Yılmaz'ın Mine filmini kabul ederken toplumsal tabuları kırmanın ve izleyicinizin vereceği olası tepkilerin riskini düşündünüz mü?

Tabii düşündüm ama yeniliklere açık olmak gerektiğini de düşündüm çünkü değişen sinema anlayışına ayak uydurmak gerektiğini de düşünüyordum. Çünkü sinemada artık o tabular genel olarak yıkılmıştı. Televizyonda seyirci artık öpüşme ya da sevişme sahnelerini kanıksamıştı. O sahne senaryoda da çok gerekliydi çünkü senaryonun düğüm noktası o yakınlaşma sahnesiydi. O sahne olmasa o film olmazdı. Necati Cumalı'nın bir hikâyesidir...

Atıf Yılmaz'la konuşarak belli bir ölçüde olması koşuluyla rolü oynadım. Film vizyona girene kadar da üstümden o gerginliği atamadım. Sinemada gizlice en arka koltukta izledim filmi. Seyircinin tepkisini izledim. Baktım, o sahnede seyirci hiç tepki vermedi, benim de öyle içim rahatladı... Sinema kariyerimdeki en iyi filmlerden biridir.

Resim hayatınıza tam olarak ne zaman ve hangi ihtiyaçla girdi? Bir gün bu eserleri sanatseverlerle buluşturacağınız aklınızdan geçer miydi?

Resim hayatıma okul sıralarında girdi diyebilirim. Ne zaman boş bir kâğıt görsem hep bir şeyler çizerdim. Daha çok tabiat çizimleriyle başladım, ilerleyen süreçte portreler de yapmaya başladım. Sinema hayatıma girdikten sonra tabii resim daha arka planda kaldı ama benim için hep özel bir yerdeydi. Hatta Atıf Yılmaz'ın bir portresini de resmetmiştim o dönemlerde. Ressam olmayı çok isterdim. Sadece bir seanslık bir resim dersi almıştım, onun dışında bir eğitimim yok resim alanında.

Evde kendi kendime resimler yapmaya başladım. Bu resimler evimdeki depoda duruyordu. Bir gün Yalçın Bey evime ziyarete geldiğinde bu resimleri görmek için ısrar edince ona gösterdim. "Bunları mutlaka sergilemeliyiz." dedi. Hem çok şaşırdım hem çok sevindim. Bir sergi yapma fikri yoktu hiç aklımda. Umarım izleyenler sevmiştir resimlerimi.

İki farklı sanat disiplinini buluşturan Hatıralar Bahçesinde Buluşma sergisi hazırlanırken küratör İbrahim Karaoğlu ve usta ressam Yalçın Gökçebağ'la nasıl bir çalışma süreci geçirdiniz? Tuvale aktardığınız işler arasında, arkasındaki hikâyeyi veya hissettirdi-

ği duyguyu özellikle anlatmak istediğiniz bir eseriniz var mı?

Aslında uzun bir çalışma sürecine girdik diyemem. Daha doğrusu ben bu sürece dahil olmak yerine ekip arkadaşlarıma güvenerek bu işi onlara bıraktım. Benim resimlerim çerçevelendi, mekân belirlendi. Benim filmlerimde giydiğim birkaç kıyafet ve başlık da eklendi ve Yalçın Bey'in resimleriyle de bir sergi ortaya çıktı.

Ben resimlerimin hikâyesini anlatmayı çok tercih etmiyorum. Çünkü her bir resme bakan kişinin kendi duygusunu, kendi anısını ve kendinden bir parçayı bulmasını istiyorum ama kısaca bahsetmek gerekirse oynadığım filmlerde bende iz bırakan o kadın karakterleri resmetmeye çalıştım. Ekonomik özgürlüğünü kazanmış kadın, hem çalışan hem annelik yapan kadın, ezilen kadın, hayata tutunmaya çalışan kadın, şiddet görmüş kadın... Daha çok bu kadınlık hallerini resmetmeye çalıştım...

Ankara'ya ilk gelişinizden zihninizde neler kaldı? Bu şehrin sizdeki yeri nedir? Ankara'da yaşadığınız ve pek paylaşmadığınız bir anınızı bizimle paylaşır mısınız?

Ankara benim için çok özel bir şehir. Ben canım kızım Yağmur'u burada dünyaya getirdim ve burada 4 yılımı geçirdim. Bu yüzden bu şehrin bendeki yeri çok ayrı ve özel.

Hamileliğimin de son aylarını burada geçirdim. Ankara'da Oran'da yaşadım. Kuğulu Park, Kızılay Meydanı, Cinnah Caddesi... Her gün başıma kasket takıp yürüyüşe çıkardım. Ankara'nın sokakları gözümün önündedir. Hatta Yağmur'a hamileyken bir gazeteci beni yakaladı, "Türkan Şoray'ın şişko hali" diye beni haber yaptı. Bayağı gülmüştük o habere.

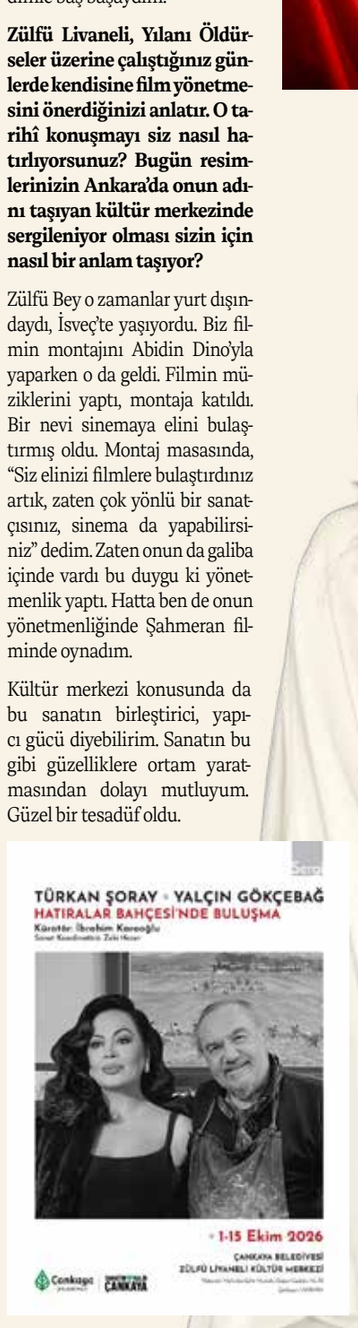
Ankara'nın insanlığını, sadeliğini, sessizliğini çok seviyorum. İstanbul'a göre çok daha sakin bir şehirdi. Kendimi dinlediğim ve kendimi bulduğum şehir diyebilirim. Çok kendimle kaldım oradayken. İstanbul'da bu olamıyor... Bu yüzden çok sevdim bu şehri. Sadece ve sadece kendimle baş başaydım.

Zülfü Livaneli, Yılanı Öldürseler üzerine çalıştığınız günlerde kendisine film yönetmesini önerdiğinizi anlatır. O tarihî konuşmayı siz nasıl hatırlıyorsunuz? Bugün resimlerinizin Ankara'da onun adını taşıyan kültür merkezinde sergileniyor olması sizin için nasıl bir anlam taşıyor?

Zülfü Bey o zamanlar yurt dışındaydı, İsveç'te yaşıyordu. Biz filmin montajını Abidin Dino'yla yaparken o da geldi. Filmin müziklerini yaptı, montaja katıldı. Bir nevi sinemaya elini bulaştırmış oldu. Montaj masasında, "Siz elinizi filmlere bulaştırdınız artık, zaten çok yönlü bir sanatçısınız, sinema da yapabilirsiniz" dedim. Zaten onun da galiba içinde vardı bu duygu ki yönetmenlik yaptı. Hatta ben de onun yönetmenliğinde Şahmeran filminde oynadım.

Kültür merkezi konusunda da bu sanatın birleştirici, yapıcı gücü diyebilirim. Sanatın bu gibi güzelliklere ortam yaratmasından dolayı mutluyum. Güzel bir tesadüf oldu.

Hatıralar bahçesinde buluşma

İbrahim Karaoğlu

"Hatıralar Bahçesinde Buluşma" Sergisi, Çankaya Belediyesi Zülfü Livaneli Kültür Merkezi'nde 1 -15 Ekim 2026 tarihlerinde sanatseverleri ağırladı.

Bazen bir sergi eserleri bir araya getirmez; zamanları karşılaştırır.

"Hatıralar Bahçesi", sanatlarının doruğundaki iki büyük ustanın karşılaşma anıdır. Biri kameranın önünden dünyaya bakmayı öğrenmiş, diğeri kameranın arkasından dünyayı beklemiştir. Biri yüzün hafızasını taşır, diğeri ufkun hafızasını.

Türkan Şoray'ın yüzü Türkiye'nin görsel belleğinde bir yakın plan olarak yaşar. Onun bakışı yalnızca bir karaktere ait değildir; yıllar boyunca seyircinin duygularını barındırmış bir surettir. Kamera ona yaklaştıkça hikâye geri çekilir, geriye zaman kalır. Daha sonra o, kameranın arkasına geçtiğinde görüntüyü kuran göze dönüşür. Yaptığı resimlerde kadın figürü artık oynanan bir rol değil, bakan bir varlıktır. Kostümler bedeni örtmez; hatırayı taşır.

Yalçın Gökçebağ ise uzun yıllar Anadolu'yu bir kameranın vizöründen izledi. Yollar, tarlalar, ağaçlar ve ufuklar önce görüntü oldu, sonra resim. Onun manzaraları bir yeri göstermez; bir zamanın içinden geçer. Bu resimlerde doğa konuşmaz, hatırlar.

Bu nedenle sergideki eski film kamerası bir araç değil, tanıktır. O, görüntü üretmiş bir makine değil, iki sanatçının dünyayla kurduğu mesafenin heykelidir. Çünkü görmek, bakmak değildir. Görmek, dünyaya ne kadar yaklaştığımızı ve ne kadar uzak kaldığımızı aynı anda fark etmektir.

Bu sergi bir disiplinler buluşması değildir. Sinema ile resim burada birbirine dönüşmez; birbirini hatırlar. Yüz ile manzara, sahne ile doğa, oyuncu ile ressam aynı yerde durur; bakışın başladığı yerde.

Bu sergi, iki sanatçıyı bir araya getirmek için değil, bir bakışı görünür kılmak için kuruldu.

Türkan Şoray ve Yalçın Gökçebağ, sanat tarihinin alışıldık ayrımlarına ait değildir. Biri sinemanın, diğeri resmin alanında tanınır; fakat her ikisi de yalnızca görüntünün içinde yer almamış, görüntüyü kuran yerde durmuştur; kameranın arkasında.

Kamera, yalnızca kayıt yapan bir araç değildir. Kamera, dünyayla kurulan mesafedir. İnsan baktığında görmez; nasıl baktığında görür. Bu nedenle bu sergide yer alan resimler, kostümler ve film kamerası birer nesne değil, birer görme biçimidir.

Türkan Şoray'ın yönettiği filmlerdeki kadrajlar ve yaptığı resimler aynı sorunun izini sürer: Kadın nasıl görünür? Onun resimlerindeki figürler bir karakter değil, bakışın merkezidir. Oyuncu olarak görünür olan yüz, ressam olarak bakan göze dönüşür. Tasarladığı kostümler ise yalnızca sahneye ait değildir; bedeni bir anlatıya dönüştüren ikinci bir ten gibidir.

Yalçın Gökçebağ'ın resimleri de doğayı betimlemez. Onlar, kameraman olarak Anadolu'da geçirilen yılların görsel hafızasıdır. Belgesel çekimleri sırasında görülen yollar, ağaçlar ve ufuklar, daha sonra resimlerde yeniden ortaya çıkar. Bu manzaralar bir coğrafya değil, yaşanmış zamanın izleridir.

Bu nedenle sergide yer alan eski film kamerası teknik bir alet değil, bir heykeldir. Çünkü o, görüntü üretmez; tanıklık eder. Bu sergideki tüm yapıtların ortak noktası, dünyayı göstermeleri değil, dünyaya bakılmış olduğunu hatırlatmalarıdır.

"Hatıralar Bahçesi", sanat eserlerini değil, görme deneyimini sergiler.Burada yüz de manzara da aynı yere aittir, hafızaya. Bazen iki sanatçı aynı dönemde yaşamaz, aynı disipline ait olmaz, aynı dünyayı anlatmaz; yine de aynı yere bakarlar.

Türkan Şoray'ın yolu sinemadan geçer. Onun yüzü, yıllar boyunca perdede yalnızca bir karakteri değil, bir duygunun sürekliliğini taşımıştır. Yakın planlarda belirginleşen bakışı, hikâyelerin sınırını aşarak izleyicinin kişisel geçmişine yerleşmiştir. Türkiye'de birkaç kuşak, onun oynadığı sahneleri hatırlamaktan çok, o sahnelerde hissettiklerini hatırlar. Böylece Şoray'ın yüzü bir oyuncunun yüzü olmaktan çıkar; ortak bir hafızanın yüzüne dönüşür.

Zamanla kamera önünde duran kişi, kameranın arkasına geçer. Yönetmen olarak kadrajı kurduğunda, bu kez görüntüyü taşıyan değil, görüntüyü kuran göz olur. Kadın figürünü merkezine alan resimleri de aynı yerden doğar; görülmenin değil, görmenin deneyiminden. Tuvaldeki figürler bir rolün içinde değildir; bir düşünceye, bir iç sese, bazen de yalnızca bir suskunluğa aittir. Kendi tasarladığı kostümler ise beden ile hikâye arasındaki sınırı yumuşatır; karakteri örtmez, ona zaman kazandırır. Böylece sinema, resme; sahne, iç mekâna dönüşür.

Yalçın Gökçebağ'ın yolu ise doğaya doğru açılır. Uzun yıllar boyunca Anadolu'yu bir kameranın vizöründen izler. Yol kenarındaki ağaçlar, uzayan tarlalar, rüzgârla eğilen otlar ve ufuk çizgisi önce görüntü olarak kaydedilir. Fakat bu görüntüler, bir belgeselin parçası olmaktan daha uzun bir yolculuk yapar; sanatçının belleğine yerleşir. Daha sonra tuvale döndüğünde, görülen yerler değil, hatırlanan zamanlar ortaya çıkar.

Gökçebağ'ın resimlerinde belirli bir köy yoktur, fakat herkes kendi çocukluğuna ait bir yer bulur. Çünkü onun peyzajları bir coğrafyayı değil, bir süreyi anlatır. Sessiz, yavaş ve duru... İnsan figürü çoğu zaman görünmez; fakat insanın varlığı hissedilir. Sanki az önce biri o yoldan geçmiş, biraz önce o kapı kapanmış, rüzgâr biraz önce ağaçlara değmiştir.

İki sanatçı farklı alanlarda üretir: biri yüzü, diğeri manzarayı çalışır. Ancak her ikisinin de deneyimi aynı noktada kesişir — kameranın arkasında. Biri oyunculuktan yönetmenliğe geçerek görüntüyü kurar, diğeri kameramanlıktan resme geçerek görüntüyü hatırlar. Bu ortak deneyim, onların sanatını birbirine yaklaştırır. Çünkü kamera yalnızca bir araç değildir; dünyaya konulan mesafedir. İnsan, baktığı şeyi değil, nasıl baktığını taşır.

Bu nedenle Şoray'ın yüzleri ile Gökçebağ'ın ufukları aynı hafızaya aittir. Birinde zaman yoğunlaşır, diğerinde yayılır. Birinde duygu yakınlaşır, diğerinde mekân derinleşir. Ama her ikisi de geçmişin kaybolmadığını, yalnızca biçim değiştirdiğini söyler.

"Hatıralar Bahçesi" bu iki yaşamın kesiştiği yerdir. Burada bir oyuncu ile bir ressam değil, iki tanık karşılaşır; biri insanın yüzüne, diğeri dünyanın sessizliğine tanıklık etmiş iki göz.

Atatürk Sanat Merkezi'nde yeni sezon başlıyor:

Sahne Yeniden Sanatla Doluyor

Atatürk Sanat Merkezi'nde Yeni Sezon Başlıyor: Sahne Yeniden Sanatla Doluyor

Ankara'da sonbahar yalnızca bir mevsim değil; kentin sahnelerinde perdelerin açıldığı, salonlarında notaların yankılandığı, sanatın şehirle yeniden buluştuğu bir dönemdir. Kentin gündelik ritmine sanatın sesi karışırken, yeni hikâyeler ve buluşmalar için de alan açılır. Çankaya Belediyesi Atatürk Sanat Merkezi, bu sonbaharda ikinci sanat sezonuna kapılarını açarak hem kendi yaşamına hem de Ankara'nın kültür-sanat yolculuğuna yeni bir sayfa ekliyor.

20 Ekim 2025'te kapılarını açan Atatürk Sanat Merkezi, ilk yılında sahnesinde yankılanan sesler, alkışlarla bölünen sessizlikler ve seyircisiyle paylaştığı anlarla Ankara'nın kültür-sanat belleğinde yerini almaya başladı. 866 kişilik Kırmızı Salon ve 462 kişilik Mavi Salon'uyla farklı ölçeklerdeki etkinliklere alan açan merkez; tiyatrodan konsere, operadan baleye, çocuk etkinliklerinden dans ve sahne gösterilerine uzanan programıyla Ankara'nın kültür-sanat yaşamına katkısını ikinci sezonunda da sürdürüyor.

Yeni sezonda sanatın farklı dilleri aynı sahnede

Yeni sezonun programı, Ankara'nın kendi hikâyesinden evrensel klasiklere, sahnenin dramatik anlatımından müziğin farklı dillerine uzanıyor. Shakespeare'in trajedisi **Othello**, insan ruhunun çelişkilerini ve kıskançlığın yıkıcı gücünü sahneye taşırken, Georges Bizet'nin **Carmen** operası tutku ve özgürlük arayışını unutulmaz müziğiyle anlatıyor. Ankara Devlet Opera ve Balesi'nin **Harem** bale temsili de dansın bedensel anlatımıyla seyirciyi başka bir dünyanın kapısından içeri davet ediyor.

Klasik eserlerin yanı sıra günümüz sanatçılarının yorumları da sezonun müzikal dokusunu zenginleştiriyor. Emre Nalbantoğlu'nun kendine özgü müzikal dünyası, **Duo Blanc & Noir** ve **Anadolu Quartet** konserleri ise oda müziğinin kendine özgü atmosferini Ankara seyircisiyle buluşturuyor.

Bir sahnede kimi zaman bir trajedinin içinden insanın çelişkileri görünür olur, kimi zaman bir aryanın sesiyle bir karakterin bütün dünyası açığa çıkar. Bazen de dansın hareketinde, birkaç enstrümanın birbirine eşlik edişinde söze ihtiyaç duymayan bir anlatı kurulur. Atatürk Sanat Merkezi, yeni sezonda bu farklı anlatım biçimlerini bir araya getirerek seyirciyi sanatın açtığı dünyalar arasında yolculuğa çağırıyor.

Sanatın belleğine ve geleceğine

Atatürk Sanat Merkezi'nin yeni sezonunda sahne, yalnızca sanat yapıtlarının hayat bulduğu değil, kültürel belleğin de yeniden hatırlandığı buluşmalara açılıyor. **Ahmet Say Ödül Töreni,** müziğe ve kültür dünyasına adanmış bir ömrün izlerini bugüne taşıyan, sanatın kuşaklar arasında kurduğu bağı görünür kılan özel buluşmalardan biri olarak öne çıkıyor.

Ahmet Say'ın adı, müziğe duyulan tutkunun yanı sıra onu anlamaya, anlatmaya ve gelecek kuşaklara aktarmaya adanmış bir emeği de hatırlatıyor. Bu ödül töreni, sanatın yalnızca sahnede yaşanan bir an olmadığını; yıllar içinde biriken bilginin, düşüncenin, üretimin ve emeğin kuşaktan kuşağa devredilerek varlığını sürdürdüğünü de düşündürüyor.

Yeni sezonun sanat buluşmaları

Atatürk Sanat Merkezi'nin ikinci sezonu, bir kentin kültür hayatında yeni karşılaşmalara ve ortak deneyimlere alan açıyor. **Carmen** ve **Fındıkkıran** gibi klasik yapıtların sahneye taşıdığı güçlü anlatılar, Othello'nun insan ruhunun derinliklerine uzanan hikâyesi ve **Harem'**in dansla kurduğu ifade alanı, sanatın farklı dillerini aynı çatı altında buluşturuyor. Emre Nalbantoğlu, **Aforizmalar 432, Duo Blanc & Noir** ve **Anadolu Quartet** konserleri de müziğin farklı yorumlarına kapı aralıyor. **Ahmet Say Ödül Töreni** ise sanatın üretimle, emekle ve kültürel belleğin kuşaklar boyunca aktarımıyla kurduğu bağı hatırlatıyor.

Atatürk Sanat Merkezi, yeni sezonunda kültürel hafızayı büyütmeye ve sanatla kent arasındaki bağı derinleştirmeye devam ediyor. Sahneler yeniden ışıklarını yakarken perdeler açılıyor; sesler birbirine karışıyor; bedenler kendi dilini kuruyor. Her temsil, her konser ve her buluşma, Ankara'nın kültür hayatına yeni bir iz bırakıyor. Çünkü sanat, yalnızca sahnede yaşanan değil; salonlardan taşarak insanların hayatına, hatıralarına ve bir kentin ortak belleğine karışan bir deneyimdir.

Atatürk Sanat Merkezi ilk yılını geride bırakırken Ankara'nın kültür-sanat yaşamındaki yerini de adım adım oluşturuyor. İlk sezon boyunca sahnesinde hayat bulan eserler, seyircisiyle kurduğu bağ ve paylaşılan deneyimler, bu yolculuğun başlangıcını oluşturdu. İkinci sezon ise yeni yapımlar ve karşılaşmalarla bu birikimi büyütme fırsatı sunuyor. Çünkü bir sanat merkezinin değeri yalnızca sahnesinde gerçekleşen etkinliklerle değil, sanatın kaç insanın hayatına dokunduğuyla da ölçülür. Atatürk Sanat Merkezi ömrünün henüz başında; önünde anlatılmayı bekleyen yeni hikâyeler ve aynı sahnede buluşacak nice izleyici var.

Nebil Özgentürk

Tarık Akan...

BU YAŞAMDAN KOPALI 10 YIL GEÇTİ ARADAN...

Tarık Abi'yi kaybedeli 10 yıl geçmiş aradan.

Erken kayıplardan biriydi Tarık Akan'ımız..

Ben bu satırları "doğum günü kutlamaları" hazırlanırken karalamaya başladım...

Az önce kızı Özlem'le konuştuk; 13 Ekim doğumlu Tarık Akan'ın İstanbul-Cemal Reşit Rey'deki **Işıklı Perdede Bir Ömür** başlıklı anma ve doğum günü töreni ayrıntılarını...

Tarık Abi sağken yaptığımız belgeselden kısa versiyon hazırladık.

*

Anma töreni çok anlamlı deyim yerindeyse.

Özel Taş Mektep kurucusuydu Tarık Akan... Ömrünü adamıştı, ömrünün sonuna kadar titizlenirdi.

Çağdaş eğitim oluşturmak için, aydınlık yarınlara selam olsun diye...

İşte bu törende Akan'ın evlatları sahnede.

Hem yaşamından kesitler aktarılıyor, hem müzikler gelip geçiyor.

Ne mutlu Tarık Akan'a, ne değerli bir durum. Hem sinemaya kattıkları hem yurttaş tavrı hem de eğitime tutkusu Akan'ı sonsuzluğa götürdü işte. Ömür dediğin, zaten, hayata sunulmuş armağandır, şairin dediği gibi...

*

Nasıl bir ömürdü sahiden Tarık Abi'mizinki?

"Söz uçar yazı kalır" derler ya... Tarık Akan'a dair bir yazı daha hayata kalsın o halde...

Tarık Akan'ın erken kaybı hepimizi şoka uğratmıştı, tarih 16 Eylül 2016...

45 yıllık sinema yolculuğuna mucizevi dönüşüm sığdırmış, bin bir renkli bahçe işlemiş Tarık Akan'ımız için şu ana dek yazılanların tümü yine eksik kalır kanısındayım.

Biliyorum ki üzerine tezler, araştırmalar yapılacaktır yine... Filmleri döne döne oynayacaktır. Yaşamını anlatan ne varsa genç kuşak oyuncuların çıkış noktası olacaktır. Ve Tarık Akan bin yıla kalacaktır.

Emin olduğum bir durum şu: Bizim bu toprakların kalabalığının insanı şaşırtan bir sağduyusu ve vefası var ki; Damat Ferit'ten Seyit Ali'ye uzanan bir yol çizmiş, yolundan şaşmamış, yolundan dönmemiş Tarık Akan'ı, adını, filmlerini bin yıl yaşatacak!

Evet, zaten çok söylerim, hep yazarım... Tarık Akan, öldüğünde kalandır çünkü... Şöhrete değil, kalıcı olmaya gönül verendir.

*

20'li yaşlarında dahi, yani, kendi yaşıtlarının "şöhrete giden yol"u aralamaya heyecanla çalıştığı zamanlarda, en yakışıklı, en yeşil gözlü, en güzel bakışlı, en uzun boylu oluşuna aldırmayandır; ki bir arkadaşının ısrarı ve gizli eliyle "artist yarışması"na kattığı delikanlıdır...

Ama fiziğini ve yeteneğini çiçeği burnundayken kanıtlayandır... Üçüncü filminde rakipsiz "Yeşilçam'ın Prensi" olandır..

10 bilemediniz 15'inci filminde (kapakların, manşetlerin pop figürü olduğu bir dönemde)içi içine ve kabına sığmayıp, komşu gezegene sıçramaya çalışandır.

Ki sonsuz inandığı yönetmenine, Ertem Eğilmez'e, ısrar üstüne ısrar ederek dönemin mimli ve namlı sosyalist yazarı Rıfat Ilgaz'ın Hababam eserinin sinemaya taşınmasını sağlayandır.

Aynı yönetmene iki yıl sonra "Eyvallah, bana yine yol göründü" diyendir.

Ve işsiz kalmayı, parasız kalmayı göze alıp şöhretini bitirebilecek o riskli yola giren, deyim yerindeyse bembeyaz, süslü püslü salonlara veda edip yerin dibinde film çekendir... "Delikanlım yıldızlara iyi bak, bir daha onları göremezsin" dizelerini heybesine koyup, Maden'den çıkıp Sürü'nün önüne atılandır...

Kurallarıyla nam salan Yeşilçam büyüklerine inat, kural dışılığıyla ünlü Yılmaz Güney'e kardeş olmayı seçendir.

Yılmaz Abi'sini büyüğü, yoldaşı sayandır.

Ülkede kan gövdeyi götürürken, kurşun adres sormazken, namlular körken, filmlerinin oynadığı salonlar bombalanırken "Yol"undan yine dönmeyendir...

Ve yurtdışında olduğu bir haftada, ülke bir darbenin orta yerinde can çekişirken, fırsat bu ya gelmemek varken, kendinden emin şekilde ülkesine dönüp aylarca sorgu odalarına tıkılandır...

Ve gözü dönmüş 12 Eylül zalimlerine eyvallah etmeyip tek bir dostunu şikâyet etmeyen, kendi doğrularına devam edendir...

O 12 Eylül zalimliği ki yazana çizene göz açtırmazken, çokçaları göz açıp ses etmezken, çok sevdiği ülkesinin "bahar yarınlar" görmesi için, acılardan, baskılardan aydınlığa uzanması için "cesur yürek"li dostlarıyla bir dilekçeyi gözü kapalı imzalayandır.

Bir kez daha sorgu odasına girmeyi, yargılanmayı göze alandır. Ve yıllar yılı o zalimleri, o darbecileri meydanlarda, salonlarda, yazdığı kitaplarda teşhir edendir. Sonraki kuşaklara "darbenin ibret belgesi"ni bırakandır.

Evet... Tarık Akan... Yine yol yakınken, yine şöhretinin doruğundayken, yine eski konforlu zamanlarına dönmek varken, Ferit'lerden ve Murat'lardan aldığı ödüller koltuğunun altındayken, Şivan'a ve Seyit Ali'ye ve Karartma Geceleri'nin Mustafa Ünal'ına, Rıfat Ilgaz'a yol arkadaşlığı yapmaya devam edendir. Şivan rollerinin olamadığı zamanlarda taksiciliğe soyunan ve bir başka Seyit Ali'nin gelişini bekleyendir.

Taksilerinden, **Taş** gibi bir **Mektep** çıkarandır.

*

Evet... Taş Mektep'ten pırıl pırıl çocuklar yetiştirendir. O Taş Mektep'te Tarık Akan'ın doğum ve ölüm yıldönümlerinde evlatları, koro halinde şarkılar, türküler, şiirler okuyacak; hem Ata'ya hem Akan'a saygı anmasına katılacaktır!

Tarık Akan ki çocukluğunda gizlice okuduğu Nâzım'a önce filmleriyle, ardından Vakıf'la gönül verendir. Gönül verdiği Nâzım Vakfı'na gelir sağlamak için hiç hesapta yokken belgesel yönetmeni olandır.

O belgesellerin ki sponsoru olan, üretilen DVD'lerin satışı için de dosta arkadaşa telefon üstüne telefon edip vakfın hesabını işaret edendir.

Tüm bu çabanın ortasında, en baba zamanlarında, tüm bu sivil ve sosyal sorumluluk telaşının içinde Barış'ına, Özgür'üne, Özlem'ine "babaların en güzeli" olandır.

Gazi'nin ilkelerine sıkı sıkıya sadık olduğunu haykırarak barışı arzulayandır, Gezi'de selam durandır, 2005 -2007 yılının FETÖ kumpaslarında Silivri'ye atılan mağdurlarla dayanışma gösterendir.

Bin yılın yakışıklısı, bin yılın şöhreti, bin yılın aktörü namına aldırmadan kalabalığın arasında panzere, dipçiğe, jopa göğüs gerendir. Beyaz saçlarını çeken ve omuzundan asılan hadsizlere içeri girmeyi göze alıp "utanın" diyendir..

Tarık Akan... Bildiğini okuyan, bildiğinden şaşmayan, inandıklarını savunmaya devam eden, dik duruşlu, sağlam iradeli bir Türkiye aktörüdür...

Yıllar var ki en Çiçek'inden bir köşede, en sakininden bir atmosferde, en tevazusundan oturmayı çok sevendir. "Aziz" dostlarıyla, hayat ve kıymetli yol arkadaşlarıyla yarenlik etmeyi özleyendir. "Arif" olanın anlayacağı bir muhabbet sofrasında, bazen kahkahaya boğulan, bazen gözyaşı döken, bazen çocuk olandır...

Ve 2015 yılı başlarında hayat damarlarından birine saplanan iblis bir tümöre, sevdiği kadın Acun'un, taptığı çocuklarının ve o muhabbet sofrasındaki can dostlarının telkin ve dayanışmasıyla da az biraz kendi kozası içinde adım adım mücadele verendir.

Mücadele ederken, kemoterapi yorgunuyken hiç yangın yapmayan, aksine "inadına yaşamak" diyen Nâzım için, Gazi için, Cumhuriyet için yine yollara düşendir.

Ve o yolun bir köşesinde en hüzünlüsünden hayata veda edendir.

Hayatı terk etmesinin ardından, ışığıyla, biriktirdiği sevgiyle kalanlara umut verendir.

Tarık Akan, öldüğünde kalandır...

*

Ve Tarık Akan ki...

Doğup büyüdüğü Bakırköy'deki cenaze törenine yüz binlerce seveni akandır, toprağa bırakılırken gözyaşının sel olduğu adam gibi adamdır...

Özlemle Tarık Abi...

Hande Çiğdemoğlu

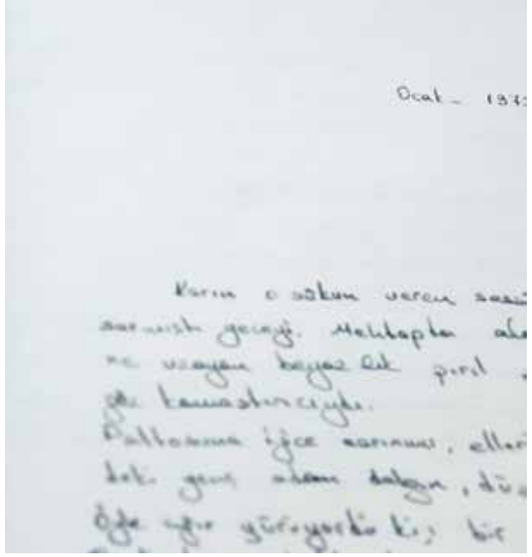
Anneme Dönüş

Kulağım radyoda. Birazdan yarışma sonucunu açıklayacaklar. Kucağımdaki yumuşacık deri kaplı bordo defteri göğsüme bastırıyorum. Sağ alt köşesindeki turna kuşu ile kalbimin kanatları birleşiyor. Yine araya şarkı girdi. Ben sabırsızlandıkça süre uzuyor. Annemin gözüne batmadan bir an önce sonucu öğrensem iyi olacak. Ne de olsa dün gecenin paparası hâlâ taze. Annem cin gibidir; geç saat olmasına rağmen ablamla yattığımız odadan sızan ışığı görmüş, pat diye içeri girdi. Annem işte. Elimdeki feneri kapatmaya kalmadan yorganı açıyor, kitabımı çekip alıyor. "Yettin ama sen! Gündüz bir işe yaramıyorsun bir de gece çıktı başımıza. Ne zaman lazım olsan elinde kitap, bir köşedesin. Oku oku neymiş bu, yeter!" Sesimi çıkarmıyorum tabii. Çıkarabilsem "Anne bu kitabı almayı çok bekledim, hatta geçen gün verdiğin pazar parasını aldığım diğer kitaplarla birlikte buna harcadım. O gün nevaleyi nasıl alıp geldin diye sorarsan yengem sağ olsun. Bir koşu bankaya gidip ondan borç aldım. Ama anne ne zamandır bekliyorum. Remzi Kitabevi Adapazarı'nı şark bellemiş, bir türlü göndermemişti. Faulkner'i tanıyor musun anne? Ses ve Öfke diye bir kitap. Ancak kavuştum. Söz yarın tüm işleri ben yapacağım" derdim. Demiyorum.

Benim sözcüklerim genellikle içimde dolanır. Yüzümde, gözlerimde. Anlayan anlar, anlamayanlar çoğunluktadır. Bazen de yazarım. Ama kalemim kalbimdekileri dürüstçe aktaramaz. Bu yüzden okurum. Her roman ruhumda tanımlayamadığım hisleri yeniden anlamlandırmaya çalışır. İçimde sanki yerine yerleşememiş bir misafir var. Sebebini bilmiyorum, merak da etmiyorum. Sadece başka hikâyeler okuyup kendi hayatımın iğretiliğini unutmaya çalışıyorum. Neyse ki annem kitabımı alıp divanın altına atıyor. Daha fazla tantana çıkarırsa babamın uyanmasından korkmuş olmalı. Annem odadan çıkınca ablam kalkıp yanıma geliyor. Yatarken saçlarıma iliştirdiği gazete kâğıtlarına bakıyor. "Bunlarla lüleler tutmuyor, şu elimdeki işi satayım; sana ısıtmalı bigudilerden alacağım." "Aman abla." diyorum, ellerinden sıyrılıp yanağına bir öpücük konduruyorum.

Ablam tüm evin yükünü taşıyor. Mutfakta, ev işlerinde, eve yatılı gelen bir dolu misafirle, herkesin nazıyla kaprisiyle o uğraşıyor. Kalan vakitlerinde de sipariş aldığı dikiş nakış işlerini yapıyor. Ailemi çok seviyorum. Babam, annem, abim, ablam, kız kardeşim. Ama ablamın fedakârlığı kalbimi titretiyor. Hayatım boyunca bana ne yaparsa yapsın her zaman başımın üstünde yeri olacak. Babam öğretmen, üstelik okul müdürü. Dürüst, iyi kalpli ama her zaman mesafeli ve kuralcı. O benim gözümde asla eğilmeyen bir başak. Bazen keşke öğrencilerine gösterdiği ihtimamı bana da gösterse diyorum. Sonra ona da hak veriyorum, tüm ailenin yükünü tek başına sırtlamak çok zor. Üstelik şu sıralar bir de huysuz babaannem eklendi başımıza. Annem sürekli hastalanıyor. Bazen günlerce yataktan kalkamıyor. Böyle zamanlarda onu kaybetmekten çok korkuyorum. Usulca yumuşacık koynuna girdiğimde sanki göbek bağım ondan hiç ayrılmamış gibi geliyor. Aslında annem babamdan daha sert bir ebeveyn. Gerekirse oklavayla elimize vurmaktan çekinmez. Ama onun maviden de mavi gözlerinde herkesi kucaklayan bir sevgi var. Özellikle de babama karşı. Öyle olmasa bunca itiraza direnip evlenirler miydi? Bir ömrü omuz omuza mücadele ile geçirmelerine rağmen birbirlerine isimlerinin arkasına taktıkları Hanım, Bey hitaplarını kullanıyorlar. Saygı mı, korunma mı bilmiyorum. Bildiğim tek şey bizim evde önce teamüller gelir; dünya kurallarla saygıyla ve yapılması gerekenlerle döner. Kan kusulsa da kızılcık şerbeti içilmiş gibi davranılır. Bu yüzden evde kavga gürültü olmaz. Abimin sahneye çıkmadığı zamanlarda tabii. Bazen babamın sınırlarını öyle zorluyor ki bir gün koca adam demeden onu ayağının altına alacak diye korkuyorum. Abim, Yeşilçam filmlerinin muzip jönleri gibi. Üniversiteye gidip okulu bitirmeyen, güzeller güzeli yengemle görüşmek için askerden kaçan, hayatını düzene koymadan sevdiği kızla evlenip hemen baba olan, onunla el ele işe gidip çocuğunu ablama bırakan bir adam. Her şeye tamam der, hiçbirini yapmaz. Tatlı bahaneler konusunda uzmandır. İşin komiği her seferinde dediklerine inandırır. Ama bize düşkündür. Okulun orta kısmı bitince babamın okulunda çalıştığı fabrikanın muhasebe bölümünde çalışmak istedim. Liseye geçerken sadece bir sene okula ara verip aileme katkıda bulunacak böylece kendimi daha işe yarar hissedecektim. Hem öğretmenlerin verdiği kitapları okumak yerine kendi seçtiklerimi okumak

daha mantıklı değil miydi? Babam elbette bunu kabul etmedi. Araya abim girmeseydi bu güzel arkadaşlıkları bu özgürlüğü edinemezdim.

Şimdi sabah evden çıkıp işe gitmek hoşuma gidiyor. Kâğıtlar ve dosyalar arasında kendime ait bir dünyam var artık. Çay molalarımız, yemekhane sohbetlerimiz, tatlı iş arkadaşlıklarımız. Düğmeleri birbirine güçlükle iliklenen evin tantanasından uzak olmak bana iyi geliyor. İşteyken en çok ilkokula giden kız kardeşimi özlüyorum. Zekâ fışkıran yeşil gözlerine imreniyorum. Cesaretine de... Küçük bir çocuk olmasına rağmen hepimizin mum gibi titrediği babamın karşısına en çok o dikiliyor. Güçlü, prensipli, ne yaşıyor ne hissediyor açık etmeyen ketum bir çocuk. Bu hayatta çok başarılı olacağından eminim. Umuyorum ki gücü onun başına yük olmasın.

Radyonun sesini biraz açıyorum. Şarkı devam ediyor. "Ben gamlı Hasan, sense bahar. Dinle de vazgeç!" Bu şarkıyı da hiç anlamıyorum. Gamlı Hasan'ın derdi nasıl böyle güzel bir bestenin güftesi olabilir? Üstelik Hasan'ın şarkısını bir de kadın sanatçıya söyletmişler. Nihayet müzik susuyor. "Evet sevgili dinleyenler. Bestesi Melâhat Pars, güftesi Sıtkı Angınbaş'a ait hicâz makamındaki bu şarkıyı Selma Ersöz'den dinledik. "Ben gamlı hazan."

Hazan mı? Hazan tabii. Güz mevsimi. Gamlı sonbahar. Ah kızım ne kadar aptalsın. Ama bu sonbahara neden böyle gam yüklüyorlar ki. Ben çok severim. Sıcağın yavaşça çekildiği, doğanın sarı, turuncu, kahverengilerle boyandığı, hafif rüzgârların ruhumda dolandığı bir mevsim neden gamlı olsun? Evet yağmur toplayan bulutların ortalığı grileştirdiği günlerde yere düşmüş yaprakların üzerinde ağır ağır yürürken içimde melankolik rüzgârlar esiyor. Hatta bazen sebepsiz yere öyle kederleniyorum ki gözlerim doluyor. Ama bu, mevsimle ilgili değil. Ben en güneşli günlerde bile neşeli kahkahalar atan biri değilim. "Ne ileri gidin ne geri kalın; hep ortada durun." diyen babamın sözünü dinleyen çocuğum ben. Davranışlarımda da duygularımda da bunu yapmaya çalışıyorum. Coşkun bir mutluluk yerine sakin bir huzur, abartılı bir acı yerine derin bir keder yaşıyorum. Yazdığım hikâye de böyle sanırım.

Defterimi açıp hikâyeyi buluyorum. "Dönüş". Hızlıca satırları okuyorum. Şimdi içimde dayanılmaz bir pişmanlık var. Sanki pijamalarımla okula gitmişim gibi bir utanç. Kimse görmeden koşarak eve gelmek istiyorum. Ama artık çok geç. "Dönüş"ü çoktan yarışmaya gönderdim, birazdan sonuçları açıklayacaklar. Ellerim canımı yakan buz parçalarına dönüşüyor. O sırada babaannem yattığı yerden sesleniyor: "Ayseel, bana oradan kolonyamı versene. Bir de tarak." "Tamam babaanne diyorum." Babaannem hiçbir hastalığı olmadığı halde tüm gün, salonun ortasında açık duran yatağında yatıyor. Pencereden dışarı bakıyor, bir türlü sevemediği anneme, o ortalarda yoksa ablama yüklenip duruyor. En fenası da akşam babam geldiğinde onu kenara çekip kendi anadiline geçiyor. Babam bize neden Abhazca öğretmedi bilmem. Hep güzel Türkçe. Hiçbir kelimeyi yersiz kullanmamıza izin vermez. Ama yine de kulak dolgunluğuyla babaannemin annemden yakındığını anlayabiliyoruz. Babaannem çok güzel bir kadın. Zamanında saraya cariye vermemek için genç yaşta evlendirmişler. Kocasını hiç sevmemiş ama çocuklarına özellikle de babama hastalıklı bir sevgiyle bağlanmış. Babaannem yaptığı onca eziyete rağmen kendini bir melaike addediyor. "Tek günahım düğünlerde mızıka çalmak" diyen, annem ve babamın aşklarının orta yerine orakla dalan bir melaike. Yine de onu seviyorum. En eğlencelisi de onu oyalamak. İç çamaşırlarına kadar ütületiyor. İstediklerini düşündüğü gibi özenli yapmasam da bana diğerleri kadar kötü davranmıyor. Beyaz tenli ve renkli gözlü olmadığım için bana acıyor. Bu işime geliyor, çoğu dediğini duymazlıktan geliyorum. "Hem karasın hem kulakların duymuyor, evde kalacaksın!" diye arkamdan seslendiğinde gülerek yanından kaçıyorum. Bak yine seslendi. Ondan kurtuluş yok, koşar adım kolonyasını ve tarağını komodinine bırakıyorum. Henüz yerime oturmadan radyoda anons başlıyor. "Evet sevgili dinleyenler şimdi yarışmanın sonucunu açıklıyoruz." Kalbim ağzımdan çıkacak gibi. Tırnaklarım elimdeki defterin yumuşak kapağını deliyor. Radyodaki ses, üçüncü hikâyenin ismini söylüyor sonra ikinciyi. Umudum tamamen kesiliyor. Neredeyse radyoyu kapatacağım. O sırada kulaklarım kalbime yetişiyor. "Birinci olan hikâyenin adı Dönüş."

Dönüş, dönüş mü? Bu benim dönüşüm mü? Allah'ım inanamıyorum. Bir anda evin tavanı yükseliyor sanki, gökyüzünün tüm renkleri üzerime dökülüyor. Bana aylar yıllar gibi gelen o birkaç saniye. Tüm yaşamını mutlulukla geçirmiş bir insanın anıları kadar uzun. "Eserin sahibi.." İçimden tekrarlıyorum. "Aysel Eren"

Ama spiker Aysel demiyor, başka bir isim bu! Bu dönüş, benim dönüşüm değil. Evin yükselmiş tavanı başıma çöküyor şimdi. Defter elimden düşüyor. Radyoyu kapatıyorum. Gözlerimde koca koca bulutlar. Babaannem sesleniyor. "Karnım acıktı, ablana seslensene. Ne zaman yemek getirecek?" Ayağa kalkıyorum onu yanıtlamadan odadan çıkıyorum. Kimselere görünmeden odama gidiyorum. Defterim elimde büyüyen bir ateş topu şimdi. Utanıyorum. Böyle bir cesareti bana kim verdi? Bir yarışmayı kazanabileceğimi kim söyledi? Bu bir hayaldi kızım. Üç beş hikâye yazdın diye yarışmayı kazanabileceğini mi sandın? Tıpkı yazar olabileceğini düşünmen gibi bu da utanç verici bir hayaldi. Aptal, aptal! Yine de defteri atmaya kıyamıyorum. Divanın altına koyup yatağıma yatıyorum. Ne kadar ağladım bilmiyorum bir süre sonra uykuya dalıyorum. Sonsuza kadar uyumak istiyorum.

*

-Anne, anneciğim. Haydi, uyan artık! Beni duyduğunu biliyorum. Şu makineleri çıkaralım, seni de alıp evimize gidelim.

-Hanımefendi ziyaret saati bitti, hastayı yalnız bırakalım.

-Bir dakika daha, lütfen...

-Anne. Arkadaşım, dostum, canımın içi Aysel. Yeter bu kadar uyku. Bak az önce aradılar kitabım ödül almış. Senin okuduğun, düzenlediğin hikâyelerin içinde olduğu kitap, kitabımız. Haydi uyan, birlikte gidip ödülümüzü alalım. Lütfen dön artık anne! En güzel dönüş senin dönüşün.

Bir gün eşit gökyüzü

Neşesi süzülürken kuruyan gövdesi içinden o ağacın, her bir üyesi ahenkle terk ediyor sararmış yoldaşlığı. Bir umudu kalmamış yeşil olan yaprakların, aynı ahenge eşlik eden tabanların altında çıtırdıyor. Hüzünlü bir melodinin notalarını vuruyor kaldırımlarda, yarı açık pencerelerde, eteği yağmurla ıslanmış perdelerde. Kimisi, çoktan evine varmış sıcak günlerin yasını tutuyor. Gidenin geri döndüğü bir ayrılık ya bu, her mevsim dönüp dolaşıp aynı yamaca varıyor. Şimdi senin derisine desenler çizdiğin o kuru dalların altında senin yağmurundan kaçarız da yine senin güneşinle ısınırız. Sanki dünya altüst olur; üst alt olur, alt üst olur. Bir kavanozun içinde çalkalarsın bizi, gökten bereket yerin dibinden yağmurlar akar üstümüze. Olmaz ama olur ya, belki senin göğünde çalar senin topraklarında oynarız biz de. Durur ya güneşle ay aynı kefede aynı dengede, işte belki biz de o teraziden nasipleniriz bir gün. Gün batar gece doğar, rüyalarımız günümüze denk olur. Ne yaz biter ne kış başlar, hiç bitmeyen bir yağmurun gökkuşağında sürükleniriz. Hem güneşten hem de karanlıktan besleniriz. Besleniriz ama bazı umutların açlığı karnımızı guruldatır. Yere düşmeye korkar o sarı yapraktan yoldaşlar. Kırılmaktan korkar o kuru dalları ağacın.

Ben yosundan da yeşil, yeşilden kürküyüm kutsal bir yılanın. Yerin altında, toprağın ayazıyla can buluyorum ama sanma ki yeryüzünde yaşıyorum. Göğün yüzünde toprağım. Oradan buraya havadisler getiriyorum, üstümde sonbaharın serin rüzgârı, güneşin ıslak yangısı çokça yüküm var yazdan gelip kışa giden. Belki ben de bir şarkıyım, belki ben de bir kuşun kanadıyım, belki ben de bir tanrıçanın yer altına hapsolan kızıyım. Ama belli ki hiç bu dünyaya ait değilim hem de sonbahara aitken. Yer gökle buluşur, kara zindanlarda esirler özgürlüğüne kavuşur, kuruyan toprak suyuyla, gece gündüzle buluşur. Sonbaharın kalbinde, bir gün eşit gökyüzü. O gökten bereketler yağar, buharlaşır toprağın bağrındaki acı. Sonbaharın kızı, iki mevsim bu dünyayı iki mevsim cehennemi oyalar da barıştırır yazla kışı. Kimilerinin yasına bir saygı duruşu kiminin umutlarına öpücük konduran bir güneş. Ama hep eş hep eşit. Çünkü sonbaharın kalbinde o gün eşit gökyüzü.

Ben yosundan da yeşil, yemyeşil bir zehirim damarlarında insanlığın. Bilinmezliğe akıyorum. Gelecekte olmayan bir hayale bakıyorum. Etrafımda meşaleler, yüksek sesli çalgılar, günün geceye gecenin güne eşliği kutlanıyor. Fakat ben orada yokum. Görüyorum, duyuyorum. Görülmüyorum, duyulmuyorum. Anlıyorum ama anlaşılmıyorum. Geçmişten bir ânın içindeyim oysa, bu hayal bile değil. Yaşanması imkânsız bir umudun hikayesi değil. Bu gerçek, bizim çoktan kaybettiğimiz kökleri topraktan ayrılmış bir ağacın devrilişi. Belki de devrilmek gerek, yeniden o sahneye aynı şenliklerle çıkmak için. Belki de o ağacın doğduğu günü yeniden yazmak gerek. Neden ekinoksu gökyüzünde yılanlar yer altında tanrılar kutlar sadece? Bize de lazım değil mi o bereket, adaletin sararan yapraklarında, insanlığın dağılan yoldaşlığında. Yalancı ışıklarla kör olan bebek gözlerin hakkı değil mi gece güneşi, gündüz ayı okumak? Vicdanın ırkı aynı, her vicdanın hakkı değil mi toprağına güvenle basmak?

İnatla bekleriz bir diğer ekinoksu. Belki o zamana dek yosundan da yeşil yemyeşil bir yaprak düşer neşeyle, özgürlüğe savrulacağını bilerek. Her gün bu dünyayı gökyüzünde hayal ederek, bir kuşun kanadından bir yılanın kürküne savruluruz. Acıyan vicdan avunur, mutsuzluğa hapsolan herkes adil bir parça koparır mutluluktan. Hiçbir canın hakkı kalmaz yerde, kanla değil yağmurla bereketlenir toprak. O toprağa düşen her yaprak yeni bir başlangıç olur geleceğe koşan her gence. Umudu hatırlarız ve tekrar tekrar devriliriz geçmişimize yenilip, bugünümüz kazansın, gelecek bizi yeniden yıksın diye. Yıkılan her kulenin uğruna yeni saraylar dikeriz. Saltanatı ekinoks olan. Belki bir gün geleceğimiz sonbaharda yeniden yazılır. Ağacın dallarına yeni desenler kazınır. Hayalimizde bir ekinoks ve sonbaharın kalbinde, gökyüzü kıskanır bizi. Çünkü o gelecekte her gün eşit yeryüzü.

Serdar Koç

Hıdırlıktepe ve İmru'u'l-kays

"Gülmedim dünyaya geldim geleli
Benim ucu dönmez harmanım mı var
Neyleyim dünyanın dolusu malı
Sualin vermeye dermanım mı var

Eğer âşık isen feryadım yetir
Eğer âşık isen Ferhad'a yitir
Bana derler gam yükünü sen götür
Benim katar maya kervanım mı var"

(Rıfat Balaban/ Nida Tüfekçi, Ankara/TRT THM 879)

Anadolu'da pek çok yerde Hıdırlık adı verilen tepe mevcuttur. Hızır'ın huzur bulduğu, uğrak yerleri olduğuna inanılan, kutsallık atfedilen, şehirlerin seyirlik teraslarıdır buralar.

Ankara'nın da iki Hıdırlık tepesi var. Bunlardan biri Beypazarı'ndadır ve turistlerin ilgisini celp eder. Diğeri ise Ankara Altındağ'da, Ankara Kalesi'nin hemen karşısındaki Hıdırlıktepe'dir. Hem bir prenses hem de bir prens mezarı olan başka bir Hıdırlık tepesi olmasa gerek. Evet, İmru'u'l-Kays yazımızın konusu. Arap Prensi. Yazgının garip bir cilvesi, yolu bir Bizans prensesinin mezarıyla kesişiyor.

Arap şiirinin İslamiyet öncesi "Yedi Askı" şairlerinden İmru'u'l-Kays (Zorlukların Adamı) 497 veya 501 yılı civarında Necid'de doğmuş. Gerçek adı Hunduc. Hadramut ve Yemame'de hüküm süren Kinde'nin son hükümdarı Hucr b. Haris'in oğludur.

Meşhur bir Muallâka Şairi'dir. Kâbe'nin duvarlarına asılan Muallâka Şairleri arasındadır. Yedi Askı şairlerinin en ünlüsüdür. O dönem Arap şiiri, dünya şiirinin zirvesiydi.

Arap şiirini belli kurallara bağlayan ve kafiye düzeni için esaslar koyan şair olarak kabul edilmektedir.

İmru'u'l-Kays babasının sarayında binicilik ve ok atmayı, kılıç kullanmayı ve savaş tekniklerini öğrenmiş, annesinin mensup olduğu Tağliboğulları kabilesine sık sık gidip gelmiş, Arap edebiyatında kahramanlığıyla ünlü şair dayısı Mühelhil b. Rebîa'dan almış olduğu derslerle de şiir yolunda hayli ilerlemiştir.

Kabilesinin kadınlarına şiirle sataşmaya başlaması sonucu babası ilkin bu davranışlarından dolayı ikaz etmiştir. Fakat İmru'u'l-Kays bu ikazlara kulak asmamıştır. Kaynaklara göre, babası İmru'u'l-Kays'ın bir cariye üzerine söylediği bir şiire çok sinirlenmiş bunun üzerine ise azatlısı Rebîa'dan oğlunu öldürmesini ve gözlerini kendisine getirmesini istemiştir. Fakat Rebîa, İmru'u'l-Kays'ı öldürmeye kıyamayıp bir ceylanı öldürmüş ve Hucr'a İmru'u'l-Kays'ın gözleri olarak sunmuştur. Hucr'un oğlunu öldürttüğünü sanması ve bu durum için hüzün duyması sonucu Rebîa, İmru'u'l-Kays'ı öldürmediğini itiraf etmiştir. İmru'u'l-Kays, bütün uyarılara kulak asmayıp aynı hareketlere devam etmesi sonucu babası tarafından kabileden kovulmuştur. Eğlenceye ve ava düşkünlüğüyle bilinir.

Daha ileride babasının öldürülmesini takiben, kabileler arası çatışmalarda Bizans İmparatoru Justinianos'un desteğini almak için İstanbul'a gider ama o sıralar Bizans Devleti, Berberi isyanlarıyla uğraştığından onunla ilgilenmezler ve eli boş dönerken yolda çiçek hastalığına yakalanır ve 542 veya 544 yılında o dönem Bizans kenti olan Ankara'da vefat eder.

İmru'u'l-Kays'ı ölüm, Ankara'da yakalamıştır. Arabistan çöllerinin bu bohem ve uçarı şairi; "Kaç dilberin, kimsenin ulaşamadığı çadırlarına ulaştım/ Yumurta gibi pürüzsüz tenlerinden usulca haz aldım" dediği kadınlara ve yaşama genç yaşta veda eder. Hıdırlıktepe taraflarında bir yerde, ölümünden bir gün önceki vasiyeti üzerine, bir Bizans Prensesi'nin mezarı yanına defnedildiği rivayet edilir. Ki ölürken bile aklı kadınlardadır. Ölmeden önce prensese, yanına geliyorum diye şiir yazmıştır. Ölümünden hemen önce yakınındaki mezarın kime ait olduğunu sormuş, bir kralın kızına ait bir mezar olduğu söylenince kendisi gibi yabancı ellerde ölüme mahkûm olduğunu ifade ettiği beyitler söylemiştir. Ölümünden önce Ankara'da beş şiir yazdığı bilgisi var.

Bizans Kralı büyük şairin ölümüne çok üzülmüş ve şairin mezarına heykel diktirmiş fakat Ankara'nın daha sonraları Müslümanların eline geçmesiyle birlikte heykel kaldırılmış ve yerine türbeye benzer bir yapı inşa edilmiştir. Buna sebep, burası bir ara "Cebel-i Arab" (Arab Dağı)olarak da anılmıştır.

"Hızır Türbesi" adı ile de anılan Kays'ın türbesinin harap yapısı 1930'lu yıllara kadar Ankara fotoğraflarında görülmektedir. Hıdırlıktepe ıssız artık. Ipıssız.

Arap şiirinde, atlâl (harabeler, kalıntılar) şiiri geleneğini başlatan Kays'ın, kim bilir Hıdırlıktepe toprağının neresindedir kalıntıları şimdi.

Ek:

İMRU'L KAYS/ Hüseyin Ferhad

Atların lisanını bilirim
kadınların gizli tarifesini
itin hergelenin biriyim
muhabbet tellâllarına göre

Kalmadı yatmadığım hane
üryan girmediğim bahçe
İmru'l Kays'ı öldüren zehir
bana da sunuldu kaç kere
(...)

Boynundan sarkan gümüş zincir
sol kulağındaki pagan küpe
yine Kays'ı ele verir
dünyaya tekrar geri gelse

Her aşk bir şehir
gibi şiirin gri tipisine gizlenir
bir gün benim de kalbim
Ankara'da idam edilir

Eren Aysan

Ankara'da sonbahar

Ankara çok uzun zamandır, "kan kokulu" bir şehir artık. Patlayan bombalar sonucunda kaybettiklerimizin yasını bağrında taşıyan ana kara. 10 Ekim'de yüz üç cenaze kaldırdığımız acı okulu. Uzun zamandır karaya oturan gemi artık. Sonbaharda yollardan atkestaneleri topladığım, yarama tuz bastığım tenha. Kalabalıkta sıkıldığım, bunaldığım bir derin bir mesele. Hacettepe Hastanesi'nde doğduğum, ağzımda deli kuşlar büyüdüğüm, sevdiklerimi toprağa verdiğim... Her gün acımı kanattığım uzun yol. Ankara anlayamadığım bir devlet artık. Başını kuma gömsen bile kaçamadığın. Arkadaşlarımın öldürülen babaları için her yıl düzenlenen mezarlık anmalarında gözlerimden süzülen yaş. Hangi birini sayayım da yanayım? İlhan Erdost'u mu? Zeki Tekiner'i mi? Uğur Mumcu'yu mu? Ahmet Taner Kışlalı'yı mı? Sakin ve onurlu konuşmalarla geçen bir ömür.

*

Bundan tam yüz yıl önce Mussolini, 9 Kasım 1926'da kendisine yapılan bir saldırıyı bahane ederek olağanüstü hal yasalarını uygulamaya koydu ve ilk iş olarak da muhaliflere gözdağı verdi. Gramsci parlamenter dokunulmazlığı olmasına rağmen diğer komünistlerle birlikte tutuklandı. Davada faşist rejiminin savcısı Michele İsgro "Bu beynin çalışmasını yirmi yıl süreyle durdurmalıyız!" diyerek maksadını ortaya koydu. Böylelikle faşizm bütün İtalya'ya kök salacak; Gramsci'nin tezleri havaya uçacaktı. Ama onun çok uzun süren cezaevi günlerinde beyninin işlemesi durmadı. Tam otuz iki parçadan oluşan, bugün hâlâ devlet ve hegemonya özelinde yararlandığımız "Hapisane Defterleri" böyle böyle oluştu. Bitmeyen, nefes nefese, soluksuz bir mücadeleydi bu. Türkiye ölçeğine bakıldığında ise Gramsci'nin bu sözlerini aratan gerçek bir aydın katliamı yaşandı. Her biri deyim yerindeyse hastalık bulaşmış hayvanlar gibi itlaf edildi. Tüketilmek istenen onların düşünceleriydi. Ankara'da sonbahar yitirdiklerimizin çığlığıdır o yüzden. Biraz Bahriye Üçok, biraz İlhan Erdost'tan güz çelengidir. Ankara yitenlerin beyaz anıtıdır bu yüzden.

*

Ankara Eylül'le Kurtuluş Parkı'ndaki sararmış yapraklara sevinendir. Oysa başucunda kaçamadığı 12 Eylül vardır. Cezaevi kapısında oğlunu bekleyen Gülten Akın'dır Ankara. Onun kaleme aldığı Ertuğrul Ağıdı'dır. Behçet Aysan'ın kitabının adıdır, Eylül'dür hep.

*

Ankara, sokaklarında yetim kalan anılar demetidir artık. Tavukçu'da Ahmet Say, Muzaffer Buyrukçu, Vüs'at O. Bener, Tahsin Saraç, Aziz Nesin'in yanında el sallayan çocukluğum. Meyhane pilavının şöhretine kapılıp rakıya başladığım on sekiz yaşım... Yıldızların yerine sokak lambalarına baktığım pazar günleri. Kavgalardan çok kahkahaları hatırladığım kasvetli zamanlar. Seksen sonrası... Ölümüne dostluğun anlamını yaşayarak öğrenen yoldaşlar.

*

Herkes gitti. Ankara'da Express Birahanesi'nde dağıldı masalar. Bir süre sonra da birahane el değiştirdi. Böylece duvarda asılı kelebeklere bakan altı yaşım geride kaldı. Kırmızı kadife elbisem çoktan yırtıldı. O büyük ruhla şiirlerini yazan, Osip Mandelştam, Sergey Yesenin, Mayakovski'nin izindeki Ahmet Erhan, Akif Kurtuluş, Adnan Azar'lı günlerin minesi soldu.

Sepya yüzler kaldı Ankara'da artık... Giden, hep giden. Hastanelerin mavi duvarlarının üstümüze saldığı kasvet. Bilge Karasu'yu böyle bir zamanda anmemle ziyarete gidişim. Onun ince uzun parmaklarını son kez görüşüm. Bir yarım gülüş kaldı bende. Ne zaman sokakta bir kedi görsem, acaba Bilge Karasu'nun kedilerinden biri midir, diye bakındığım. Geçen otuzlu yaşlarımın neşeli ilk yarısı bu şehir. Yaz akşamları sabaha karşı söylenen Ege türküleri.

Dostluklara yakılan bir bozlaktır Ankara.

*

İnsan hakları heykelinin önünde Şükrü Erbaş, Ahmet Telli, Mehmet Özer ve Fatin Kanat'ın direniş türküsüdür Ankara. Çocukluğumun TDK grevidir. Sevgi Özelli, Mazlum Beyhanlı, Cahit Külebili, Ömer Asım Aksoylu bir Cengiz Bektaşın mimari planlamasından kalan gözyaşıdır TDK. Her Dil Bayramı'nda Şerafettin Turan'dır.

*

TEKEL işçilerinin çadırlarıdır Ankara. Madencilerin gözlerindeki inattır. Bu yüzden sıcacıktır. Ama Kızılay'ın göbeğindeki çadırlarda üşüyen bir kadının gülüşüdür. Bir çay sigara molasıdır.

*

Ankara'da sonbahar pazar yerleridir. Öğrenci evlerinde makarna sevdasıdır. Cebeci'den koleje uzanan yürüyüş yoludur. ODTÜ'de devrim yazısının sararmış yapraklarla huzur bulduğu tek başkenttir Ankara. Bugün direnmeye çalışan Cumhuriyet'in sıcacık gülümsemesidir.

*

Eski Piknik'te Sevgi Soysal ve Özdemir Nutku'nun kahkahasıdır Ankara. Metin And'ın dedesi Tunalı Hilmi'nin sevincidir. İdealizmle bütünleşen yılların yaşam sevincidir. Ceyhun Atuf Kansu'nun çocuklarla mutluluğudur.

*

Bütün duyguların sel olup aktığı bir iç deredir Ankara. Kavaklıdere'nin altında incecik akar hâlâ.

Cumhuriyet neyi mi başardı?

Dile kolay; kurumlarıyla, değerleriyle ve yarattığı çağdaş birikimle Cumhuriyet'imiz 103 yaşında... Türkiye'de 29 Ekim 1923'te ilan edilen cumhuriyet, sadece bir rejim değişikliği değildir; Türkiye'de "Cumhuriyet" hukuktan eğitime, yazıdan kılık kıyafete, kadın haklarından kültür-sanata neredeyse her alanda akla, bilime, çağa ve toplumun ihtiyaçlarına uygun çağdaş bir dönüşüm yaratmış çok köklü bir devrimdir.

Peki ama Cumhuriyet Devrimi / Devrimleri ne düzeyde başarılı olmuştur? Gerçek şu ki, yaklaşık 80 yıldır devam eden karşı saldırılara rağmen, Cumhuriyet Devrimi köklenmiş ve -çoğu kez söylendiğinin aksine- oldukça başarılı olmuştur. Bunun için hukuktan eğitime, yazıdan kılık kıyafete, kadın haklarından kültür sanata kadar Cumhuriyet Devrimleri'nin Türkiye'de yarattığı dönüşümün bugün ne durumda olduğuna bakmak gerekir. O zaman gelin, belli başlı bazı Cumhuriyet Devrimleri'nin bugünkü durumuna şöyle bir göz atalım.

HUKUK

Bugün Türkiye'de geçerli hukuk, insan aklının ürünü, uygarlık birikiminin eseri ve toplumsal ihtiyaçlara yanıt veren laik ve çağdaş hukuktur. Bugün Türkiye'de çok hukuk ve buna uygun olarak cemaat mahkemesi, konsolosluk mahkemesi, şeriye mahkemesi gibi mahkemeler yoktur. Bugün Türkiye'de, Türkiye'nin 1923'te Lozan'da savunduğu ve Atatürk'ün 1923-1938 arasındaki Cumhuriyet Devrimleri'yle gerçekleştirdiği gibi tüm yurttaşlara eşit olarak uygulanan tek bir hukuk; laik hukuk geçerlidir.

EĞİTİM-ÖĞRETİM

Bugün Türkiye'de, -yaklaşık 70 yıldır devam eden karşı saldırılara karşın-; akla, bilime dayalı laik ve çağdaş eğitim-öğretim hâlâ ağırlığını ve önemini korumaktadır. Aksi yöndeki çabalara karşın toplumun genelinde laik ve bilimsel eğitimin gerekliliğine yönelik yerleşmiş kabul artarak devam etmektedir. Türk ulusunun büyük bir bölümü bugün; Cumhuriyet'in 103. yılında, laik ve bilimsel eğitimden yanadır.

YAZI - DİL

En önemli Cumhuriyet Devrimleri'nden biri durumundaki Yazı Devrimi 100. yılını doldurmadan neredeyse yüzde 100 başarıya ulaşmıştır. Bugün Türkiye'de nüfusun yüzde 98'i, 1928 yılında kabul edilen yeni Türk harfleriyle Türkçe okuyup yazmaktadır. Bugün Türkiye'de devletin resmi dili, halkın konuşma ve yazı dili, bilimin dili, edebiyatın dili yeni Türk harfleriyle yazılan Türkçedir. Yazı Devrimi ve onu tamamlayan Dil Devrimi -tüm saldırılara karşın- başarılı olmuştur. Bugün Türkiye'de "Yeni Türk harfleriyle yazılan Türkçeden vazgeçelim!" diyen aklı başında hiç kimse yoktur, olamaz. Çünkü bu Cumhuriyet Devrimleri yerleşmiştir ve sökülüp atılamayacak biçimde kökleşmiştir.

KILIK-KIYAFET

En önemli Cumhuriyet Devrimlerinden biri de "Şapka Kanunu" ile sembolleşen Kılık Kıyafet Devrimi'dir. 1925 ve 1934 yıllarında yapılan Kılık Kıyafet Devrimi'nin temel amacı, düşünceleriyle, eylemleriyle ve kurumlarıyla çağdaşlaşan Türk toplumunun, giyinişiyle ve görünüşüyle de çağdaşlaşmasıdır. Kılık Kıyafet Devrimi'nin amacı herekse şapka taktırmak değil, fesi çıkarttırarak toplumun genelinde ortalama çağdaş kılık kıyafetin benimsenmesini sağlamaktır. Bugün toplumun yüzde 1'i bile fes kullanmıyor ve toplumun ezici bir çoğunluğu çağdaş kılık kıyafeti benimsemiştir. Dolayısıyla -Cumhuriyet karşıtlarının en çok eleştirdiği- Kılık Kıyafet Devrimi de çok başarılı olmuştur.

KADIN HAKLARI

En önemli Cumhuriyet Devrimleri'nden biri Kadın Devrimi'dir. Cumhuriyet, önce 1926 Medeni Kanun ile kadınlara temel medeni haklarını vermiştir. Böylece Türk kadını evde, işte, okulda, mahkemede, sokakta erkekle eşit haklara sahip olmuştur. Cumhuriyet daha sonra da 1930-1933 ve 1934 yıllarında kadınlara seçme ve seçilme hakkı vermiştir. Böylece Türk kadını ülke yönetimine de katılmıştır. Bugün Türkiye'de kadın hakları kökleşmiştir. Bugün aklı başında hiç kimse, "Medeni Kanun'u ortadan kaldıralım! Kadınların seçme ve seçilme hakkını elinden alalım!" demez, diyemez. Cumhuriyet'in Kadın Devrimi bu devrimden geri dönülemez biçimde başarılı olmuştur.

YURTTAŞ - ULUS

Cumhuriyet Devrimi'nin temel amaçlarından biri kuldan bireye, tebaadan yurttaşa, ümmetten ulusa dönüştür. Cumhuriyet; dine, mezhebe, etnik kökene, soya, cinsiyete, ekonomik duruma, siyasal güce ve sınıfa göre ayrışmaya karşı laik hukuk önünde eşit haklara sahip bireyleri "yurttaş" haline getirmiş, bu yurttaşları da tüm farklılıklarıyla ay yıldızlı al bayrağın gölgesinde uluslaştırmıştır. Bugün aklı başında hiçbir Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı, "Ben, kendi kaderini kendi eline almış özgür birey değil, birilerine kul köle olacağım! Ben yurttaş değil tebaa olacağım!" demez. Ayrıca bugün Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının büyük bir bölümü, Türk Bayrağı'nın gölgesinde "Türk Ulusu" olmaktan memnundur ve bununla gurur duymaktadır.

AKIL, DÜŞÜNCE ve VİCDAN ÖZGÜRLÜĞÜ

Cumhuriyet Devrimi'nin temel amacı aklın, düşüncenin ve vicdanın özgürlüğünü sağlamaktı. Dinsel kurallarla yönetilen bir devlette ve dokunulmazlık zırhına sahip sultanların, şeyhlerin, şıhların, din adamlarının ayrıcalıklı olduğu ve toplum üzerinde baskı kurduğu bir ortamda aklın, düşüncenin ve vicdanın özgürlüğünden; bilimin ve sanatın gelişmesinden söz edilmezdi. Bu nedenle Atatürk, Cumhuriyet'in temeline laikliği yerleştirmiştir. Böylece aklın, düşüncenin ve vicdanın özgürlüğü sağlanmış; bilimin ve sanatın gelişmesine uygun ortam hazırlanmıştır. Bugün Türkiye'de aklı başında hiç kimse, "Ben, aklın, düşüncenin, vicdanın özgürlüğüne, bilimin ve sanatın gelişmesine karşıyım!" demez.

BARIŞ

Cumhuriyet'in Kurucu Önderi Mustafa Kemal Atatürk, savaşlardan çıkardığı derslerle Cumhuriyet'in temeline "barışı" bir temel değer olarak yerleştirmiştir. Atatürk, 1923'te Lozan Barış Antlaşması'nda elde edilen barışı, "Yurtta barış, dünyada barış" politikasıyla bir "Barış Düzeni" (Pax Lozan) haline getirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, 103 yıldır, -DP'nin Kore'ye asker gönderme kararı hariç- dünyada ve bölgede büyük bir savaşın parçası olmamıştır. Cumhuriyet'in "barış" odaklı dış politikası -son yıllardaki Yeni Osmanlıcı yaklaşımlara rağmen- başarılı olmuştur.

YAPICILIK

Cumhuriyet Devrimleri'yle şekillendirilen Türkiye Cumhuriyeti'nin -tüm karşı devrim çabalarına rağmen- 1923'ten bugüne aldığı yol, Cumhuriyet'in "yapıcı", "yaratıcı" etkisini gözler önüne sermektedir. 1923'te sanayileşmemiş; buğdayı, kiremiti ve şekeri bile dışarıdan alan, nüfusunun yüzde 90'dan fazlası okuma-yazma bilmeyen bir din tarım toplumuyla cumhuriyeti kurmak, kurumsallaştırmak ve siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik olarak kendi ayakları üstünde duran tam bağımsız ve çağdaş bir devlet haline getirmek ve bu devletin zaman içinde -tüm saldırılara karşın- gelişimini sürdürmesi Cumhuriyet'in "yapıcı" ve "yaratıcı" etkisinin başarısını göstermektedir. Bugün Türk ulusunun "yapabilme", "başarabilme" inancının temelinde Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasıyla birlikte Cumhuriyet Devrimi'nin yarattığı maddi ve manevi birikim vardır. Bu birikimi yok etmeye ve değersizleştirmeye yönelik tüm çabaların, aynı zamanda Türk ulusunun "yapabilme", "başarabilme" duygusunu yok etmeye yönelik olduğu gözardı edilmemelidir.

***

Türkiye'de Cumhuriyet, etkileri bugün hayatımızın her alanında kendisini hissettiren büyük bir psiko-sosyal ve kültürel dönüşümdür. Türkiye'de Cumhuriyet; teslimiyetten direnişe, bağımlılıktan özgürlüğe, savaştan barışa, "yapamayız" duygusundan "başarabiliriz", "yapabiliriz" duygusuna, kendine güvensizlikten özgüvene, travmadan zafere, korkudan korkusuzluğa, hastalıktan sağlığa, nakilcilikten akılcılığa, cehaletten aydınlığa, geri kalmışlıktan kalkınmaya, sarayın ağzına bakan tebaadan kendi kaderini kendi eline alarak mecliste temsil edilen yurttaşa, ayrışmadan birleşmeye, aşiretten ulusa, eşitsizlikten eşitliğe, soyadı olmayan kuldan soyadına sahip bireye, mirastan eşit pay alamayan kadından seçme ve seçilme hakkına sahip belediye başkanı, milletvekili, bakan, başbakan olan kadına, medreseden çağdaş okula, çocuk yaşta evlendirilen kız çocuğundan okula gönderilen kız öğrenciye, kılıçtan sabana, kağnıdan uçağa, dışa bağımlılıktan tam bağımsızlığa, Arap harflerinden, Arap dilinden ve Arap kültüründen yeni Türk harflerine, Türk diline ve Türk kültürüne dönüştür.

Nice 103 yıllara...

Özge Mumcu Aybars

Ankara'da sonbahar

Önce bir yaprak kıvrılarak düştü, sarılaşmıştı... Kuruyup ayağının altında hışırdamasına az zaman kalmıştı. Düşüncelerinden sıyrıldı. Yaz bitmişti, sarı yaprak gelecek kışın habercisiydi. Ah sonra, kaldırımlarda biriken, rüzgârla savrulan, yağmurla yere yapışan yapraklar olacak, toprağı örtecekti kışın, şanslıysak karı da görecekti... Günler kısalmaya, sabahın ışığı gecikmeye, akşam erkenden gelmeye başlamıştı. Gündemin kurşun ağırlığına havanın kararması da eklenince, içindeki umutsuzlukla mücadele ettiğini anlamıştı.

Oysa Ankara'daki sonbaharı seviyordu. Şehrin üzerine düşen ışığı, ağaçların her gün biraz daha renk değiştirmesini, yürürken yüzüne değen serinliği... Yine de dökülen yapraklara bakarken yalnızca renklerini düşünemiyordu. Bordodan sarıya, kahverengiye dönen o yapraklar işte, doğanın çıplak dallara kendini bırakmadan önceki son vedası. Geçen zaman, hayatından eksilenler, yaklaşan kış. Biraz daha yürüyor- hava daha kararmadan, ağaçlar bütün yapraklarını dökmeden.

Böyle zamanlarda aklı başka bir yürüyüşe gidiyor.

Bir adada yürürken bir bank dikkatini çekmişti, aklına o takıldı. Adanın en güzel manzaralarından birine bakan banka, Leonard Cohen'in hayranları onun anısına bir plaketi koymuşlardı. Hayatının bir dönemini orada geçirmişti Cohen. O da durmuş, Cohen'in şarkıları aklında, onun baktığı manzaraya bakmıştı.

O gün, bir insanın yaşadığı yerle yazdıkları arasındaki bağı düşünmüştü. Her gün gördüğü denizin, yürüdüğü yolların, beklediği birinin, bitiremediği bir konuşmanın şarkılara nasıl karıştığını... Sonra o şarkıların, hiç tanımadığı insanların hayatında kalbine işlemesini.

Orada dururken "Famous Blue Raincoat"u açmıştı.

"Sabahın dördü, aralık ayının sonu..." diye başlıyordu Cohen. Daha ilk cümlede bir kış gecesi, bir mektup beliriyordu. Sonbaharın başlarında o adadaydı, yapraklar henüz dallarındaydı.

Şarkıyı bir mektup okur gibi dinlemişti. Sonra fotoğraf makinesini eline alıp manzaranın fotoğrafını çekmişti. Fotoğrafı kime göndermek istediğini biliyordu.

Onunla ayrılalı henüz birkaç ay olmuştu.

Birlikte dinledikleri şarkıları bir süre dinlememişti. Günün beklenmedik bir anında kulağına çalındığında kapatmış, bazen de sonuna kadar dinleyip yaptığı işe dönememişti. Bir şarkının yalnızca birkaç dakikaya bu kadar çok hatıra sığdırabilmesine şaşırıyordu. Bir yolculuk, mutfakta hazırlanmış bir akşam yemeği, camın önünde uzayan bir konuşma... Unuttuğunu sandığı ayrıntılar, ilk birkaç notayla geri geliyordu.

"Famous Blue Raincoat" da onlardan biriydi. Onun da bu şarkıyı dinlediğini biliyordu. Bazı geceler tekrar tekrar açtığını, dinlerken sessizleştiğini hatırlıyordu. Birlikteyken o sessizliğin içinde rahatça oturabiliyorlardı. Şimdi ne düşündüğünü sorabileceği kadar yakınında değildi.

Ayrılıklarının ardından söylenecek her şeyi söylediklerinden emin değildi. Konuşmuşlar, yorulmuşlar, aynı yere birkaç kez geri dönmüşlerdi. Sonunda bir daha görüşmemeye karar vermişlerdi. Yine de gündelik alışkanlıklar bu karara hemen uymamıştı. Bir şey olduğunda ona anlatmak istemesi, okuduğu bir cümleyi göndermek için telefonu eline alması bir süre daha devam etmişti.

İşte, adadaki o manzarayı da ona göndermek istemişti.

Fotoğrafı çekmiş, ekrana bakmış, sonra telefonu yanına bırakmıştı. Manzarayı görse ne söyleyeceğini tahmin edebiliyordu. Belki Cohen'den söz edecek, belki şarkıyı açacaktı. Bunu düşünmek hem iyi gelmiş hem canını acıtmıştı.

O gün aynı şarkıyı dinleyip dinlemediğini bilmiyordu. Ama başka bir yerde, başka bir akşam dinleyeceğini biliyordu. Şarkının onun hayatında da bir yeri vardı. Ayrıldıktan sonra o yere ne olduğunu merak ediyordu.

Bankta biraz daha kalmıştı. Şarkı bitmiş, denize bakmaya devam etmişti.

Döndüğü Ankara'da yapraklar dökülüyor. Önünde uzun kış ayları var. Her sabah yeni bir haber, yeni bir kaygı. Bazı günler kendi hüznüne ayıracak yer bulamıyor; akşam eve döndüğünde, gün boyunca ertelediği duygularla baş başa kalıyor.

Yine de sevindiği anlar oluyor. Bir dostla uzayan sohbet, serin havada güneşli bir masa, uzun zamandır beklediği iyi bir haber... Gülerken bir süredir böyle gülmediğini fark ediyor. Sonra eve dönüş yolunda onu özlüyor. İkisi aynı güne sığabiliyor.

Akşam hava iyice serinliyor. Kaldırımlarda yapraklar, pencerelerde ışıklar var. Yürürken adımlarını yavaşlatıyor. Aklına o bank geliyor; deniz, plaket, Cohen'in sesi.

Eve varınca "Famous Blue Raincoat"u açıyor.

Onun da dinlediğini hatırlıyor. Belki bu gece, belki başka bir gece. Hangi cümlede durduğunu, aklına nelerin geldiğini artık bilmiyor.

Telefon masanın üzerinde kalıyor.

Gece, şarkıyı sonuna kadar dinliyor. Tek başına, artık başka bir anlamla...

Resme Ankara'dan bakmak

Nurtaç Özler: Parçaların Arasında Bir Ömür

Güven Baykan

Nurtaç Özler'in resimlerine ilk baktığımda gözüm bütünden çok parçalara gidiyor. Yırtılmış kâğıtların kenarlarına, birbiri üzerine binen yüzeylere, aradan çıkan bir kırmızıya, koyu bir lekenin yanında ansızın beliren sarıya... Sonra biraz geri çekiliyorum. Ayrı ayrı duran bütün o parçalar birbirine yaklaşıyor ve resim kuruluyor. Ama hiçbir parça bütünüyle kaybolmuyor. Her biri kendi izini taşımaya devam ediyor.

Belki de Özler'in resimlerine bakmanın en güzel yanı burada. Bütünü görüyorsunuz ama parçaları unutmuyorsunuz.

1944'te İzmir'de doğan Nurtaç Özler'in yaşamı ve sanat yolculuğu Ankara'da biçimleniyor. Sanat eğitimine 1962'de Türk-Amerikan Derneği'nin sanat kolunda Refik Epikman ve Lütfü Günay'ın yanında başlıyor. Bu iki isim, Ankara'nın resim tarihine açılan iki ayrı kapı aynı zamanda. Özler'in uzun yıllara yayılan sanat yaşamının başlangıcında da bu kentin eğitim ortamı, sanat çevresi ve ressamları var.

1965-1987 yılları arasında Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nda çalışıyor. Bu bilgi bana önemli geliyor. Çünkü Ankara'da sanatın geçmişine baktığınızda, geçimini başka bir işten sağlarken resmini bırakmayan pek çok sanatçıyla karşılaşıyorsunuz. Gündüz çalışıp sonra atölyesine dönen, hafta sonlarını resme ayıran, sergiler hazırlayan insanların da kurduğu bir kent burası. Nurtaç Özler'in hayatında sanat, gündelik yaşamdan ayrılmış başka bir dünya değil; onunla yan yana yürüyen uzun bir uğraş.

Kuruculları arasında bulunduğu Altılar Grubu bu yolculuğun önemli duraklarından. Grup, 1968'den 1998'e kadar Ankara'da ve Anadolu'nun çeşitli kentlerinde sergiler düzenliyor. Otuz yıl boyunca bir arada kalabilmiş bir sanat grubundan söz ediyoruz. Bu yalnızca birlikte sergi açmak anlamına gelmez. Aynı kentte üretmek, birbirinin yaptığı işi izlemek, tartışmak, ayrılmak, yeniden yan yana gelmek de bunun içinde. Ankara sanat ortamının bugün yeterince konuşulmayan taraflarından biri de sanırım bu dayanışma kültürü.

Özler'in resmindeki belirgin değişim ise 1989'dan sonra başlıyor. Paris'e gidiyor, altı ay boyunca müzeleri ve sanat galerilerini geziyor. O tarihe kadar figüratif anlayışta çalışan ressam, dönüşünde başka bir resim diline yöneliyor. Soyut-düşavurumcu anlayış, kolaj ve karışık teknik giderek çalışmalarının merkezine yerleşiyor.

Burada beni asıl ilgilendiren, yıllardır resim yapan bir sanatçının kendi alışkanlığından vazgeçebilmesi.

Bir ressamın kendi dilini kurması elbette önemli. Ama o dili gerektiğinde bozabilmesi de öyle. Çünkü insan zamanla kendi yaptığı resmin içine de yerleşebilir; eli alışır, gözü alışır, çevresi onu o resimlerle tanır. Nurtaç Özler ise figüratif döneminin ardından başka bir yol deniyor. Önceki yılları silmeden, orada da kalmadan ilerliyor.

Kâğıt bu yeni dönemin önemli malzemelerinden biri oluyor. Üstelik yalnızca üzerine çalışılan bir yüzey olarak değil. Kâğıdı kesiyor, yırtıyor, üst üste getiriyor; farklı dokuları, baskıları ve yazıları resmin içine katıyor. Bazen kâğıdın kendi rengi bırakılıyor, bazen boya onu neredeyse bütünüyle değiştiriyor. Bir kenar başka bir parçanın altına giriyor, başka bir yerde yeniden ortaya çıkıyor.

Sanatçının yıllar içinde kullandığı "Parça-Bütün", "İmgeler ve Şifreler", "Yaşamın Özü", "Oluşum-Dönüşüm" gibi başlıklar da yaptığı resimlerle aynı sorunun çevresinde dolaşıyor: Parçalar birbirine nasıl değiyor, nasıl ayrılıyor ve sonunda nasıl yeni bir bütüne dönüşüyor?

Baktığım resimlerde özellikle kâğıdın geçmişini gizlememesi hoşuma gidiyor. Yırtılan kenar yırtıldığı yerde kalıyor. Kırışıklık düzeltilmiyor. Bir yazının yalnızca birkaç harfi görünüyorsa ressam onu tamamlamaya uğraşmıyor. Malzemenin kendi hayatına da resimde yer açıyor.

Bu nedenle yüzeyler fazla düzgün değil. Zaten olmaları da gerekmiyor.

Bir çalışmasında koyu renklerin ortasından sarılar, maviler, pembeler çıkıyor. Parçalar sanki merkezde birbirine çarpmış, sonra farklı yönlere savrulmuş. Bir başka resimdeyse bejler, toprak renkleri ve yeşiller daha sakin bir düzen kuruyor. Aynı sanatçının elinden çıktıkları belli ama aynı şeyi söylemiyorlar.

Renk kullanımı da zaman içinde değişiyor. Bazı çalışmalarında doğal kâğıdın beyazı, beji ve kese kâğıdına yaklaşan tonları öne çıkarken bazılarında kırmızı bütün yüzeyi ele geçiriyor. Sanatçının 2024'te Cumhuriyet Kültür Merkezi'nde açılan "Kırmızı Çizgim Sanat" sergisinde de bu renk karşılaşması belirgindi. Kırmızı kimi zaman zemine dönüşüyor, kimi zaman kâğıt parçalarının arasından çıkıyor.

Çalışmalar arasında Cumhuriyet sözcüğünün ve "29 Ekim 1923" tarihinin yer aldığı kolaj özellikle dikkat çekiyor. Burada gazete ve basılı kâğıt parçaları yalnızca biçim kurmak için kullanılmıyor. Bir tarih, bir sözcük, bir dönemin izi resmin malzemesine dönüşüyor. Başka kâğıtların arasından görünen "Cumhuriyet" sözcüğü, resme baktığımız anda bildiğimiz bir belleği de beraberinde getiriyor.

Bu yüzden Nurtaç Özler'in resimlerini yalnızca "Soyut" sözcüğüyle açıklayıp geçmek bana yeterli gelmiyor. Figür kaybolmuş olabilir ama hayat kaybolmuş değil. İnsanın yerine ondan kalan şeyler girmiş resme: Yazılar, parçalar, lekeler, tarihler, renkler, yıpranmış yüzeyler...

Özler'in Ankara'yla ilişkisi yalnızca burada yaşayan ve çalışan bir ressam olmasıyla da sınırlı değil. 1997-2008 arasında Karaca Eğitim Merkezi Sanat Galerisi'nin sanat yönetmenliğini yürütüyor. Sanat Kurumu'nun Sanat Kolu Başkanlığı'nı üstleniyor ve bir dönem "Yılın Sanatçısı" ödüllerinin seçici kurulunda görev yapıyor. Birleşmiş Ressamlar ve Heykeltraşlar Derneği ile kâğıt sanatçılarını bir araya getiren oluşumların çalışmalarında da yer alıyor.

Bunlar bir biyografinin sonuna sıralanıp geçilecek görevler gibi görünse de Ankara'nın sanat hayatı açısından başka bir anlam taşıyor. Çünkü bir kentte sanat yalnızca resim yapılarak ayakta kalmıyor. O resmin gösterileceği galeriyi açan, sergiyi hazırlayan, sanatçıları bir araya getiren, gençlerin işlerine bakan, tartışmayı sürdüren insanlar da gerekiyor. Ankara'nın sanat belleği biraz da bu görünmeyen emeğin içinde kuruluyor.

Nurtaç Özler'in uzun sanat yaşamında beni en fazla etkileyen de burada ortaya çıkıyor: Aynı yerde kalmaması.

Desenle başlayan, figüratif resimden geçen, Paris sonrasında soyuta yönelen; kâğıdı, kolajı ve farklı malzemeleri resmin içine alan bir yol bu. Yıllar geçtikçe değişen yalnızca kullandığı malzeme değil, resme bakışı da değişiyor.

Belki "Oluşum" ve "Dönüşüm" sözcüklerini yıllar boyunca çalışmalarında kullanmasının nedeni de burada aranabilir. Bunlar yalnızca sergilerine ya da resimlerine verilmiş adlar değil; sanatçının kendi yolculuğuyla da örtüşüyor.

Nurtaç Özler'in resimlerinin karşısında biraz zaman geçirmek gerekiyor. İlk bakışta renkleri ve biçimleri görüyorsunuz. Sonra parçalar ayrışmaya başlıyor. Bir kâğıdın kenarı, yarım kalmış bir sözcük, başka bir yüzeyin altından çıkan boya dikkatinizi çekiyor. Resim size kendisini bir kerede vermiyor.

Resme Ankara'dan bakmak bu kez biraz da parçaların arasına bakmak demek.

Çünkü Nurtaç Özler'in resminde bütünü kuran şey, parçaların ortadan kaybolması değil.

Tam tersine, her birinin izini koruyarak yan yana kalması.

Ali Cengizkan

Ankara yerlisi

Baudelaire... Sonra Cendrars, Aragon, Benjamin, Berk, Barthes, hepsi de kapı aralar. Yalnızca modern şiir tanımına değil, şehirlerin, yerleşimin gidişatına da... Dolayısıyla her şey edebiyattır. Ama yazmak değildir temel edim, neyi yazmak: Bugünü. Herşey yazılır; yazılabilir, yazılır. Şu anlamda: Konuşma, iletme, belirleme, arkasını getirme, anlatma, anlattığını paketleme... Kuşkusuz yazdığını atma, vazgeçme, yeniden yazma; dönüştürme, çevirip takla atma, başkası yazmış gibi yabancılaştırarak bakma... Bütün bunlar, günün refleksleri ve etkinliği içinde izler, rotalar, izlekler, zihin yoğaltmalar, çapraşık düşünürken açıklığa düşmeler, bağlantısız ve bağsız olduğunu zannederken karmaşık ağlara takılmalar çerçevesinde gelişir. Çerçeve içeriyi belirler; içerisi ise çerçeveyi. (İçerik'e bir selam!) Bir anlatı yerlemleri coğrafyası çıkar. Yaşam olanakları olarak şehrin mekânı!

Buradayım! Paris Köylüsü!

Buradayım! Ankara Yerlisi!

'Buradayım!' böyle derim, yazarak. Tarih atarım, buradayım; adres yazarım, buradayım!

●

Ankara'da aynı evde 43 yıl oturdum. Kuşkusuz bu kadar uzun oturunca, mahalle 'sakin'i olarak bu 'oturum'un bir tarihi de oluşuyor. Çocukluğumun, gençliğimin ve evlilik yıllarımın bir kısmını geçirdiğim bu güzel ve bahçeli babaevinin adresini, yabancı ülkelerdeki kodlamalardan da etkilenerek, şöyle değiştirmiştim: "İsim, Cihangir 35, Kavacık Subayevleri, Ankara." Bir gün, yanlış adres, ama doğru isim yazan bir zarf aldım: "İsim, Cahit Külebi 35, Ankara." Beni çok mutlu eden ve onurlandıran bu ulaşma öyküsü, benim dışımda ne kadar farklı olguları da ayrıca aydınlatıyor: Postacımız, posta kodları o zamanlar henüz konmadığı halde, şehir 3-4 milyon nüfusa sahip iken bile, beni aradan seçebiliyor, beni seçebilecek kadar uzun süre aynı semtte dağıtım yapmış, yani. Postacılarımız bile ne denli yerli ve yerleşik imiş... (Sabit kalmak, hem iyidir hem de tehlikelidir!) Zarfın üzerinde semt belirtilmediği halde, semtte öyle bir sokak ismi olmadığı halde, şairliğimle Cahit Külebi'yi kodlayacak kadar okur-yazar biri, okur-yazar olduğu kadar da şiir okuru olan ve Cahit Külebi'yi şair olarak tanıyan, belki de seven, Ankaralı bir postacıdan söz ediyoruz! 2026'dan bakınca 1980'ler hizmet içi alımlama düzenekleri ve kentsel kültürler ne kadar derin! Henüz hemşehriler rakamlara, sokak ve caddeler sayılara, kişiler ve kişi olarak şairler yerlerini bulutsu algılara bırakmamış durumda.

'Bir yerin yerlisi olmak' bu tür ayrıntılarla kanıtlanmıyor mu?

●

Şimdi soruyorlar: Atatürk Bulvarı eskiden nasıldı hocam? Gençlik Parkı'nı nasıl hatırlarsınız? Ya Ulus İşhanı ve Anafartalar Çarşısı; bunların değerleri, vitrayları, mekânsal kaliteleri için söyleyecekleriniz neler? Atatürk Orman Çiftliği'ni nasıl bilirsiniz; Gazi Çiftliği olarak mı, Orman Çiftliği olarak mı; AOÇ olarak mı, Beştepenin gölgesi olarak mı? Ev ne demek, barınma ne demek ve yerleşik olarak nasıl duygulanım düzenekleriniz var? Yıl 2026, yaz ortası ve bakıyorum da yukarıda saydıklarımın tümü için de belgesellerde rol almışım, demeç vermişim, fikir üretmişim. Ama yine geri dönüp bakıyorum; benim gibi yüzlerce insan var ve kamera, onların hiçbirine yönelmemiş, mikrofon tutulmamış... Neden?

●

'Bir şehrin yerlisi olmak', o şehirde yaşayarak, ama yaşayarak başlar. Kimi zaman eşimle İstanbul ya da İzmir'e, başka bir şehre gider, oralardaki arkadaşlarımıza kendi şehirlerini tanıtan geziler yaptırırız. Yani 'ama yaşayarak' dememin nedeni, sanırım burnunuzu bir yere sokmakla ilgili... İnsan teki yaşarken, içindeki toplumu, bir liberal ekonomi, bir otokrat yönetim altında bile olsa, anlamak için sorular sorar, sorgular. Tıpkı bunun gibi, bulunduğu kenti de belli sınırlar içine hapsolarak yaşamaz. Arabalı ise, tatile giderken bir köye dalıp görgülenir, bir antik yerleşimi gezer, tümüyle meraktan bir doğa harikasını, magazinel duyum ya da arkadaş tavsiyesi yoluyla değil de, rastlantı olarak bulur, gözlemler, inceler, mutlu olur. İnsanteki Ayrancı'da otururken Dikmen'i görmemiş ve bilmiyorsa, yarım Ankaralıdır; ama orada otururken Hüseyin Gazi'ye ya da Eymir'e, Mogan'a, Sarıgöl'e, Kalecik'e gitmemişse, 'hiç Ankaralı'dır, tıpkı örnek verdiğim gezdirdiğimiz arkadaşlarımızın 'hiç İstanbullu', 'hiç İzmirli' olmaları gibi!

●

Bizim bu 'yerliliğimizin yerini dolduramasa da', doldurmaya yeltenen başka bir olgu da çıktı ortaya: 'Sosyal Medya'! Sosyal medyanın farklı kanallarında Ankaralı olduklarını kanıtlayan pek çok isim var bugün: Ahmet Soyak, yirmi yıla yakın bir süredir tarıyor ve belgeliyor Ankara'yı, fotoğraf makinesiyle. Ankara Fili'nden korkulur; 21. yüzyıl öncesindeki Ankara'dan, ben diyeyim 300 yıldan, siz deyin 1000 yıldan, kentsel belgeler, kanıtlar, kalıntılar taşıyor, yaşanan Ankara'ya, içinde yaşadığımız Ankara'ya! Ankara Apartmanları, ankara.apartman, engürü ve diğerleri. Ayrancım derneği gibi, Bahçelievler Derneği ve diğerleri, kendi varlıklarını ortaya koyup sınıyorlar. Hepsi de birer değer olan Ankara Sahafları, isim isim anmama sayfalar yetmez, Ankara'yı bilmenin ve 'Ankara Yerlisi' olmanın ötesinde, kendi acemi öğrenciliklerini sürdürüyorlar.

Niye onlara gitmiyoruz, objektif ve mikrofon tutmuyoruz, bu gerçek ve isimli-isimsiz Ankara Yerlilerine?

Başkent sonbaharları

Gürsel Korat

Ankara'nın en güzel mevsimi sonbahardır. Bu mevsimde çınarların ve kestanelerin dökülmüş kuru yaprakları farklı bir serinliğe eşlik eder. Ankara bu ikisinin eşliği içinde unutulmazdır.

Çok özlüyorum orayı. Belki de o şehir benim için derin bir bilinçaltı olduğu için bu böyledir. Düşündükçe daha da çok burnumda tüten Ankara ormanlarında yürüyüşçü, sokaklarında gezgin, parklarında sporcu olduğumu anımsıyorum. O şehir bana bir yazarlık, bir evlat ve bir iş verdi. Orada öğretmen oldum, gazeteci oldum. Sevenim fazlaydı, emekli oldum ve sonuçta baktım ki süreçte pek çok öğrenci yetiştirmişim. Kitaplarımın çoğunu orada tasarlayıp yazmışım, Ankara'da yaşamak benim için dünyanın merkezinde oturmak gibi bir şeymiş. Kesinlikle inanıyorum ki İstanbul'u sevsem de Ankara'dayken sevmenin tadı bir başkaydı, çünkü başkentte yaşarken bir yeri seversen orası en çok Ankara'dır.

Dolayısıyla bu şehrin sevgisi duygusaldır, hiçbir yerdekine benzemez.

Çocukluğumu Kayseri'de geçirdiğim için bu kadar ağaç dolu bir dünyam olmamıştı. Şehrin ODTÜ ormanlarıyla çevrelenen ve Kavaklıdere'den yukarılara doğru emsalsiz ağaçlarla bezenen dünyası bambaşkaydı. Fakat Ankara bir yandan da kıraç Anadolu'nun devamıydı doğrusu. Mamak'ta, Aydınlık'ta ya da Keçiören'de bir Yozgat ve Çorum varken, Kavaklıdere, Ayrancı, GOP ve Oran çevresinde Helsinki ya da Potsdam çağrışımları veren bir düzenlilik hissederdim. Bu şehrin en güzel görüntüsünü, çınarların arasındayken durup Seğmenler Parkı'nın tepesinden aşağı bakınca görülen şehir manzarası saydıysam bunun nedeni *başkalığıdır,* bir şeylere benzeyişi değil. Dileyen aynı yerlerde dolaşsın ve hissetsin: Sonbaharda oradan çeşit çeşit ağacın kokusu ve akarsuyun serinliği gelir, insan neden dünyayı bu kadar sevdiğine bir an şaşırır.

Ankara'da sonbaharı sevmenin çok çeşitli nedenleri vardır: Üniversitede bütün arkadaşlarım memleketinden döner ve öğrenim dolu hayatımıza başlardık, kızım okula giderken her yeni öğretim yılında başka bir heyecanla dolardım, üniversitede hocayken de eh yeni öğretim yılının, ders içeriklerinin, kaynakların, ödevlerin tasarlandığı bir dönemim olurdu. Arkadaşlarım değil ama öğrencilerim yavaş yavaş belirirdi ufukta. Fakat sonbaharın bozkırda sevimli olmasının çok özel bir nedeni daha olduğunu gördüm, her Ankaralı bunu çok iyi hisseder: Günbatımları heyecanla dolar bu şehirde. Sonbaharda tan kızıllıkları artar, beyaz bulutlar üzerinde duran pembeliğe karşın şehri kaplayan gölgemsi serinlik şaşkınlık uyandırıcı hale gelir. Gün erken kararmaya başlamıştır, fakat dağların arkasından göklere vuran güneşin kızıllığı düşünce okları gibi sağa sola savrulmaktadır.

Sonbahar Ankara'da heyecanla başlayan bir şeydir, hayatlar kurulur, okullar öğretim yılına başlar, sahneler perdelerini, Meclis oturumlarını açar. Bir memur ve öğrenci şehri olduğu için kimse yadırgamaz bunu. Miniklerin forma, çanta ve kırtasiye için yarattığı hareketlilik şehrin algısını değiştirir.

Sonbaharda şehrin merkezi gençleşir. Özellikle Kızılay çevresindeki insan kalabalığı bu şehirde yalnızca gençlerin yaşadığı yanılgısı uyandırabilir. Bu durum demografik olarak bölünmüş olan Ankara'nın sınıfsal ve kültürel olarak bölündüğünü de işaret etmektedir: Ulus ve Hal civarında kent gençliğini yitirir birden. Yoksul olmanın yaşlanmakla bir ilgisi olabilir mi bilmem.

Burada söylenmesi gereken en önemli şey şehrin özellikle son elli yılda iklim yönünden iki görünüm taşır hale geldiğidir. Okulların ve görgünün öne çıktığı ağaçlı bölüm, şehrin güneyi ve biraz doğusudur. Görgüsüzlüğün, sanat sevmezliğin ve betonun öne çıktığı bölüm ise batı, kuzey ve kısmen doğudur. Ankara'nın o ağaçlı, eşsiz üçte birlik bölümünde de hayatı durmadan araçlar ve yollar lehine kesip biçmeye çalışan görünmez bir el faaliyettedir.

Bunu durduracak bir başka el var mı bilmiyorum. Gördüğüm şu ki, Ankara'nın kültürel iklimi son elli yıldan okumuşluktan çarşı esnafının algı tarzına doğru kaymıştır.

Ankara'nın batısına bir bakın: Orada sapsarı bir bozkırın ortasına otuz katlı binalarla kurulmuş, ağaçsız, daha kurulurken trafik sorunuyla baş edememiş bir yaratık şehirleşme göreceksiniz. Ankara'da yalnızca sonbahardan değil bütün mevsimlerden kaçmayı kaçınılmaz hale getiren bu kent algısı, orada yaşamamış kişilerde "Gri bir kent" algısı yaratır. Şüphesiz Ankara'nın büyük bir bölümü böyledir ve tamamını grileştirmek için de birileri çabalamaktadır.

Bunu para kazanmak için yapanlar, bindiğimiz dalı kesenlerdir.

Çünkü bir barınağa benzeyen şehirlerde yaşamak saçmadır. Bu, şehrin dere yatağına kurulması, binaların binaları kapatması ve hayatın eve kapatılması anlamına gelir. Oysa zamanında bir apartmana karşılık en az o apartmanda yaşayanların yüzölçümü kadar ağaç dikilseydi ve o şehrin mimari geleneği hesaba katılmadan hiçbir yapı oluşturulmasaydı şehirlerimiz eşsiz olacaktı. Ankara'nın sonbaharından da işte asıl o zaman söz edilebilecekti.

Ne yazık ki dünya beton yükseltme yarışında önemli bir yerimiz oldu. Bununla ne kadar övünsek azdır. Ankara'nın beton sıcağı ve kuraklığı, bu duyarsızlığa verilmiş ilk acınası ödül olsa gerektir.

Walt Whitman'ın "Bir yıldızı incitmeden, bir çiçeği koparamazsın" dizesini çok severim bu yüzden.

Cumhuriyet

Hakan Kaynar

Selçuk Baran'ın çok güzel bir Ankara romanı var. Ankara romanı derken, anladınız, burada geçiyor hikâye. Kahramanı hemşehrim, Zara'dan gelmiş. Tıp fakültesinde okuyacakken ölmüş babası, bırakmış mecbur. Memuriyete başlamış, ama mutlu hayatından. Bir masal kahramanı kadar saf, kitapları seviyor, Bulvar'da dolaşmayı. Bir de Gençlik Parkı'nı.

Gençlik Parkı, öyle veya böyle bu şehirde kurulmuş romanların ortak mekanıdır, üç beş satır olsun veya bir iki sayfa, yazarlar tıpkı geçmişte Ankaralıların misafirlerine yaptığı gibi, okurlarını buraya götürmeden edemezler. İstisnaları elbette vardır. Ama işte lunaparktaki dönme dolap, havuzdaki fıskiye ve sandallar, Şişman dondurmacı, nikâh dairesi, çay bahçelerindeki semaverler, büzülmüş dudaklardaki semaverler el eder okura bu romanlarda. Ama Selçuk Baran'ın Bozkır Çiçekleri'nde Gençlik Parkı, o da bir taşralı saf gencin sayesinde, Seyfi'nin gözlerinden sakinleriyle belirir, ayan beyan, doğrudan. Seyfi parkı da parka gelenleri de sevmektedir, bir de Nurten'i. Nurten, Seyfi'nin çalıştığı şirkette bir müdürün sekreter sevgilisiyken başka bir kuruma geçince müdür, madem artık sevgili değilim sekreter de olamam diyerek, ikisinden de, işinden ve adamdan ayrılıp eve kapanmıştır. Duyunca Seyfi, annesi ölmüş Nurten'in, bahane edip başsağlığı ziyaretini kapısına dayanır. Açılır kapı. İlk ziyaretin hoşnutluğu ikincisinde de devam eder, sohbetlerinde "Gençlik Parkı'nı severim ben" der Zaralı genç adam, "Bir sürü insan görürüm orada." Çoğu ailelerdir, birbirine dokunarak, el ele yürüyen. "Orda der herkes birlikte eğlenir." Oysa Nurten hiç gitmemiştir. Seyfi üzülür parka gelmemişlerin adına. ""Ankara'da, Gençlik Parkı'na gelmekten hoşlanmayan pek çok insan vardır. Nurten gibiler ve o soylular, bir de kendilerine bir ayrıcalık yakıştırmış olanlar, Gençlik Parkı'na adım atmazlar." Hakikaten de öyledir, parkın geçmişi hakkında yazanlardan bazıları, burayı hep ilerleyen bir yozlaşma çizgisinde anar. İşte yelkenlilerin yarıştığı, yüzme derslerinin verildiği, nezih bir dinlenme bahçesiyken Demokrat Parti'nin iktidarında, yani 1950'yi diyorum, zihinlerimiz neden geçmişe ve bugüne bakarken hep siyasetin gündeminde çalışır ki, değişmeye başlamış, Lunapark'tan sonra kalabalıklaşmış, önce çay bahçeleriyle, sonra gazinolarla doluşmuş, dahası "it kopuk" yatağı olmuştur. Dolayısıyla bir kısım Ankaralı gitmez parka.

"Böylece siz" diye düşünür Seyfi, "eski giysilerinizden, ter kokunuzdan, kirli boynunuzdan, ellerinizden utanmazsınız. Garsonlar anlayışlıdır. Şenliğe bütün gönülleriyle katılıyor gibidirler. Size tıpkı bir beymişsiniz gibi davranırlar. Müşteriler arasında, onların parasal güçlerine göre ayrım yapmak akıllarından bile geçmez." Oyun oynayan çocukların kendilerini unutması gibi eğlence anında da semtlerin görünmez sınırları ortadan kalkar, kıyafetlerin görünür hiyerarşisi de. Selçuk Baran'ın, Seyfi'nin zihninden parkla ilgili yazdıklarına nasıl son verdiğine dikkatle bakalım, baktım: "Payına düşen ışığa, renge, serin kuytuluğa, müziğe ve kahkahaya kollarını açan, bütün bunları gereksinen ve bütün bunlar uğruna turnikeden geçmeye cesaret eden hangi yurttaş saygı görmez."

Yurttaş değil de insan, vatandaş, Ankaralı diye de yazabilirdi. Yazmadıysa bir nedeni olmalı? O nedenin sadece Selçuk Baran'ın insafına kaldığını sanmam, kelimelerin de gücü var. Sanki tam burada çorbaya başka ellerden tuz taneleri düşmüş: Cumhuriyet'i kuranların, başkenti yapanların, parkı inşa edenlerin, onu değiştirenlerin ama en çok da Çankırı'dan, Sivas'tan, Hakkari'den, Çorum'dan gelip birlikte eğlenirken eşitliği hissedenlerin.

Madem en çok eğlenirken hissediyoruz eşitliği, deli olmak lazım ki Cumhuriyet'e her günümüz bayram...

Hüzün

Haydar Ergülen

"Ankara nasıl bir şehir?" sorusuna verilen ilk yanıtlardan değildir belki, fakat ikinci ya da üçüncü yanıtlar arasında yeri vardır: "Gri bir şehir"dir Ankara. Bunu yanlışlayacak, hatta tam tersi olduğunu öne sürecek değilim. Kentin başkent olmasından, başkent olunca da devletin ve kurumlarının merkez yapılarıyla donatılmasından ileri gelen bir rengi, dahası renksizliği, vardır. Onun gri bir şehir olduğunu dışardan ya da uzaktan bakınca söylemek çok olağandır. Kimi şeyler uzaktan, dışına çıkıp bakıldığında daha iyi görünür. Fakat içi nasıl, ne kadar görünür, bilinmez.

Ankara şapkasından tavşan çıkaran kentlerden değildir. Gri paltosunu çıkardığında da sürpriz yapmaz, içinden rengarenk baharlar fışkırmaz. Neşeli şarkılar da duyamazsınız kolay kolay. Yaz parlak sular gibi çağlayarak bulvarın bir ucundan yürümez. New York, Londra, Barselona, Paris, İstanbul gibi kentlere özgü o 'filmesk hava' yoktur. O filmlerdeki gizemli kadınla serseri âşığın birbirlerini havalandırdıkları sahnelere rastlayamazsınız.

Peki bu saydıklarım yok diye mutsuz mudur Ankara, kendini böyle mi duyumsar, onlar gibi olamadığına mı yanar, kederinden yaz günleri karalar mı bağlar, eve mi kapanır, alıp başını başka bir şehre mi gider, şairlere mi küser, çünkü çoğun şairlere küsülür, şairler de birbirlerine küser, Ankara'nın şairi boldur, küsümserleri siz hesaplayın, şairlerin Ankara'ya küstüğü de oldur, ben küsenlerden değilim, Ankara'yı mutsuzluk kenti olarak anımsayanlardan hiç değilim!

Belki büyük kentlere, büyük başkentlere özgü o 'filmesk hava' yoktur ama, tıpkı "Bir Zamanlar" kalıbıyla başlayan "Amerika'da, Anadolu'da" yerleşimleriyle süren film adlarından biri olabilecek bir şaşırtıcılığı vardır. Fassbinder'in Alfred Döblin'in romanından uyarladığı *Berlin AlexanderPlatz* filmini, daha doğrusu 14 bölümlük upuzuuuun televizyon filmini, siyahbeyaza taşıdığı, siyahbeyazın taşıdığı renklerle yoğuran Berlin gibi, Ankara da, belki adına *AnkaraBlues* denilebilecek bir uzun anlatı için bekliyordur. Sabırla.

Hüzün, Ankara'nın yüzüne bakarak anlaşılacak bir duygu değildir. Asaf Halet Çelebi'nin "Cüneyd" şiirinin ilk dizelerini yazacağım buraya, *"Bakanlar bana/gövdemi görürler,/Ben başka yerdeyim."* Niye bu dizeler diye soran olursa da, düşüncemi anlaşılır kıldığı için derim: Çünkü Ankara'ya gönülsüz bakanların, sevgisiz yaklaşanların, "orayla işim olmaz!" diye kibirli konuşanların gördüğü şey gövde bile değildir, duvardır. Bunca ağırlığı ortaya attıktan sonra şiirin devamını yazmakta hem sakınca yok hem de kaçınılmaz oluyor: *"Gömenler beni/ gövdemi gömerler,/Ben başka yerdeyim."*

Ankara, Roma gibi 'Açık Şehir' değildir, 'her bahtı kara' görmek ister onu, görür de, ama 'kalbi kara' olana kendini kolayca göstermez. "İstanbul'da İstanbullu kalmadı!" diye yazıklananlar da kalmadı kalmasına da, kendini başka bir Ankara'ya, iç Ankara'ya saklayanlardan kimin haberi var?

Ankara'nın bir hüznü vardır, olmaz mı, ama yüzünde anlaşılmamanın, sevilmemenin, gelinip gidilmemenin, kolayca hatırlanmamanın hüznü değildir bu, kadim bir hüzündür, bilgeliğin sabırla örülmüş hüznü. İpekten bir hüzün. Tanıklığın hüznü. Ona bir 'şehir mobilyası'ymiş gibi yaklaşanların, onarma, yenileme, değiştirme kavramlarıyla bakanların, sanki duvarlarını kazırlarsa yüzünü güldürebilecekmiş gibi davrananların anlayamayacağı, dışından kazısa içinden kazıyamayacağı bir hüznü vardır.

Yeniden kuranların, başkent yapanların onu bırakıp gittikten sonra kimseler görmesin, anlamasın diye içine attığı kederlerin, üzüntülerin, dertlerin, söyleyemediklerinin tortusu kalmıştır. Kendini güneşli günlere hazırlarken, üzerinden göğün çekilmesine benzer ağır bir hüzün. Adının dillerden, yazılardan, şiirlerden, şarkılardan düşmediği, yeni harflerin öğretildiği bir ilkokul duygusuyla her sabah sevinçle kapılarını ışıklı sözcüklere, onların rüzgarına açan büyük bir evin kapılarının usulca kapanmasındaki yorgunluk. Resmi bir daireye dönüştürülüp, mesai saatleri içinde sabah 9 akşam 5 arası çalıştırılan, öncesinde ve sonrasında 'Kapalı' olan asık yüzlü bir yapı.

Kapı kapanır, Ankara içine döner, dışarıyı soyunur, gecesini giyinir, o eski büyük ev olur, başlar Ankara'nın kalbine yolculuk. Ankara onda bir sır arayanların, bulanların, bulduğunu sananların hayretiyle yenisinin değil eskisinin de değil, gerçekleşmemiş bir ülkünün, ülkenin yarıda kalmış başkentinin hüznünü taşır. Kimilerinin onda kapı duvar bir yalnızlık, kimilerinin kunt bir geçitsizlik, kimilerinin geçmişe ve bugüne uzaklık bulmaları bundandır. Bilmedikleri, hiç bilemeyecekleri bir hüznün gecesinde büyük bir ev olarak yaşamasındandır.

Ankara'nın hüznü ne şiirlerde ne romanlarda, ne filmlerde ne şarkılarda, onu sevmek isteyenlere açamadığı, açsa da kıyamadığı için onlara vermek istemediği, gözlerinde uyku gibi duran rüyasının yarım kalmışlığındadır. Çoklukla gülünüp geçilebilir buna ama Ankara bir gün mutlaka tamamı görülecek bir rüyadır. O güne değin hüzünlü olması da bundandır, doğaldır.

caz ankara
30. uluslararası ankara caz festivali
international ankara jazz festival

#cazevrenseldir #jazzisuniversal

Caz Derneği Jazz Society
T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI Katkılarıyla
Çankaya BELEDİYESİ
BİLGİ ve BİLET

cazdernegi
cazdernegi.org

Yankı Yazgan

Arka sıralar

OECD-PISA raporlarını duymuş olabilirsiniz; OECD üyesi ülkelerden 15 yaşındaki öğrencilerin okuma, fen bilimler ve matematik gibi alanlardaki bilgi ve becerilerini, bu kazanımlarını kendi gelişimleri yönünde kullanabilirliklerini ve toplumda yer alabilirliklerini ölçen bir değerlendirme sistemi. Katılımcı ülkelerin eğitim sisteminin ihtiyaçlarını ve geldiği noktayı yansıttığı düşünülen PISA'nın bu yıl açıklanan raporunda Türkiye'deki öğrencilerin ortalama skorlarının geçtiğimiz değerlendirmeleri ve OECD ortalamasını aştığı belirtiliyor. Genel olarak sevinç yaratan bu raporu dikkatlice inceleyince sevincimizi azaltan önemli bir bulgu var. Onu sona, hatta yazının sonundaki dipnota saklayayım.

Önce bir çocukluk anımı aktaracağım. Yıl 1966, ilkokul birinci sınıfın ikinci dönemi. "İyi" bir ilkokuldayım. İlkokul düzeyindeki "iyi okul"lar, bulunduğumuz kent ya da mahallenin seçkinlerinin çocuklarını barındırdıkları için "iyi" olarak tanınırlardı. Yaklaşık 70 kişilik ilkokul sınıfımın ön sıralarını dolduran "seçkin çocukları" temiz önlükleri ve yakalarıyla diğerlerinden ayrılırlardı. "Babanız ne iş yapıyor?" sorusu arka sıralardaki soluk önlüklülere pek ulaşmadan öylece kalırdı belki de.

Dersler ön sıraların egemenliğinde sayılır, arka sıralardan nadiren kalkan parmak pek görülmezdi. Teneffüsler ise arka sıralara terk edilmişti. Arka sıralardakilerin koşturma, itekleme, topa vurma becerilerinin hiçbiri, biz ön sıradakilerde o ölçüde bulunmuyordu. Ama asıl, o gözü karalıkları, cesaretleri bizde hiç yoktu. Mahallenin 3-5 apartmanından gelen "biz", apartman çocuklarıydık.

Okulda öğretmen dayağı sıradandı (öğretmen okurlarımın bu aktarımdan üzülmesini istemem, bambaşka bir bağlamda olan biteni anlatıyorum). Öğretmenimizin iyi kalbinden, adanmışlığından şüphemiz yoktu, "vurduğu yerde gül biter"di; hele arka sıralardakilere vuruyorsa bunun mutlaka bir sebebi vardı. Nedense kendisinden korkmamamın kaynağı, tam ne olduğunu bilmediğim bu sebeplerden hiçbirisini taşımadığıma olan bir tür "sınıfsal" inançtı belki.

Öğretmenden gelen soruların cevabını bilememek bir dayak sebebi olabilirdi. Bir gün öğretmen arka sıralardaki çocuklardan Bekir'i tahtaya çıkardı. Bekir sadece soluk önlüklü değildi, bir de tahta çantası vardı. Yeşil boyası yer yer soyulmuş bu tahta çanta bana ilginç gelirdi, babamdan tahta çanta istemeyi düşündüğümü hatırlıyorum. Bekir hiçbir soruyu bilemediği için dayağı yiyeceğini anlamıştı. Ama öğretmenin nereden, hangi arada eline geçirdiğini anlamadığımız yeşil tahta çantayı kafasına geçireceğini tahmin etmemişti. O ve herkes şaşkına döndü. Çanta ikiye ayrıldı; Bekir bir yandan gözyaşlarını ve birden peydahlanan sümüklerini silerek yere dökülen 3-5 sayfayı toplamaya başladı. Bekir az sonra kırık çantasıyla sınıfın kapısının önündeydi.

Bir daha bizim sınıfa da okula da dönmedi. Birkaç kez okul kapısının önünde külahta çekirdek satarken gördüm. 4-5 yıl sonra bindiğim minibüsteki muavin oydu. O yaşlarda henüz ergenliğin hemen öncesindeydik. Simamız çocuksuluğunu koruyordu, pek az değişmiştik. Hemen merhabalaştık ama birbirimize, "Ne yapıyorsun?" diye sormadık. Çocukların şimdiki zamanın dışına ilgilerinin pek fazla olmadığı bu yaşlarda soruların o an ile sınırlı olması, "Ne yapıyorsun?" sorusunun cevabının "Kemeraltı'na gidiyorum" gibi gerçekten tam o anda ne yaptığı ile ilgili bir cevap olmasını getirir. Ama sahiden birbirimizin hayatını merak etseydik de, ikimizin de ne yaptığı ve ne yapacağı az çok belliydi. Sormanın bir manası yoktu.

Bekir okumayı öğrenememişti. Nedeni belirsizdi, bilişsel kapasitesi mi düşüktü, dikkati mi dağınıktı, bugünkü bakışla disleksisi mi vardı, yoksa akşama ne yiyeceğinin, akşama ödevine yardım edecek kimsesi olmadığından ödevleri nasıl tamamlayacağının mı derdindeydi, bilemiyorum. Bilişsel olarak hayata eksik ya da aksak başlayan çocuklar, öğrenemeyenler, "aklı ermeyenler" çoğunlukla arka sıralardan geliyor. Bilişsel sorunlar varsa, öğrenme yetersizse davranış problemleri hızla sökün ediyor. Giderek artıyor, genellikle okul hayatı bitiyor, davranış problemleri suç işleme noktasına varıyor. Yoksulluk, düşük sosyoekonomik düzey ve diğer yoksunluklar bu olasılıkların hepsini artırıyor.

Arka sıralarda olan soluk önlüklü birçok çocuk gibi okulu terk edip giden Bekir'in arkasından dur diyen olmamasına şimdi hayret edebilirsiniz. Öğretmenimizin 70 kişilik sınıfın arkasına sesini duyuramayıp elinin yetişmesine de...

Günümüzün apartman (nizamiyeli site) çocukları Bekir'e ancak okullarındaki sosyal sorumluluk projeleri ile ulaştıklarında rastlayabiliyor. Sınırlar daha keskin çizilmekte, çocuklar birbirlerinden hem çok farklı hem de artık birbirlerine yabancı. Yıllar sonra birbirlerine rastlama olasılıkları bile yok.

Bekir'i bir daha görmedim. Yeşil tahta çantasını, oturduğu arka sıraları hiç unutmadım.

İlgili okura not: *Bugüne dönersek, ülkemiz öğrencilerinin ortalama ve asgari okuma performansının yükselmesine sevinirken, canımızı sıkan bir bulgu var: sosyal ve ekonomik eşitsizlikler okuma (ve diğer öğrenme alanlarında) performansında önemli farklar yaratmaya devam ediyor. Çok iyi düzeyde olan öğrencilerin oranı (yüzde 4,2) zaten düşük olan OECD ortalamasının (yüzde 5,6) da altında kalıyor; iyi eğitim az sayıda kişinin erişebildiği bir olanak. Sosyoekonomik sınıf farkının eğitim performansına çok yansıdığı ülkelerden birisi olan Türkiye'de 1960'lardaki Bekir'in tahta çantası, yerini pazardan alınma ve "çakma" da olsa çoktan Disney kahramanlarının resimleriyle süslü sırt çantalarına bıraktı. Yoksulun yoksulluğu gözle görülür olmaktan çıktı. İyi okullar da "iyi olmayan"lar da iyi kötü düzgün gözüken binalarda yerleşikler; duvarlardaki milli eğitim standardı posterler bile her okulda aynı. Ama iyi bir okuyucu olmak, okuduğunu derinlemesine anlamak, okuduklarıyla ezberlerini pekiştirmenin ötesine geçerek düşüncelerini zenginleştirecek, başkalarının bakış açılarını anlamaya açık, kendi görüşlerini gözden geçirecek zihinsel esneklikte olmak için gereken düzeyde okuma becerisi kazanmak herkesin layık olduğu bir hedef sayılmamaya devam ediyor. Üstelik, ön sıralardaki okuma ve okuduğunu derinlemesine anlama sahiden ne kadar iyi sorusu da cevap bekliyor.*

Uğur Biryol

Geri çağıran kent

Sonbaharın memleketin kahir ekseriyetine ulaştığı şu günlerde, doğanın içerisinde yaşayan bizler; her tarafı orman, ortasından nehirler akan vadiler, yağmur sularıyla gürül gürül akan şelaleler bütününde sessiz bir hayatın içinde akıp giderken, bazen kenti özleriz. Kenti özlememizin en büyük sebeplerinden biri yalın doğanın içerisindeki hayatımızı bir süreliğine de kenara bırakıp, kentin cıvıl cıvıl hayatına karışmak istememizden.

Ben 18 yaşıma kadar, Rize ve Trabzon dışında hiçbir yere gitmemiştim. Ne zaman ki üniversite için yollara düşmem gerekti, o zaman ilk bilet alındı ve durak belli oldu: Söğütözü. Şimdilerde etrafını saran binalarla adeta görünmez hale gelen terminal binasından heyecanla inip, Sakarya caddesine doğru gittiğim günü hatırlıyorum. Müthiş bir kalabalık, geniş sokaklar ve caddeler, trafik. Belli ki geldiğim yerlere benzemeyen bu büyük kent, başkent sıfatını fazlasıyla hak ediyordu. Sokak aralarındaki tek tük ağaçların artık sararmaya yüz tutmuş halleriyle, kente tutunma çabası, farklı bir görüntü olarak hatırımda kalmış. Koskoca bir şehrin içinde yeşile dair bir şey görmek, mutlu etmiş beni ki. Aylardan eylül. Daha gidilecek 8 saatlik bir yol daha var, ne yazık ki üniversite Ankara'da değil. Sonra bir ofise geçip, yarı uykulu hallerden kurtulma çabası. Nihayet biraz kendime geldiğimde o dönemin şanlı pastanelerinden birinde tatlı molası. Derken yavaş yavaş akşam oluyor ve biz yeniden yollardayız. Kızılay'ın o bir günlük selamlaması beni daha sonraları Ankara sevdalısı yapmaya yetecek, okul biter bitmez soluğu Ankara'da alacaktım.

Dört sonbahar yaşadığım Ankara, kentler içerisinde sonbaharını en sevdiğim şehir. Beni adeta geri çağıran, daha yapacak çok şey var dedirten, kendine has temposuyla içine alan vazgeçilmez bir ritüel. Sezon bittiğinde Ankara yolu tutulur ister uçakla ister otobüsle ya da arabayla fark etmez, kavuşulacak yer bellidir. Çok sonraları hep uçakla ama öncesinde çokça otobüslerle yolculuk etmiş biri olarak, Ankara'ya dair en sevdiğim şeylerden biri kokusudur. Bozkır kokusu. Samsun'u geçip, içerilere doğru yol aldıktan sonra artık Ankara'ya az kaldı dedirten o koku. Sonra şehre varış, eve yerleşme faslı ve kısa bir akşam turu. Bakalım kimler gelmiş Ankara'ya, kim hangi mekânda soluklanıyor, kim hangi kitapçıyı arşınlıyor, hepsi bir süre sonra kentin olağan akışının içinde olacak. Mesailer başlayacak, biz çalışırken bir taraftan da kalan zamanlarıyla yaşamaya çalışacağız Ankara'yı. Seyranbağları'nda otururken, iki adım yürüsem Kızılay'dayım rahatlığıyla hareket etmek bir keyifti. Kızılay'a inip, gerekli buluşmalar tam saatinde yapıldıktan, koyu sohbetlere dalındıktan sonra, muhite dönüş de en az o sohbetler kadar keyifliydi, tam bir sonbahar havasında.

Sağlık sebeplerinden ötürü birkaç yıldır gidemediğim Ankara ile bu kış hasret giderecek, eski mekanlarımı dolaşacak, özlediğim arkadaşlarımla kaldığımız yerden devam edeceğiz muhabbete. Ankara o anlamda, hatıraları da ayakta tutan, bizi geçmişin güzelliğine sarıp sarmalayan, uzaktan da olsa koruyan bir kent gibi gelir bana. Yani, bana dönersen mutsuz olmazsın der gibi. Gönül isterdi ki Eylül'ün başlarında bir bilet alıp, Ankara yollarına düşeyim dilimde de şu şarkısı olsun Alpay'ın: "Eylülde gel, eylül'de geel..."

Esenlikle.

İlkiz Kucur

ANKARA: Okudukça Çoğalan Kentin Edebiyat - Kültür Hafızası Ve Kitap Kulüpleri

Son yıllarda okuma endeksi ve kişi başına düşen kitap satışında ilk sıralarda Ankara'nın yer alması hiç de şaşırtıcı olmamalı. Kentin eğitim düzeyinin yüksek olması, ülkenin köklü eğitim kurumları, devlet bürokrasisinin ağırlığı, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası (CSO), Devlet Konservatuarı'nın kuruluşu, devlet ve özel tiyatrolar okuma oranının artmasına doğrudan katkı sağlamıştır

Cumhuriyet'in ilk yıllarında zamanın bürokratları, aydınları Ankara'da toplanır. Ankara'nın örnek kent olması için kurulan kültür mekânları, okullar; uygar ve çağdaş kimlikleri yaratmak için çalışmalara başlar.

Saydığımız kurumlar kültürel yaşamın çekim merkezleri olur. Hükümet yanlısı Cumhuriyet, Hâkimiyet-i Milliye (Ulus) gibi gazeteler Ankara'da basılır. Sayfalarında dönemin ünlü romanları tefrika olarak yayımlanır. Gazetelerle birlikte aydın ve yazarlar da kente yerleşir. Ankara tam anlamıyla yeni bir kimlik kazanmaktadır. Gazete ofislerinde bir araya gelen yazarlar Yücel, Ülkü gibi dergileri çıkarır.

1932 yılında Türk Dil Kurumu kurulur. Türk dili hakkındaki araştırmaların yanında, derleme sözlükleri ve dilimizin yabancı sözcüklerden arındırılması çalışmaları başlar.

1940'ta Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel tarafından kurulan Tercüme Bürosu, dünya klasiklerini dilimize kazandırır.

Oktay Rifat, Orhan Veli ve Melih Cevdet Anday ilk ürünlerini lise öğrencisiyken verir. Öğretmenleri Ahmet Hamdi Tanpınar'ın desteğiyle okul dergisi Sesimiz'i çıkarırlar. Bu birliktelik daha sonra Yaprak dergisinin sayfalarında Garip akımı olarak taçlanacaktır. O yıllarda Turgut Uyar da Ankara'dadır.

Dönemin efsane öğretmenleri Ahmet Hamdi Tanpınar, Faruk Nafiz Çamlıbel, Nurullah Ataç ve Arif Nihat Asya da başkenttedir. Daha sonraki yıllarda Ankara pek çok edebiyatçıya ev sahipliği yapar. Ceyhun Atuf Kansu, Ahmet Oktay, Sezai Karakoç, Cemal Süreya, Attilâ İlhan, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Gülten Akın, Sevgi Soysal, Adalet Ağaoğlu, İnci Aral, Vüs'at O. Bener, Bilge Karasu, Dursun Akçam, Ali Püsküllüoğlu, Ayla Kutlu, Erendiz Atasü, Ahmed Arif, Enver Gökçe, Ergin Günçe, Murathan Mungan, Ahmet İnam, Ali Cengizkan, Metin Altıok, Behçet Aysan, Haydar Ergülen, Akif Kurtuluş, Adnan Azar, Ahmet Erhan, Ahmet Telli, Muzaffer ve İlhan Erdost kardeşler ilk akla gelenler.

Kuşkusuz bugün de pek çok önemli yazar ve şair Ankara'da kıymetli eserler vermeye devam ediyor. Yer kısıtlaması nedeniyle onlar ayrı bir değerlendirme konusu olsun. Ülkemizin köklü üniversiteleri Ankara, Hacettepe ve ODTÜ öğrencilerinin örgütlenme alışkanlıklarıyla kurulan öğrenci kulüplerinin, çok uzun yıllardan bu yana okuma alışkanlığının yerleşmesine katkısı olmuştur.

1980'lerde Sıhhiye'de Zafer Çarşısı kitapçı cennetidir. Dönemin aydınları, yazarları, sanatçıları ile karşılaşabileceğiniz kitapçılarda neredeyse aradığınız tüm kitaplara ve dergilere ulaşabilirdiniz. Çarşının çay ocağında çayınızı yudumlarken kim bilir hangi kitap hakkında sohbet edip, hangi şairin şiirini okurdunuz... Eğer henüz, sattığı kitaplar yasa dışı olduğu gerekçesiyle kapatılmamış bir kitapçıya uğradıysanız o günlerin tüm sol, edebi ya da kuramsal kitaplarına erişme şansınız vardı. Şöhreti Ankara'yı aşan Dost Kitabevi önce Zafer Çarşısı'nda açılır. Adı, açılmadan önce okurlar arasında yapılan anket ile konmuştur. Ankara edebiyat dünyasının bir başka efsane ismi Remzi İnanç'ın Toplum Kitabevi ve muhafazakâr kesimin önemli isimlerinin açtığı Akabe de aklımda kalanlar. Ahmet Telli'nin kurucusu olduğu Eylül Kitabevi; Ahmet Kaya'nın kasetlerinin satıldığı ilk kitapçıdır.

2000'li yılların ardından, Özcan Karabulut'un kurucu başkan olduğu Uluslararası Öykü Günleri Derneği kurulur. Bireysel olarak okuma alışkanlıklarını sürdüren okurlar da kitap kulüplerinde toplanmaya başlar. Okudukları kitapları başkaları ile paylaşmak, derin okumalar yaparak bunu birbirleri ile tartışmak okuma keyfini artırır. Kitapçılar kulüp üyelerinin taleplerini karşılamaya çalışırken henüz çevrimiçi satışlar başlamamıştı. Kentteki en eski kitap kulübü ODTÜ Mezunları Derneği tarafından kurulmuştur. Yirmi yılı aşkın süredir aralıksız devam eder. Dernekte yapılan toplantılar herkese açıktır. Dileyenler istedikleri toplantılara katılıp üye olabilir. Tespit edebildiğim kitap kulüpleri alfabetik olarak şunlardır: Agora, Ankara, Ankara Kitap Dostları, Arı Kültür Sanat, Aydınlıkevler, Bi Dünya, Büyükşehir Belediyesi, Çay-Der, Çiğdem Derneği, Diri Okuma, Edebiyat Herkese İyi Gelir, Ekin Yazın Dostları Ankara Öbeği, Gökyüzü Vakfı, İlef Kitap Kulübü, İnadına Edebiyat, Kitap Ağacı Devr-i Âlem, Kitap Kakan, Kitaplarda Buluşalım, Kuğulu, Mülkiyeliler, Ninova, Nurol Sanat Galerisi, Oku Düşün, Okudukça Sevelim Çoğalalım, Okuma Büyüsü, Okumak İptiladır, Ötüken, Power Of Book, Readcom, Satırların Arasında, Us Okuma, Yaşayan Kadınlar, YKY Kitap Kulübü.

Kulüpler genellikle yüz yüze toplanmaktadır ve bu toplantılar çoğunlukla kafelerde yapılır; iki kulüp ise Adnan Ötüken Kütüphanesi'nde toplanır. Bir kısmı da zoom üzerinden ülke çapında ya da dünyanın farklı ülkelerindeki katılımcılar ile toplantılar gerçekleşir. Bir tanesi WhatsApp üzerinden katılımcıların değerlendirmeleri ile yapılır. Toplantılarda zaman zaman okunan kitapların yazarları ya da çevirmenleri davet edilerek eserin yazılış serüveni ile birlikte eser hakkında derinlemesine analizler konuşulur. Kitap seçimleri kulüpten kulübe farklılık gösterir. Bazı kulüplerde kulüp üyelerinin önerisiyle bazılarında ise kurucu tarafından yıllık olarak belirlenir. Her kitabın incelenmesi genellikle bir üye tarafından sunulur; ardından birlikte tartışılır. Üyeler çoğunlukla kadındır. Çok sayıda katılımcısı olan kulüpler, yayınevlerini baskısı biten kitaplar için yeni baskı yapmaya bile yönlendirmektedir.

Sonuç olarak, Ankara, okudukça çoğalan okurların kenti olmaya devam ediyor hâlâ.

İyi okumalar Ankara.

ÇANKAYA BELEDİYESİ
3.
Ahmet Say
Müzik ve Edebiyat Ödülleri

KONSER:
FAZIL SAY, Piyano
ASLIHAN AND SAY, Flüt

SUNUCU:
YEKTA KOPAN

Bilgi: Etkinliğe katılım ücretsiz olup, ücretsiz yer fişleri 7 Kasım Cumartesi günü saat 09.00'dan itibaren https://bilet.cankaya.bel.tr adresinden temin edilebilir.

14 KASIM 2026
Saat: 19.00

ÇANKAYA BELEDİYESİ
ATATÜRK SANAT MERKEZİ
MUSTAFA KEMAL MAHALLESİ 2159. CADDE
0312 458 89 18/1882-1886

Çankaya BELEDİYESİ | SANATIN KALBİ ÇANKAYA

Metin Turan

Ankara'da her güz biraz Fakir'e çıkar

Fakir Baykurt'un Başkentinde Yol, Toprak ve İnsan

Her şehrin kendine mahsus iklimi gibi, mevsimi de vardır. İstanbul'da denizin üstünde incelen ışıkla, İzmir'de yazdan kalma sıcaklıkla, Karadeniz'de yağmurun koyulaştırdığı yeşiller görünürken; Ankara'da güz, yapraklardan önce havaya siner. Sabah ayazında otobüs bekleyenlerin omuzları biraz daha içeri çökmüş, eller pantolon ceplerine daha fazla sokulmuştur. Uzak tepelerde ince bir duman, yaz boyunca sarıyı taşıyan bozkırın üzerine kül rengine bürünerek çözmeye başlamıştır. Çünkü Ankara'da güz kuru otların hışırtısı, yola savrulan tozun, erken kararan gökyüzünün mevsimidir. Fakir Baykurt'un Ankara'sı, işte bu kartpostala girmeyen günün içindedir.

Baykurt'un Ankara'sı kıraç tarlalardan, susuz köylerden, gecekondulardan, eski otobüslerden ve bir yere yetişmeye çalışan insanlardan geçerek biçimlenir. O, kenti varılan yerde değil, yolda anlatır. Bozkırın ayazı, garajın uğultusu ve tekerleklerin kaldırdığı toz, Ankara'nın saklı öyküsünü taşır.

Yolun Kıyısındaki Tozak

Kaplumbağalar bu yüzden yalnız bir köy romanı değil, güçlü bir Ankara anlatısıdır. Tozak, başkente uzakmış gibi durur, oysa köyden çıkan patika, "Yüzbir" denilen yerde Ankara yoluna eklenir. Otobüsler, minibüsler, kamyonlar köyün kıyısından vızır vızır geçer, Ankara'ya gider, Ankara'dan gelirler. Ne var ki yolun köye değmesi, dünyanın köye açıldığı anlamına gelmez. Bazen yol, dışarıda bırakılmışlığın en açık işaretidir: Araçlar geçer, Tozak'ın susuzluğu yerinde kalır.

Tozak kırları uzaktan bozuk dörtgenlere, eğri çizgilere, yamuklara bölünmüş kırk yamalı bir yoksul yorganını andırır. Bu yorgan hem toprağın hem üzerinde yaşayanların yazgısıdır. Bozkır boşluk olmaktan çıkar, her karışı sürülmüş, bölünmüş, kurumuş, yeniden umut edilmiş bir hayat alanına dönüştürülmüştür. Kırın yüzündeki her çizgi bir hanenin geçim kaygısını, her yama tamamlanmamış bir ömrü taşır. Ancak Cumhuriyet, bu yoksulluğu değişmez bir yazgı saymayan öğretmenleriyle bozkırın yazgısına yeni bir çizgi çekmiştir. 29 Ekim'in ışığını köylere taşıyan Baykurt gibi nitelikli ve savaşımcı öğretmenler, yalnız harfleri değil, hak arama bilincini, imece ruhunu ve hayatı değiştirme cesaretini de yaymışlardır. Baykurt'un kalemi de Cumhuriyet'in yaktığı bu ışığı, köyün içinden yükselen dirençli sese dönüştürmüştür.

Güz Yelinde Direnen Toprak

Kaplumbağalar romanının başında yaz toprağın üstüne çökmüştür. Otlar daha çiçekteyken kurur, kaplumbağalar serin bir oyuk arar. Sonra güz, önce bir soluk gibi duyulur: "Efil efil güz yelleri" kalkar; tozu, gübreyi, süprüntüyü insanların ağzına gözüne doldurur. Bu, sarı yaprakların ağır ağır düştüğü seyirlik bir sonbahar değildir. Baykurt'un güzünde rüzgâr, toprağın yoksulluğunu havalandırır, yazın örttüğü ne varsa açığa çıkarır. Yine de güz umutsuzluğun adı değildir, çünkü düğünler bu mevsime sığdırılır, güzlük ekinin vakti yaklaşır, yağmur yeniden beklenir. Sabanlar hazırlanır, öküzler yemlenir, koç katımı için yiyecekler pişirilir. Toprağın üstü solarken altında başka bir başlangıcın hazırlığı vardır. Bozkır insanı için sonbahar, bitişten çok gelecek yılın umududur.

Ankara güzünün asıl duygusu belki de budur, eksilirken yeniden başlama isteği. Bağ bozulup kaplumbağalar dört yana dağıldığında bu duygu koyulaşır. Kır Abbas, kış bastırmadan yurtlarını bulmalarını söyler. Küçük gövdeler doğuya, batıya, kuzeye, güneye ağır ağır çekilirken yalnız hayvanlar değil, köyün ortak emeği, kurduğu düş, toprağa işlediği güzellik de dağılır. Kır Abbas yine de yenilgisini son cümle yapmak yerine: "Dağ taş dayanamazdı, biz dayandık" der. Daha da dayanacaklarını söyler. Baykurt'un insanları burada unutulmazlaşır, yenilirler ama yenilginin içinde oturup kalmazlar.

Anadolu Garajı'nda Kır ve Kent

Anadolu Garajı'nda ise Ankara'nın başka bir kapısından gireriz. Bu kez bozkırdan kente bakmak yerine, kentin içinden Anadolu'ya doğru yola çıkarız. Deliviranlı Arif, Seyran Bağları'ndaki oğlunun evinden aldığı buzağıyı köye götürecektir. Gecekondunun çevresinde çayır yoktur, yem yoktur, su yoktur. Oğlu basımevinde çalışacak, gelini hayvanla uğraşamayacaktır. Şehir köyden gelenleri içine almış ama, onların hayatını bütünüyle barındıramamıştır. Ankara'da fazlalığa dönüşen buzağı, köyde geleceğin öküzü, emek, ekmek ve yaşamın sürmesidir. Bu nedenle Arif, ipini avucuna dolayıp buzağıyı garaja sürerken aslında kır ile kent arasında sıkışan iki ayrı yaşam anlayışını da peşine sıra taşır.

Anadolu Garajı, bu iki yaşamın karşılaştığı, yolların birbirine düğümlendiği kalabalık bir geçiş yeridir. Köylüler, hastalar, işsizler, bakkallar, çıraklar ve şoförler aynı uğultuda birbirine karışır. Heybeler, torbalar, dikiş makineleri, soba boruları, hayvanlar ve yolcular eski araçlara üst üste yerleştirilir. Buradan sadece çevre ilçelere değil, Münih'e ve Hamburg'a kadar yollar açılır. İç göçle Avrupa'ya uzanan emek göçü aynı çatı altında soluklanır. Kimse bulunduğu yere bütünüyle ait görünmez, herkes ya gelmekte ya da gitmektedir.

Öykü kışta geçer. Kar yolları kapatmış, sular buz tutmuş, ayaz çelik gibi kesilmiştir ama Ankara'nın güzünü bilen, bu kışın ansızın inmediğini de bilir. Burada sonbahar kısa bir aldanıştır: Öğle güneşi insanı bir süre kandırır, akşamüstü paltonun yakasını kaldırtır, bozkırın sarısı bakıra çalar, sonra bir sabah ayaz kapıya dayanır. Garajdaki kar, buz ve tipi, güzün sonunda bekleyen sert gelecektir.

Eski Ford garajdan çıkınca Ankara'nın düzgün asfaltını geride bırakıp buzlu, dönemeçli yollara girer. Havaalanına kadar "süt gibi" uzanan yol, sonrasında bozulur. Tekerlekler çukurlarda sarsılır, içeridekiler birbirinin üstüne düşer, garajın uğultusu, yerini motorun zorlanan sesine bırakır. Yol uzadıkça kış sertleşir, Ankara geride silik bir ışığa dönüşür. Arka kapının kırık camından soğuk girer Buzağı titremeye başlayınca Arif ceketini çıkarıp hayvanın sırtına örter, yetmeyince onu kucağına alır. Öykünün kalbi o anda, yaşlı adamın göğsüyle ürperen hayvanın gövdesi arasında atar. Çevrede alay, hoyratlık, bitmeyen şamata vardı, Arif'in kollarındaysa sessiz bir şefkat...

Baykurt acıyı büyütüp okurun önüne ağır bir taş bırakmaz. Mizahı, sözü, takılmayı ve kahkahayı yoksulluğun içine saklar. Eski Ford'un içi kısa sürede bir âleme döner. Soğuk kılıç gibi keserken kahkahalar dürülüp açılarak dışarı taşar. Yol bozuktur, araç külüstür, cepler boştur; yine de hayat susmaz. Fakir'in halkı gülmeyi iyi günlere ertelemez; söver, güler, birbirleriyle uğraşır, daracık yerde kendilerine bir eğlence çıkarırlar.

Aynı Yollar Dağılan Hayatlar

Kaplumbağalar ile Anadolu Garajı tam da burada birbirine bağlanır. İlki Ankara'nın dışarıda bıraktığı köyden başkente doğru bakışıdır; ikincisi, o köylerin insanlarının, hayvanlarının, kokularının ve eşyalarının kentin içine doluşması... Birinde Ankara yolu Tozak'ın kıyısından geçer, ötekinde yollar garajdan dört yana açılır. Birinde kaplumbağalar yurtlarından dağılır, diğerinde insanlar ekmek ve gelecek uğruna sürekli yer değiştirir. Ankara her ikisinde de varıştan çok büyük bir geçittir. Güz bu geçidin mevsimidir. Ne bütünüyle kalışa ne kesin bir gidişe benzer. Yazın izi hâlâ topraktayken kışın ayazı havada dolaşır. İnsan bir yandan geride bıraktıklarına bakar, bir yandan önündeki uzun soğuğa hazırlanır. Kır Abbas'ın kaplumbağalara el sallamasıyla Deliviranlı Arif'in buzağıyı kucağına alıp Ankara'dan ayrılması arasında görünmez bir bağ vardır. İkisi de kaybolmakta olanı korumak, savunmasız olanı yurda ulaştırmak ister.

Fakir Baykurt'un kendi hayatı da bir güz gününde tamamlandı. 11 Ekim 1999'da Essen'de hayata gözlerini yumdu. Ankara'dan Almanya'ya uzanan yolları, köylerinden kopup Avrupa kentlerine savrulan işçileri anlatan bir yazar için bu ölüm yeri ve zamanı, sanki anlatılarının son görüntüsünü taşır; yabancı bir kentin ekim serinliğinde duran bir yolcu, ardında Tozak'ın tozu, Anadolu Garajı'nın uğultusu, Almanya'ya uzanan gurbet yolları.

Bugün, bir güz akşamı Ankara'nın Bentderesi, Dışkapı ya da Seyran Bağları semtlerinden Baykurt'un anlattığı insanları anımsamamak güçtür. Kent değişmiş, yollar genişlemiş, otobüsler yenilenmiş olabilir. Yine de bekleyişin yüzü pek değişmez, hâlâ birileri kente varmaya, birileri memleketine dönmeye çalışır ve hâlâ bir yolcu, yanında torbayı dizlerinin arasına sıkıştırıp camdan bozkırı seyreder.

Fakir'in Ankara'sı bu yüzden eskimez. Akşam bozkırın üzerine inerken toprak kısa bir süre bakır renginde parlar. Sonra ışık çekilir, hava sertleşir. Uzakta bir otobüs belirir, ya köy yoluna sapar ya şehre doğru ilerler. Nereye gittiğini bilmeyiz ama, içinde Deliviranlı Arif'e, Kır Abbas'a ve onların bitmeyen dayanma gücüne benzeyen birilerinin bulunduğu mutlaka vardır. Çünkü Ankara'da her yol biraz Anadolu'ya, her güz biraz Fakir Baykurt'a çıkar...

Bak şu tercüme bürosunun yaptıklarına!

Orhan Tekelioğlu

Daha önceki bir yazımda, kendime amfi, hoparlör yapmak için Konya Sokak'taki elektronikçiler çarşısına gittiğimden söz etmiştim, ama nasıl, ondan söz etmemiştim. Önce Küçükesat son duraktaki evimizden çıkıp oradan Bülbülderesi Caddesi'ne yürür, yolcularını boşalttıktan sonra ring yaparak Ulus'a dönen Seyranbağları minibüsüne biner, Anafartalar Çarşısı'nın arka kapısının tam karşısındaki ara sokaktaki minibüs son durağında inerdim. Tuhaf aksesuarlarla doluydu bu minibüsler, şoför mahallinin hemen üstünde bir grup resim (çoğunlukla arabeskçiler), alacalı bulacalı çıkartmalar (sürmeli bir göz mesela), aynadan sallanan bir tespih, felaket bir motor gürültüsü ve ona eşlik eden, kısa dalgadan yayın yapan polis radyosundan ya da 8 kanallı bir kartuş teypten gelen arabesk şarkılar. Hele bir de hava kararmışsa, içerdeki loş atmosfere mor ışıklar eklenir, şarkılar iyice kederlenir, sigarasından daha derin nefes çeker, gaza iyice yüklenirdi şoförler.

Bu kederli âlemden kurtulmanın en kısa yolu bir an önce arka taraftaki Posta Caddesi'ne kapağı atmaktan geçerdi. Caddenin o yıllardaki ismi, altmış darbesinde değiştirildiğinden, Şehit Teğmen olmuştu ama herkes Posta Caddesi derdi. Yetmişli yıllarda bile oldukça hareketliydi cadde. Ben bulvar kısmından değil de, bulvara paralel, minibüslerin de geçtiği Yenice Sokak'ın köşesinden dönüp girerdim caddeye, çok değil belki bir beş yüz metre ötede Anafartalar Bulvarı ile buluşacak caddede bakacak, tecrübe edilecek çok şey vardı ki. İlk olarak aklıma sol koldaki Modern Çarşı geliyor, yıllar sonra yanacak bu çarşının içinde bir sürü farklı ürün satan dükkan vardı ama ben hemen üst kata, o yıllarda bir teknoloji harikası olarak görünen bir yürüyen merdivenle çıkar, plak-kaset satan dükkanların vitrinlerinden gözlerimi alamazdım. Harçlığım yetmese de, pek bir şey alamasam da, dönemin popüler müziklerinden haberdar olmak bile yeterdi. Çarşıdan çıkıp, aynı koldan Anafartalar Caddesi'ne yöneldiğinizde Ankara Hali'nin arka kapısına gelirdiniz. Alışveriş sonrası eve dönmeye çalışan ya da akşam pazarına geç kalmamak için hızla hale girmeye çalışan insanlar; sürekli bağıran işportacılar; akvaryum, süs balıkları ve yemlerini satan bir dükkan; lüks lambalarıyla balıkları sergileyen bir seyyar balıkçı; bir kuruyemişçi, bir sakatatçı ve bir tavukçu ilk aklıma gelenler. Meyve sebze gibi ürünler halin içindeydi; burası ise, çok daha canlı, kalabalık, hayat doluydu. Peki, caddenin karşısı? Orası da, deyim yerindeyse "eski" pazardı, modern Ankara Hali'nin bir reddiyesiydi. Caddeden inene geniş merdivenlerin sonunda akmayan bir çeşme sizi karşılar ve oranın sağında Suluhan, solunda ise ise Sobacılar Çarşısı bulunurdu. Nedense ben Sobacılar Çarşısı'nı daha eğlenceli bulur, oraya uğramadan edemezdim. Halen çoğu evde soba yanan bir Ankara'daydık. Kışı sıcak geçirme gayesiyle soba almaya gelen, sobanın yanına yöresine çekiçle vurarak, "sağır" mı, değil mi diye anlamaya çalışan müşterileri gözlemlerdim. Öğrenmiştim: ne kadar fiyakalı olursa olsun, sağır soba asla ısıtmaz!

Çocukluğum bu şatafatlı caddesinin kırklı, ellili yıllarda bir başka nedenle bilindiğinden, basbayağı bir kültür muhiti olduğundan henüz haberim yoktu. Hasan Âli Yücel'in en önemli projelerinden biri olan Tercüme Bürosu, Posta Caddesi'nde yer alan Yüzbaşıoğlu Apartmanı'nın orta katındaymış, farkında bile değildim! Neyse ki, bir süre sonra okuduğum Fahri Aksoy'un "Kürdün Meyhanesi" ile durumu anlamaya başladım. Kitaptaki isimler o kadar tanıdık, o kadar şahaneydi ki, neden o yıllarda yaşamamışım diye hayıflandığımı hatırlıyorum. Kimler yoktu ki bu edebiyatçı, ressam, gazeteci, tiyatrocu isimler arasında? Kadın olmasına rağmen lokantaya girip herkesi suspus eden Suat Derviş, en deli haliyle İlhan Berk, kedicilerin zât-ı şahanesi Cihat Aksoy, "ayarcı eleştirmen" Nurullah Ataç ve onun uçarı şairi Orhan Veli, hocaların hocası Nusret Hızır gibi isimler Mehmet Özdilli'nin devrin modasına uygun bir isim verdiği "Yeni Hayat Lokantası"nda buluşup bolca zaman geçirirlermiş. Azeri kökenli olmasına rağmen Kürt şivesiyle konuşmaya bayıldığından Özdilli'nin lokantası "Kürdün Meyhanesi" olarak biliniyormuş. Caddede sadece burası değil, "Şükran Lokantası" ve de Arnavut sahibinin heybetli bıyıklarından ötürü "Palabıyığın Meyhanesi" denen bir başka mekân da varmış. Bitmiyor, Palabıyığın bir de "Şaraplı Palabıyık" diye bilinen, "tektekçi" tabir edilen küçük bir mekânı daha varmış.

Anlayacağınız, caddemde devrin kültür taifesi her gün arz-ı endam edermiş de haberim yokmuş. Ne mutlu ki, Savaş Sönmez, Turan Tanyer, Özkan Aras gibi Ankara "yerel tarihçileri" caddeye dair çok kapsamlı yazılar yazdı da hikayesine bir nebze yaklaşabildik. Yine de yazının başlığına dönmek isterim. Caddeye hayat veren, can suyunu sağlayan tabii ki Tercüme Bürosu olmuş. Sayesinde sadece batının değil, doğunun da klasiklerine erişebildik, okuduk, halen de okuyoruz. Sağ olsunlar.

Can Öktemer

Cezmi Kara'nın sonbahar hakkındaki görüşleri

Yaz biti. Kuğulu Park'taki ağaçların hışırtılarından, sararmış yapraklardan, giderek azalan çocuk sesinden, sokak röportajı için sıraya giren 65 yaş üstü emeklilerden sonbaharın gelişini hissedebilmek mümkün. Yaz bir rüyadır. Gelir ve geçer. Geriye birkaç hatıra kalır. Onları da kışın hatırlamak üzere zihninizin bir köşesine saklarız.

Evvelsi gün Zeynep'le Bozburun'da denize bakan meyhanelerden birindeydim. Şimdi Kuğulu Park'tayım ve şimdiden düşüncelere daldım. Her şey ne kadar çabuk geçti. Bavulu pansiyona koymamız, mayomuzu bavuldan çıkarıp, denize girmemizle kendimizi AŞTİ'de bulmamız arasında neredeyse bir dakika filan var. Nasıl oluyor peki? Zorba'yla deniz kenarında yarınlar yokmuşçasına takılırken birden Karamazov Kardeşlerle sohbet etmeye pek hazır değilim.

Ne diyordum? Ha, sonbahar, evet. Geldi değil mi? Balkanlar'da bütün kış bizi perişan ettirecek soğuk hava dalgası hazır mı? Domates salçaları yapıldı mı? Herkes evine dönmüş bakıyorum. Şurada topu topu yarım saattir oturuyorum şimdiden Pena Yavuz'u, Plakçı Orhan'ı, Cem'i gördüm. Ankara tam kadro, eksiksiz burada. Yarından itibaren Dost'ta, Sakal'da, Tamer'in mekânı Muddy Waters'ta, Kurtuluş Parkı'nda, bir arkadaşının ortak arkadaşının doğum gününde yeniden karşılaşırız sanırım. Birkaç güne hava soğur, tüm yaz özgürlüğünü ilan etmiş balkon kapıları, pencereler bir bir kapanır. Sokağın sesi ileri bir tarihe atılır. Böyle anlarda her Ankaralı gibi Ege kasabasına yerleşme hayalleri kuruyoruz. Şöyle deniz kıyısında küçük bir ev... Sonra hemen vazgeçiyoruz. Kendimi domates, biber ekip, tüylü tavuk poposu altında yumurta ararken düşünemiyorum hâlâ. Genetiğimizle oynanmış bizim. Küçük burjuva fantezisi kalmış elimizde. Deniz kıyısındaki hayatımıza dair kurduğum senaryo korku filmi peki şehir hayatı? O da ondan farklı değil. Haber bültenlerinin kasvetli akışı gibi değil miyiz burada?

Ne diyordum? Sonbahar, evet. Tesadüflere açıktır bu mevsim. Yazın güneşten kaçıp, serin bir gölge altı aramakla geçer. Sonbaharda merak ve keşif duygusu hakimdir. Sokak aralarına rastgele girilir, mekân keşifleri daha sık yaşanır. Zeynep'le de öyle tanışmadık mı zaten? Bir kafede boş boş otururken önümden tüm baş döndürücü güzelliğiyle geçmişti. Kimdi? Nelerden hoşlanırdı? Ankara'nın tüm insanları bir şekilde tanıştıran mucizevi özelliği bizi Eylül akşamı İstanbul'da Nick Cave konserinde buluşturdu. Nick Cave'in seyircilerin üzerine düştüğü bacaklarından güçlükle tuttuğumuz anda gözlerimiz birbirine denk gelmiş ve ona o an âşık oldum. Yıllarca birbirimizden haberimiz olmadan aynı konserlerden, aynı filmlerde, aynı mekanlarda bulunduğumuzu fark ettiğimde anladım ondan kopamayacağımı.

Ne diyordum? Sonbahar, evet. Burada öyle yüksek sesle okunması ve romantik bir his yaratması gereken ağdalı cümleler kurmayacağım ama sonbahar fena mevsim değildir hani. Ankara'da güzel geçer sonbahar. Biraz inşaat var. Toz, toprak her yer. Koca hafriyat alanı şehir. Sevecek daha az şey var. Ama yine de iyi bir pardösüyle Richard Gere gibi gezebilirsiniz. Birbirine benzeyen kahve dükkanlarından birinde kahve içilebilirsiniz. Kurtuluş Parkı'nda sararmış yapraklar üzerinde gezinebilirsiniz. Yağmur yağdığında evinizden hiç çıkmadan havanın romantizmini yapıp, paranız cebinizde kalabilirsiniz. Üzerinize kalın bir şeyler alırsanız kombiyi bile açmanıza gerek kalmaz.

Ne diyordum? Sonbahar. Birazdan Zeynep gelecek. Evimize gideceğiz. Balık mevsimi, belki yoldan balık da alırız. Fırında şöyle, üzerine defne yaprağı yanına da bir tek. Yatmadan önce balkon kapısını kapadığımda üzerime yaz hüznü çöker. Aylar boyu yazı özlerim. Şöyle hava 40 dereceye çıksın da ağzımızın tadıyla küresel ısınmayı yaşayalım derim pişman olacağımı bile bile. Sonra ekim ayında şort giymeye başlayınca gelecek adına ürkerim. Bu hissi tüm yaz sonunda yeni yeniden yaşarım.

Çoban salataya Ege'den aldığımız zeytinyağını dökerken Zeynep, fırın kontrolü yapacak. Neden durgun olduğumu soracak, anlatacağım gülecek. Yemekten sonra ellerimi kızıl saçları arasında gezdireceğim, teninde denizi, begonvilleri, hanımellerini duyacağım. Zeynep, dünyadaki anlamım, antidepresanım, palavradan varoluşsal krizlerime panzehirim...

Feza Kürkçüoğlu

CUMHURİYET'İN ONUNCU YIL DÖNÜMÜ KUTLAMALARI:

"Ankara heyecanlı bir tek kalp halinde çarpıyor."

29 Ekim 1933 Pazar günü, bütün ülkede Cumhuriyet'in kuruluşunun onuncu yılında, Cumhuriyet'i korumak ve sağlam temellere oturtmak için verilen mücadeleyi ve gelecek on yıllara umudu, inancı göstermek için büyük bir kutlama yapılır.

On yıl gibi kısa bir zamanda üstelik savaşlardan yeni çıkmış bir ülkenin yurttaşları olarak "yeni bir yaşam" kurmanın haklı gururunu ve sevincini yaşamaktadırlar. Cumhuriyet Bayramı, Türkiye'nin tüm şehir ve köylerinde üç gün üç gece büyük bir coşkuyla kutlanır. 1923'ten sonra yeniden imar edilen başkent Ankara, kutlamaların merkezi olur. Ankara'daki tören Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün saat 10.00'da Ankara Hipodrom Alanı'na gelmesiyle başlar. İstiklal Marşı'nın ardından Atatürk, "Az zamanda çok ve büyük işler yaptık." diye başlayan ünlü Onuncu Yıl Nutku'nu okuduktan sonra hep bir ağızdan "Onuncu Yıl Marşı" söylenir. Yurtdışından gelen heyetlerin katılımıyla gerçekleştirilen tören resmi geçitle sona erer. Kutlamalar, gece Ankara Palas'ta düzenlenen balo, havai fişek gösterileri, yüz bir pare top atışı ve fener alaylarıyla, sabahın ilk ışıklarına dek şenliklerle devam eder...

Anadolu orta yaylasında akisler uyandıran bir ses

Ankara'da düzenlenen kutlamalardan izlenimlerini 30 Ekim 1933 tarihli Akşam gazetesine yazan dönemin ünlü gazetecisi Hikmet Feridun Es'in kaleminden birkaç satırı birlikte okuyalım: *"Anadolu orta yaylasında akisler uyandıran bir ses. Gazi millete hesap veriyor, insan denizi dile gelerek mukabele ediyor: Senin yolundan dönmiyeceğiz... Cumhuriyet meydanından Ankara dağlarının eteklerine kadar uzayıp giden kül rengi bir kitle muazzam bir dalga halinde kımıldanıyor. Bütün bir ova tekmil insan... Haritalarda ismini göremediğiniz bir insan denizi... Resmi geçide iştirak edecek kıtalar seyre gelen yüz binlerce halkın ta gerisinde yer almışlar hareket emri bekliyorlar...*

Gazi millete on beş seneyi anlatıyor. (...)

Nutuk bitti, Ankara dağlarının eteklerine kadar uzayıp giden kül rengi deniz birdenbire harekete geldi, ilerlemeye başladı. Kaydı kaydı uzun, ucu bucağı görünmeyen coşkun bir sel gibi Gazi'nin önünden aktı.

Geçit resmi başlamıştı. Müzika, kumanda heyetleri, süngülü askerler, ve sonra gene müzika, kumandan, zabit, asker, asker ve toplar, tanklar, süvariler, bitmeyen tükenmiyen Türk ordusunun küçük bir numunesi önümüzden geçti. (...)

Geçit saatlerce sürdü. Gazi kendi tribününde ayakta, bir tarafında Fevzi Paşa, bir yanında İsmet Paşa, cumhuriyet ordusunu, kendi eserini seyrediyor ve mütemadiyen selam veriyordu. Bundan sonra memleketin her köşesinden gelen binlerce kız ve erkeklerden mürekkep bir gençlik aktı... Talebenin geçişi senelerce talim görmüş asker gibi muntazam ve manzarası fevkalâde ümit verici idi. (...)

Acaba memleket, memleket olalı böyle büyük bayram görmüş müdür?. Ankara heyecanlı bir tek kalp halinde çarpıyor."

Cumhuriyet Bayramı'mız kutlu olsun...

Seda Şanlı

Kırmızı

Her şey sadece seninle ilgiliydi ve ilgi şimdilik benim uzmanlık alanım değildi, günlerden güz ve mevsimlerden herhangi biri idi. Bilmem kaçıncı günün kaçıncı akşamında bir Ankara soğuğunda girdiğim esnaf lokantasında içtiğim kaçıncı çorba idi, belki de hiç içilmemişti. Çorba mı tuzlu idi, ben mi dertli idim ya da çorbanın kepçesi uzundu da ben mi yavaştım ne bileyim, dedim ya günlerden güz idi, gerisi yalan idi...

Ekimdi sanırım, aynadaki yansımanın derdine düştüğüm an. Yanı başımda olan şey sen miydin ya da ben mi senden ötede bir şeydim? Sonbaharın buğusu muydu başımdaki, yoksa Ankara'nın bizzat kendisi miydi bu delilikte başat etken? Şehrin ruhu muydu arkamdan kazan kuyumu ya da yokluğun muydu elimde nazlana nazlana tüten kurgu? Kim hayaldi ve gerçek neydi? Seninle ilgili olan her şey aslında ben miydi? Bu mevsim hep böyle esrik mi geçecekti?

Hiç geçmeyen bir ağrı o gün mü başlamıştı göğsümde, belki de ıslanan ruhumdu aynı şemsiyede ya da ben ağrıları mı karıştırmıştım kırmızı bir eşarp ararken çekmecelerde sanki her şey kafatasımdan çıkmasın diye? Beşer şaşardı nihayetinde. Ankara'da sonbahar dedin mi usulca koşmalıydı ya da tam gaz soluklanmalıydı bir çorbacıda. Gündüz güneşinin ihtişamına kanarken akşamın ayazında asılı kalmanın tadı başka nasıl anlatılırdı bol sarımsaklı sosa?

Ya da sarı, kahverengi, kızıl ve yeşil tonları boncuk misali takılı iken parkların gerdanında ve yapraklar çıtırdarken ayakların altında, neredeydin bunca güzdür diye sormazlar mı insana? Düşmüşken kırmızı eşarbın peşine lafı da olmaz aramızda ama ne gerek vardı bunca uğultuya ve bunca dik yokuşa? Kavaklıdere'den Seğmenler'e mi gidiyordum, yoksa Tunalı'dan bana mı geliyordum, bilmiyorum. İnerken ve çıkarken ve geçerken duvarlar arasından, aradığım sen miydin, yoksa kırmızı eşarp mıydı, onu da hatırlamıyorum. Kulaklarımdaki rüzgârda yuvarlanan yaprakların hışırtısı mıydı, yoksa Kuğulu'daki bankların uğultusu muydu, hiç bilmiyorum. Bu kandırmacanın ve belki kovalamacanın çorba kepçesine ne faydası vardı, onu hiç bilemiyorum.

Bil-e-memenin verdiği huzurla az daha dolandım bağında bahçesinde Ankara'nın. Simit kırıntılarını geçtim az önce, kırmızı otobüslerle kucaklaştım, uzaktan Atakule'yle selamlaştım, ayaz çıktı burnumun ucu yandı hesaplaştım. Kendimle ve seninle baş başa dolaştım avare kaldırımlarda... Sen miydin aradığım ve eşarbımı bulmuş muydum, kim bilir?

Çankaya'daydım birkaç anı sonrasında. Seni ararken bulduğum kendimle karşılaştım Anıttepe civarlarında kırmızı eşarbım boynumda. İlk kez görmüş gibi özlemiş miydim acaba ya da son kez görmüş gibi şaşkın ve hevesli miydim? Mevsimin soruları zihnimde uzun zamandır hüküm sürerken kaçırdığım başka ne vardı acaba? Sorudan soru doğmuştu yine ve ben yorulmuştum. Ekimdi ya tarihin sayfaları. Sırası değildi hiç yorulmanın. Keramet Ankara'nın tam da bu zamanında. Kırmızılar arttı dört bir yanımda. Seni bulmuştum belki ya da hiç aramamıştım kim bilir ya da zaten hep benimleydin başından beri. Başımı kaldırdım gökyüzüne son çorbacıdan çıkarken. Belki bir çift mavi göz selamladı beni ya da ben öyle sandım.

Etrafıma baktım etraflıca ilk defa. Aynı kırmızı bir balkondan sarkıyordu, bir çocuğun elinde sallanıyordu, az önce kucaklaştığım otobüsün sırtında dolaşıyordu. Bunca zaman eşarbın peşinde miydim, yoksa kırmızının mı? Belki de şimdi fark etmenin zamanı.

Gerçekliğe dönüş belki, bir mücadelenin umut oluşu, çelik gibi bir temelden yükselerek ellerimden tutuşu. Benliğin esrikliği biraz mola vermeli. Kırmızı eşarbımı düzelttim boynumda. Her şeyi bilmek gerekmiyordu belki. Bazı şeyler kendiliğinden yerini bulurdu. Gökyüzüne bir daha bakmadım. Gerek yoktu.

Sonra bir yerlerden bir ses geldi. Bir çocuk güldü belki, biri bir pencereyi açtı, rüzgâr yine yaprakları önüne kattı. Şehir kendi işine baktı. Ben ve kırmızı eşarbım kaldırımın birinde öylece kalakaldı.

Ve her şey hâlâ sadece seninle ilgiliydi ve ben rüzgârlı bir 29 Ekim günü sadece sende kendimleydim...

29 ULUSLARARASI ANKARA TİYATRO FESTİVALİ

INTERNATIONAL ANKARA THEATRE FESTIVAL

PROGRAM

20 - 30 KASIM
2026

www.ankaratiyatrofestivali.org

ankaratiyatrofestivali

Çankaya BELEDİYESİ

TOPLUMSAL ARAŞTIRMALAR KÜLTÜR VE SANAT İÇİN VAKIF

20 KASIM Cuma

AÇILIŞ TÖRENİ

Ödül Töreni

- **Mahir GÜNŞİRAY** (Onur Ödülü)
- **Prof.Dr. Zehra İPŞİROĞLU** (Emek Ödülü)
- **Ali Cüneyd KILCIOĞLU** (Sevda Şener Tiyatro Yazarlığı Ödülü)

19.30
Doğan Taşdelen Çağdaş Sanatlar Merkezi

21 KASIM Cumartesi

"Herkes Kocama Benziyor"
Temsili Sahne - İstanbul
Tek Perde / 80 dk. / 15+ / Komedi, Dram
20.00
Atatürk Sanat Merkezi Kırmızı Salon

"Macbeth'in Cadıları Bir de Bizden Dinleyin"
TALES (Tiyatro Araştırma Laboratuvarı) - Eskişehir
Tek Perde / 75 dk. / 12+ / Dram
20.00
Yılmaz Güney Sahnesi

"Bizim Dört Mevsimimiz"
DOK Stüdyo - İstanbul
Tek Perde / 80 dk. / 12+ / Dram
20.00
Yaşar Kemal Kültür Merkezi

22 KASIM Pazar

"Bazı Kötü Alışkanlıkların Politik Tarihi"
Ara Sahne/Mundial Yapım
Tek Perde / 90 dk. / 18+ / Dram
20.00
Atatürk Sanat Merkezi Mavi Salon

"Sevgili Doktor"
Boğaziçi Üniversitesi Oyuncuları
Tek Perde / 85 dk. / 12+ / Komedi
20.00
Yılmaz Güney Sahnesi

"Deliler Arasında"
HEM Sanat - Ankara
2 Perde / 110 dk. / 13+ / Komedi
16.00
Doğan Taşdelen Çağdaş Sanatlar Merkezi

"Olmak Ya Da Olmamak"
Düşkapanı Sanat Merkezi
Tek Perde / 80 dk. / 12+ / Kara Komedi
20.00
Doğan Taşdelen Çağdaş Sanatlar Merkezi

23 KASIM Pazartesi

"Werther Ölmedi"
Bolu Bölge Tiyatrosu
Tek Perde / 75 dk. / 12+ / Dram
20.00
Yaşar Kemal Kültür Merkezi

24 KASIM Salı

"Böcekler"
Fareler Tiyatrosu - Ankara
Tek Perde / 55 dk. / Dram
20.00
Yaşar Kemal Kültür Merkezi

25 KASIM Çarşamba

"Derviş Nazım ve Hitler"
Kadıköy Halk Tiyatrosu
Tek Perde / 75 dk. / 12+ / Müzikli Oyun
20.00
Yılmaz Güney Sahnesi

27 KASIM Cuma

"Amalia"
Bubinga Records - İstanbul
Tek Perde / 50 dk. / 13+ / Müzikli Biyografik
20.00
Yaşar Kemal Kültür Merkezi

28 KASIM Cumartesi

"Kutu Kutu"
TAKSAV Tiyatro Atölyesi
Tek Perde / 75 dk. / 12+ / Komedi
16.00
Doğan Taşdelen Çağdaş Sanatlar Merkezi

"Apsolit"
Strandom Arthouse
Tek Perde / 85 dk. / Müzikli Oyun
20.00
Doğan Taşdelen Çağdaş Sanatlar Merkezi

"Kral Dairesi"
Tiyatro Kedi - İstanbul
İki Perde / 120 dk. / 10+ / Romantik Komedi
20.00
Atatürk Sanat Merkezi Kırmızı Salon

"Lysistratanın Elması"
Aksi Tiyatro - Ankara
Tek Perde / 80 dk. / Komedi
20.00
Yılmaz Güney Sahnesi

29 KASIM Pazar

"Ve Oldu"
Mülkiye Sahne
2 Perde / 110 Dk. / 13+ / Dram
15.30
Yılmaz Güney Sahnesi

***"Evlilik Senedi* (La Cambiale di Matrimonio)"**
Ankara Gençlik Operası
Tek Perde / 60 dk. / 13+ / Opera Buffa
16.00
Doğan Taşdelen Çağdaş Sanatlar Merkezi

29 KASIM Pazar

"Vur/Yağmala/Yeniden!"
İnşaat Mühendisleri Odası Ankara Şubesi Tiyatro Topluluğu (İMOT)
Tek Perde / 75 dk. / 16+
20.00
Yılmaz Güney Sahnesi

"La Commedia Di Primavera Bahar Komedisi"
Mevzu Tiyatro - İzmir
Tek Perde / 60 dk. / 12+ / Komedi
20.00
Doğan Taşdelen Çağdaş Sanatlar Merkezi

30 KASIM Pazartesi

"Çatıya Tıklatma"
FACT Tiyatro - İstanbul
Tek Perde / 90 dk. / 16+ / Dram
20.00
Atatürk Sanat Merkezi Mavi Salon

biletinial
www.biletinial.com

Biraz pay kalsın

Yalın Gündüz

Ayakkabı almaya gittiğimiz zamanlarda babamın kendine özgü hareketi, her mağazanın ortasında hiç üşenmeden önümde çömelip başparmağıyla denediğim ayakkabının ucuna bastırmasıydı. Ayağımın nerede bittiğini, sanki ben bilmiyormuşum da o dışarıdan yoklayarak daha iyi görebilirmiş gibi derinin üzerinden bulmaya çalışır, başparmağımla ayakkabının ucu arasında biraz boşluk kaldığından emin olduktan sonra da satıcıya her seferinde aynı cümleyi söylerdi.

Çocuğun ayağı hızlı büyüyor, biraz pay kalsın.

Benim ayağımın ne kadar hızlı büyüdüğünü benden iyi bilen babamla, o yıl okuldaki 29 Ekim töreninden birkaç gün önce yine ayakkabı almak için Kızılay'a inmiştik. Öğretmenimiz Müşerref Hanım, bayram sabahı beyaz gömlek, koyu renk pantolon ve siyah ayakkabı giymemizi istemişti. Yakası kolalı beyaz bir gömleğim vardı, pantolonum da bir önceki bayramdan kalmıştı, fakat siyah ayakkabım olmadığı için iş çıkışından sonra beni okuldan alan babamla Kızılay'ın o yıllarda bana bugünkünden çok daha baş döndürücü görünen kalabalığına karışmıştık.

Girdiğimiz ilk ayakkabıcının vitrininde, bütün o ciddi siyah ve kahverengi ayakkabıların arasına yanlışlıkla bırakılmış gibi duran, yanlarında iki kırmızı çizgisi olan bir çift beyaz spor ayakkabı ilk anda gözümü almıştı. Bana oraya gelme amacımızı hatırlatıcı sına siyah ayakkabıları işaret eden babam, satıcıdan 33 numara çıkarmasını rica etti. O yıllarda babalarımızın güzel bulduğu şeylerin gerçekten güzel olduğuna inanmak, onların beğenisini kendi beğenimizin biraz önüne koymak gibi bir alışkanlığımız vardı. Spor ayakkabılara son bir kez daha bakıp sesimi çıkarmadan içeri girdim.

Satıcı ayakkabıları kutusundan çıkarırken aralarındaki ince kâğıtlar hışırdamış, dükkânın deri, boya ve karton kokusuna yeni bir şey sa tın almanın o çocukluk heyecanı karışmıştı. Ayakkabıları giydiğimde biraz sıktıklarını fark etmiş ama bunu söylememiştim. Babam her zamanki gibi önümde çömelip ayakkabının ucuna bastırmış, başparmağımın yerini bulduktan sonra "Tam olmuş." demişti. Satıcı da giydikçe açılacağını söyleyince mesele benim için kapanmıştı: İki yetişkin bir ayakkabının ayağınıza olduğuna karar vermişse, sekiz dokuz yaşındaki ayağınızın bu konuda ileri sürebileceği pek güçlü bir itiraz kalmıyordu.

Ayakkabıcının yere yakın, hafif eğik bir aynası vardı. O aynada insanın yalnızca dizlerinin altı görünüyordu. Aynaya baktığımda, sanki yıllar sonra dönüşeceğim adamın ayakkabıları bir sabahlığına bana ödünç verilmiş gibi geldi. Babam kasada ücreti öderken nasıl bulduğumu sorduğunda güzel olduklarını söyledim ve kutuyu koltuğumun altında taşıyarak eve döndüm.

29 Ekim sabahı Ankara soğuktu. Sabah yaşadığımız tek gerilim, annemin beyaz gömleğimin üzerine kazak giymem için ısrar etmesi, benimse öğretmenimizin törende kızacağını düşündüğüm için surat asmamdı. Sonunda kazağı montun altına giyip okul bahçesine vardığımda çıkarmak gibi, o yaştaki bir çocukla varılabilecek en diplomatik çözüme ulaştık.

Ayakkabıların topuğumu acıttığını daha okula giderken hissetmiş, fakat yeni olduklarını için ayağımı sıkmalarının normal olduğunu düşünmüştüm. Büyüklerin "açılır" dediği bir ayakkabının açılmasını beklemek de çocuklara düşen görevlerden biriydi. Ayakkabılar açılır, çocuklar büyür, zaman böyle geçer.

Okul bahçesinde sıraya dizilmiş sınıf arkadaşlarımı bulup dağıtılan küçük kâğıt bayraklardan birini aldım. Öğretmenimiz birkaç kez aramızda dolaşıp birimizi biraz sağa, ötekimizi biraz sola çekerek sıralara düzen getirdi. İstiklal Marşı başladığında sol topuğumdaki acı artık kendini iyice belli ediyordu. Önce ağırlığımı sağ ayağıma verdim, sonra dayanamayıp yeniden sola, ardından tekrar sağa geçtim. Öğretmenimiz uzaktan gözlerini büyüterek kıpırdamamamı işaret edince iki ayağımın üzerinde dimdik durmaya çalıştım.

O sabah Cumhuriyet Bayramı'nı şiirlerle, bağımsızlıktan, gelecek nesillerden, Cumhuriyet'i sonsuza kadar yaşatmaktan söz ederek kutladık. Sol topuğum acırken olan bitene dikkatimi veremediğim için bir yandan da utanıyordum. Geriye dönüp baktığımda çocukluğun biraz da büyüklerin önemli saydığı şeylerin yanında kendi küçük hakikatimizi önemsiz sanmakla geçtiğini görüyorum. O sabah herkesin tarihi 29 Ekim'di; benimki ise yeni alınmış siyah bir ayakkabının içinde, topuğumda yavaş yavaş açılan küçücük bir yaraya yazılıyordu.

Tören sona erdiğinde babamı okulun kapısının önündeki velilerin arasında gördüm. Çocukken yüzlerce yetişkinin arasından annemizi babamızı nasıl bu kadar kolay seçebildiğimizi bugün de bilmiyorum. Belki yürüyüşlerinden, belki baş hareketlerinden, belki de dünya henüz yeterince küçük olduğu ve o dünyanın merkezi birkaç kişiden oluştuğu için.

Yanına kadar normal yürümeye çalıştım ama birkaç adım sonra topalladığımı fark etti. Ne olduğunu sorunca önce geçiştirmeye çalıştım. Yüzüme baktıktan sonra adımı öyle bir söyleyişi vardı ki aynı cevabın arkasına bir kez daha saklanamayacağımı anladım. Beni yanı başımızdaki banka oturttu. Birkaç gün önce ayakkabının ucuna bastıran elleri bu kez bağcıklarımı çözdü. Ayakkabıyı çıkardığında beyaz çorabımın topuğunda küçük, kırmızı bir leke vardı. O lekeye bakarken bir iki saniye nefesini tuttu ve neden ona daha önce söylemediğimi sordu.

Sen beğendin ya ama, dedim.

Babamın yüzündeki ifadeyi tam olarak tarif etmem çok zor. Elindeki fileden annemin ne olur ne olmaz diye yanımıza koyduğu eski spor ayakkabılarımı çıkardı, siyahları bir naylon poşete yerleştirdi ve eve öyle döndük. Ben rahatlamış ayaklarımla yanında yürürken siyah, sağlam kalıplı ayakkabılar babamın elindeki poşetin içinde her adımda birbirlerine çarparak tok bir ses çıkarıyordu.

O siyah ayakkabılar bir sonraki özel günde dolaptan çıkarıldıklarında ayağım çoktan büyümüş olmalı, çünkü onları bir daha hatırlamamamın başka bir açıklaması yok. İlginçtir ki, aradan yıllar geçip de geçen hafta oğluma ayakkabı almaya gittiğimizde o eski bayram sabahının belleğimin bir yerinde hâlâ durduğunu bilmiyordum. Geçmişin tuhaf bir huyu var. Bir koku, bir şarkı ya da farkında olmadan yapılan bir el hareketi onu yeniden canlandırmaya yetiyor.

Oğlum son denediği ayakkabıyla sandalyede otururken önünde çömeldim. Elim kendiliğinden ayakkabının burnuna uzandı. Başparmağım daha deriye değmeden, bir an 33 numara siyah ayakkabının üzerinde babamın başparmağının bıraktığı küçük çukuru görür gibi oldum. Elimi geri çekip sordum:

Ayağın rahat mı?

Biraz acıtıyor.

Benim yıllar önce sese çeviremediğim iki kelime onun ağzından rahatça dökülünce yutkundum.

Başka bir çift deneyebilirsin istersen.

Birkaç kutudan sonra kendine göre bir ayakkabı seçti. Benim aklımdaki 29 Ekim ayakkabılarına göre biraz daha renkli, biraz daha spor, çok daha fazla kendisiydi. Töreni için daha uygun bir şey alsak mı, demek üzere ağzımı açtığımı, hatta cümlenin ilk kelimelerinin zihnimden geçtiğini hatırlıyorum.

Söylemedim.

29 Ekim sabahı okulun kapısına geldiğimizde ayakkabısının bağı çözülmüştü. Önünde diz çöküp bağcığını bağlarken yıllar önce aynı biçimde önümde çömelmiş babam geldi aklıma. Ayakkabının ucuna bastıran, birkaç gün sonra beyaz çorabımdaki kan lekesini gören elleri. Bir de eve dönerken naylon poşetin içinde birbirine çarpan o iki siyah ayakkabının tok sesi.

Oğlum bağcıklarını bağlamamı bekledikten sonra arkadaşlarını görüp yanımdan uzaklaştı. Ben arkasından bakarken, okul bahçesinde çocuklar ellerindeki bayraklarla birbirlerinin peşinden koşuyor, öğretmenler onları tören için hizaya sokmaya uğraşıyorlardı. Sonbahar rüzgârında kırmızı bayraklar birbirine karışırken bir ara oğlumun bakışları arkadaşlarının arasından dönüp beni buldu. Göz göze geldiğimizde "hadi git sen artık" der gibi uzaktan elini salladı.

Zafer Köse

Ankara'da güz, edebiyat ve zaman

UYANAN ŞEHİR

"Son kuşlar da geçiyor / Biten bir sevda gibi / Uyanıyor Ankara..."

Murat Yetkin'in şiirinden Eftal Küçük'ün bestelediği ve Çağdaş Türkü'nün seslendirdiği bu şarkı, şehre yabancı olanlarda bile bir "Ankara" duygusu yaratıyor. Hele mevsim sonbaharsa, tanıdık bir şehrin bildik bir havası etrafınızı sarıyor. Şarkının dizelerindeki gibi "Uyanıyor Ankara": Günün ilk ışıklarıyla insanlar sokaklara doluyor. Okula, işe gidenler, işe gidenlerin çocuğuna bakmak üzere otobüslere binen büyükanneler, büyükbabalar, gece vardiyasından dönenler, dükkânını açanlar... Onların kalabalığı azalmaya başlayınca harekete geçenler, iş arayanlar... Sadece yeni bir güne değil, hayatının kalan kısmına başlayanlar... Aslında bütün şehirler gibi. "Büyük insanlık" gibi. Hani "Seni sevdiğim kadar sevilmeye layık insanlar." diyor ya Nâzım, onlar gibi. Çünkü "Her gün yeni bir umut, / Her gün yeni bir dünya." diyor şarkı. Sonra "Karşı durmaktır yaşam" diye ekliyor, "Tükenmemektir asla."

Hani, bütün iyi hikâyeler, kahramanların başından geçenleri anlatırken, aslında akıp giden hayatın hikâyesini de yazarın baktığı açıdan anlatır ya, bu şarkı da öyle. Ankara'yı anlatırken, hayat mücadelesi içindeki insanları anlatıyor.

Ama bu şiir-şarkı üzerinde daha fazla durmayalım, çünkü duyduk ki, dergimizin bu sayısında, Murat Meriç de *Ankara ve Sonbahar*'ı yazacakmış; onun alanına girmeyelim. Murat varken müzikli sözler etmek bize düşmez. Edebiyatımıza bakalım biz.

Zaten "Ankara duygusu" bizde, gidip şehrin caddelerinde ve parklarında dolaşmadan da, kitapların sayfalarında dolaşırken canlanıyor. Daha çok edebiyatta yaşıyoruz biz Ankara'yı. Bu şehri, yalnızca olayların geçtiği bir mekân değil; başlangıçların, kuruluşların, gençliğin, değişimin ve hüzünlü anıların memleketi olarak okuyoruz. En çok da sonbaharını tanıyoruz. Yaz mevsimi biter, geçmiş geride kalabilir, umutlar sarsılabilir; ama hayat bütün bunların yanı sıra kararlılıkla sürer. Karşı durmaktır çünkü yaşam, tükenmemektir asla.

BİR ŞEHRİN HAYALİ

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Ankara* romanı bunun en güçlü örneklerinden biridir. Millî Mücadele yıllarından Cumhuriyet'in kuruluşuna ve sonrasına uzanan roman, bir şehrin değişiminden çok daha fazlasını anlatır. Ankara, yeni bir memleketin kurulacağı yerdir.

Ama roman ilerledikçe, kuruluş hayalleriyle gerçek hayat arasındaki mesafe de görünür olur. Hayal kırıklığı yaşayan insanların beklentileri değiştikçe, şehrin anlamı da değişir. Sayfalar ilerledikçe, Ankara, tasarlanan gelecek ile kurulabilen hayat arasındaki gerilimin mekânına dönüşür.

Sonra başka bir Ankara çıkar karşımıza: Orhan Veli, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat'ın Ankara'sı. Büyük tarihsel sözlerin yanına gündelik hayat gelir. Sokaklar, parklar, arkadaşlıklar, öğrencilik yılları, küçük sevinçler, bekleyişler ve yalnızlıklar şiire girer.

İlk bakışta Yakup Kadri'nin Ankara'sı ile Garip şairlerinin Ankara'sı birbirinden çok farklıdır. Oysa ikisini birbirine bağlayan önemli bir şey vardır: Şehir insanın dışında değildir. İnsan Ankara'nın içinde yaşarken Ankara da onun düşüncelerine, duygularına ve hayallerine karışır.

Melih Cevdet'in *Fotoğraf* şiiri, Ankara ile güz arasındaki bağı düşünmek için güzel bir kapı açar:

Ben, Orhan, Oktay, bir de Şinasi...
Anlaşılan sonbahar.

Ve sorar usta:

Ölümü hatırlatan ne var bu resimde?
Oysa hayattayız hepimiz.

Sonbahar burada hüzünle ilerleyen zamanı, hatta geçip giden ömürleri hissettirir. Şehre Melih Cevdet'in "Fotoğraf"ına bakar gibi bakarız. Bugünkü Ankara'da artık yerinde olmayan bir sokağı bir romanda yeniden bulabilir, başka türlü yaşanan bir hayatı bir şiirin içinde görebiliriz. Kaybolan o sokaklar ve o evlerle birlikte hayatımızdan uzaklaşan komşuluklara, dostluklara, sokakta oynayan çocuklara özlemle bakarız. Hafızamızı koruruz.

İNSANLARIN İÇİNDEKİ ŞEHİR

Bu hafızanın önemli duraklarından biri de Sevgi Soysal'ın Ankara'sıdır. *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti,* bir şehri dışarıdan seyretmek yerine onun insanlarının arasına girer. Bir öğle vaktinin dar zamanına, farklı toplumsal kesimlerden insanların hayatlarını, ilişkilerini, beklentilerini ve çatışmalarını sığdırır. Birbirinden kopuk görünen hayatları aynı toplumsal gerçekliğin içinde buluşturur Soysal.

Soysal'ın Ankara'sında şehir artık yalnızca Cumhuriyet'in kuruluş idealinin simgesi değildir. İnsanların sınıfsal konumları, aile ilişkileri, aşkları, yalnızlıkları, politik düşünceleri ve gündelik hayatlarıyla birlikte yaşayan bir organizmadır. Bir anlamda Yakup Kadri'nin geniş tarihsel bakışından Garipçilerin gündelik hayatına uzanan çizgi burada başka bir biçimde sürer: Ankara, insanı anlamadan anlaşılamayacak bir şehirdir.

Edebiyat Ankara'da, bazen bir çocuğun bakışında, bazen bir cezaevi duvarının ardında, bazen de bir meydanda toplanan insanların ortak düşünde çıkar karşımıza.

Feride Çiçekoğlu'nun *Uçurtmayı Vurmasınlar*'ı bu bakımdan Ankara'nın edebiyat hafızasında özel bir yere sahiptir. Mamak Cezaevi'nin duvarları arasındaki çocuk Barış'ın dünyasında uçurtma, gökyüzüne ve özgürlüğe açılan küçük ama güçlü bir imgeye dönüşür.

Yakup Kadri'nin Ankara'sında kurulması hayal edilenden farklı bir gelecektir Feride Çiçekoğlu'nun Ankara'sı; özgürlüğün önüne duvarlar örülmüştür. Her şeye rağmen, o duvarların arkasında uçurtmalar vardır. Farklı dönemlerde yazılmış bu iki anlatıyı birbirine bağlayan soru şudur: İnsan, içinde bulunduğu koşulların ötesinde bir hayatı nasıl düşünebilir?

Belki edebiyatın umut dediğimiz şeye yaptığı en önemli katkı da budur. Umudu kolay bir iyimserlik olarak sunmaz, onu hayatın somut koşulları içinde arar.

GELECEK ŞEHİR

Ve belki bu yüzden güz Ankara'ya yakışır. Evet, sonbahar, yılın günleri azalırken gelir, günlerimizi hüzünlendirir. Başka bir açıdan bakınca da, bu durumda, kalan günlerin değeri büyür.

Yapraklarını döken ağaçlar da asla vazgeçmez. Yeni bir mevsime hazırlanırlar. Ankara'nın edebiyatında da böyle bir süreklilik vardır. Yakup Kadri'nin kuruluş umudundan Garip şairlerinin gençliğine, Melih Cevdet'in fotoğrafında donan zamandan Sevgi Soysal'ın toplumsal hayatın içindeki insanlarına, Mamak'ın duvarları arasındaki uçurtmadan Ahmet Telli'nin sıyrılıp gelen günlerine kadar çok şey değişmiştir.

Şehir değişir. İnsanlar değişir. Tarih değişir. Ama hiçbiri eski halinden bütünüyle kopmaz. Kökleri kesilmez, dönüşerek yenilenirler. İnsanın daha güzel bir hayat arayışı, başkalarının acısına kayıtsız kalamayan yönü ve tüm zorluklara rağmen vazgeçmeme kararı sürer.

Güz gelir. Yapraklar dökülür. Bazı yollar kapanır, bazı hikâyeler sona erer. Ama şehir her sabah yeniden uyanır. Ağaç, bütün yapraklarını bıraktığı halde baharı bekler. Sonra, insan, geçmişin içinden geçerek geleceğe doğru yürür, yeniden.

Sonra... Sonra, elbette yeniden uyanacaktır Ankara. Her soğuğa, fırtınaya, her sonbahara karşı duracaktır. Sokaklarında asla tükenmeyecektir umut.

Hülya Çelik

Eylül gelince Ankara gençleşir

Kızılay, Cebeci, Beşevler, Bahçelievler, Emek, Balgat, 100. Yıl, oradan Eskişehir yolu ve oradan da Hacettepe, ODTÜ, Bilkent hattının bir temmuz-ağustosta, bir de eylülün sonlarına doğru tepeden fotoğrafını çekmek mümkün olsa keşke. Benim gözümde, tepeden değil belki ama yerden çekilmiş çok fazla görüntüsü var bu hattın. Biraz anlatmam gerekirse, temmuz-ağustosta her yer bomboş, trafik hep rahat, sakin, sokaklarsa cansız demek haksızlık olur belki ama canı damarından çekilmiş gibi, halsiz.

Ben bu saydığım hatların 20 yıllık müdavimiyim, yazını da bilirim, kışını da, baharını da. Kızılay'da başladı müdavimciliğim, Kocatepe Camii'nin oralarda bir yerlerde, orta dünyalarda. Yaz gelir, tatil olur, Ege'nin taşrası eve döneyim diye gözümün içine bakar, ben Ankara'yı bırakmak istemem, 'ev'in Ankara olmadığını zaten kim çıkarmıştır, ama okul kapanmıştır, daha 18 yaşındayımdır, işim yoktur, bursum biter, yenisi yatmaz, sevgilisini de bırakıp gidesi gelmez insanın, Ankara'dan gitmeyi bir haftacık daha uzatmak için tüm şartlar zorlanır, tüm paralar suyunu çeker, ama en sonunda ne yapar eder, birbirimizden başka hiçbir işimizin olmadığı, herkesin gittiği bir bizim kaldığımız o bir haftayı yaşardık Ankara'da, ben ve sevgilim... Gülümseyecek bunları okurken, birazdan, evet hâlâ.

Hiç hazzetmediğim o sözü kendime uydurma vaktim geldi: Ben Balıkesir'in en çok Ankara'ya dönüşünü severdim, evet hâlâ da öyleyim. Bizden başka kimsenin kalmadığı, sabahtan akşama kadar Atatürk Bulvarı'ndan Meclis Parkı'na, Tunalı Hilmi'den Esat'a yürüdüğümüz o bomboş bir haftadan sonra, nihayet ve mecburen dönülürdü eve. Ve eylül yeniden gelsin diye, askerlik gibi, çeteleler tutardım. Okul açılsın, burslar yatsın ve sevgilim beni Aşti'den alsın, hayalleri kurardım yaz boyu. Ve eylül yeniden geldiğinde, ülkenin her yerinden otobüsler, yüzlerce öğrenciyi Aşti'de indirmeye başladığında, yeniden damarlarına can gelirdi şehrin, Kızılay sabahın saat 6'sında valiz tekerleklerinin tıkırtılarıyla dolardı, eylül geldi mi o iki ay önce canı çekilen sokaklara can gelirdi yeniden. Evet hâlâ öyle. Ben hâlâ Emek civarlarındayım ve otoparkı bile olmayan otuz yıllık apartmanımın daracık sokağında park yeri bulunca mutlu oluyorum yazları, çünkü civardaki fakültelerin hocaları da ortalıkta olmuyor yaz gelince. Ama sonra diyorum ki, park yeri de bulmayıvereyim, Gazi Diş Hekimliği'nin, Eczacılık Fakültesi'nin mavi beyaz önlüklü, cıvıl cıvıl öğrencileri etrafta dolaşsın yeter ki, Kızılay'dan ODTÜ'ye kadar şehir yeniden canlansın okulların açılmasıyla.

Ben artık öğrenci değilim, tahmin edeceğiniz üzere, ama okullarla aram hâlâ iyidir -yazar burada gülüyor-. Ama sevgilim hâlâ öğrenci, daha az önce doktora tezinin sunum provasını yaptı bana, yani o hâlâ Beşevler metrosunu dolduran öğrenci kalabalığının bir parçası. Sahi biz on yıl önce dünyaya bir öğrenci daha getirdik onunla. İsmi Nisan ama eylülleri ve öğrenci olmayı çok seviyor. Eğitim fakültesinde okurken staj için geldiğim, Ankara'nın en eski ilkokullarından birine bırakıyoruz onu her sabah. Kuruluş 4 Ekim 1967. Açıldığı dönemde okul bahçesinde eski bir su kuyusu varmış, o dönemi hatırlayanlar öyle söylüyor, ve kavak ağaçları varmış etrafında. Şimdi bahçesinin tam ortasında kocaman bir dut ağacı var. Adını, edebiyatçı, yazar, öğretmen, milletvekili, siyasetçi Hamdullah Suphi Tanrıöver'den alıyor. Cumhuriyet hatibi Hamdullah Suphi. İçeride, bana hâlâ Cumhuriyet'in ilk yıllarındaymışız gibi hissettiren, takım elbiseli, kravatlı, kalem etekli öğretmenler var, güzel konuşan, güzel yazan, güzellik öğreten, hasret kaldığımız cinsten. Neyse ki kızım böyle bir öğretmenle büyüyor, neyse ki yaz ne kadar sıcak geçerse geçsin sonunda eylül mutlaka geliyor ve sokakların damarlarına can yürüyor. Neyse ki biz hâlâ bu şehirdeyiz ve her eylülde şehre dolan öğrenci canlılığına eşlik etmeyi sürdürüyoruz, neyse ki biz buradayız ve hiçbir yere gitmiyoruz. Öğrencilerimiz her eylülde cıvıl cıvıl sokakları doldursun diye anlatmaya devam ediyoruz ve neyse ki birbirimizi çok seviyoruz, evet hâlâ.

Ahmet İnam • Ali Cengizkan • Aylin Ünal • Ayşen Şahin • Burcu Geroğlu • Can Öktemer • Eren Aysan • Feza Kürkçüoğlu • Gülsel Korat
Güven Baykan • Hakan Kaynar • Hande Çiğdemoğlu • Haydar Ergülen • Hülya Çelik • Hüseyin Can Güner • Işıl Çalışkan • İbrahim Karaoğlu
İlkiz Kucur • Kenan Başaran • Metin Turan • Murat Meriç • Nebil Özgentürk • Orhan Tekelioğlu • Özge mumcu • Seda Şanlı • Serdar Koç
Sevgi Özel • Sinan Meydan • Şükrü Erbaş • Uğur Biryol • Ulaş Geroğlu • Yalın Gündüz • Yankı yazgan • Zafer Köse • Zülfü Livaneli

CUMHURİYETİN KALBİ ÇANKAYA | Çankaya BELEDİYESİ